

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΓ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1996

ΑΡΙΘ. 5

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΑΣ ΚΡΙΣΕΩΣ (Λόγος στὰ πλαίσια έορτασμού τῶν Δικαστῶν)*

5. Έπιλεγόμενα

Όσα εἴπαμε μέσα στὰ χρονικά ὄρια τῆς κλεψύδρας, πού ἴσως καί τὰ ὑπερέβημεν, καθιστοῦν φανερόν ὅτι ἡ συνισταμένη ὅλων τῶν προϋποθέσεων τῆς «δικαίας κρίσεως» εἶναι τὸ ἐρμηνευτικὸ κατανοεῖν. Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται στὴν «κατ' ὄψιν» (Ἰωάν. ζ' 19) χρῆσι τῆς Γραμματικῆς, τοῦ Συντακτικοῦ, τῆς Λεξικολογίας, τῆς Έτυμο-

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Όμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Τακτικοῦ Μέλους τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

λογίας, τῆς Γλωσσολογίας, τῆς ἀναλύσεως τῆς γλώσσης μὲ τὴν Ἀναλυτικὴ Φιλοσοφία τῆς Σχολῆς τοῦ «προΐμου» ἢ τοῦ «ὀψίμου» Ludwig Wittgenstein (1889-1951)⁴⁴, τῆς Σημειωτικῆς⁴⁵, τῆς Σημασιολογίας⁴⁶, τοῦ μορφολογικῆς δομῆς ἐρευνῶντος Στρουκτουραλισμοῦ⁴⁷ καὶ τοῦ —στοὺς ἐξωτερικοὺς τρόπους τῆς συμπεριφορᾶς περιοριζομένου— Bahaviorismus (ἢ Behaviorism ἐκ τῆς ἀγγλικῆς λέξεως behavior ἢ behaviour = τρόπος

συμπεριφορᾶς)⁴⁸. Όλα αὐτὰ πρέπει νὰ χρησιμοποιῶνται ὡς ἐφαλτήρια πρὸς ἐπίτευξι τῆς Ἀξιολογικῆς, ὅπως τὴν χαρακτηρίσαμε, Ἐρμηνευτικῆς, ἢ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀναζητῆ τὴν ἐντελέχεια, τὴν δυναμικὴ γενεσιουργὸ αἰτία τῶν ἐρμηνευομένων καὶ κρινομένων λόγων ἢ πράξεων ἢ γεγονότων στὸν Ἀξιολογικὸ Περσοναλισμό, στὴν ἐκ τοῦ κοσμοθεωρητικοῦ καὶ βιοθεωρητικοῦ προσανατολισμοῦ ἀπορρέουσα ὑγιᾶ ἢ ἀρρωστημένη ἱεράρχησι τῶν ἀξιών, ἢ ὁποῖα ἀναμφιβόλως προσδιορίζει τὸν συνειδητὸ ἢ ὑποσυνειδητὸ ψυχοπνευματικὸ βίο. Εἶναι αὐτονόητον, ὅτι —μέσα στὰ χριστιανικὰ πλαίσια— ἢ ὑποβοηθοῦσα τὴν ἐρμηνευτικὴν ἀλληλοδιείσδυσι πνευματικῆ ὁμοιογένεια δὲν ἔχει, ὡς θὰ ἤθελεν ὁ W. Dilthey, πανθεΐζουσαν χροιάν ὡς ἀποκάλυψις μιᾶς ἀορίστως προβαλλομένης «Παν-Ζωῆς» (Al-Lebens)⁴⁹, ἀλλ' ἔχει θεϊστικὸν προσανατολισμό, διότι οἱ διαφορῆς ἀξίες, οἱ ὁποῖες ἀνταποκρίνονται σὲ ἔμφυτες ἀξιολογικῆς προδιαθέσεις τοῦ —«κατ' εἰκόνα» καὶ «καθ' ὁμοίωσιν» τοῦ Θεοῦ πλασθέντος— ἀνθρώπου, ἔχουν τὸ ἔσχατο ὄντικὸ θεμέλιό τους στὸν Θεό, ὁ Ὅποῖος συνενώνει τὸ ἀπόλυτον εἶναι καὶ τὴν ἀπόλυτη Ἀξία⁵⁰. Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι μόνον τὸ «Ὅν καθ' ἑαυτό» (Eus a se), τὸ τελειό-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 162 τοῦ ὑπ' ἀρ. 4 τεύχους.

44. Ludwig Wittgenstein, Philosophische Untersuchungen, Stuttgart 1984. K. T. Fann, Die Philosophie L. Wittgensteins, München 1971. A. Kenny, Wittgenstein, Frankfurt 1974. J. Schulte, Wittgenstein - Eine Einführung, Stuttgart 1989.

45. Heinrich Schmidt - Georgi Schischkoff, Philosophisches Wörterbuch, Stuttgart 1969, σ. 557.

46. Gerhard Kwiatkowski, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 376-378.

47. Αὐτόθι, σσ. 401-402. Peter Kunzmann, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 231. C. Lévi-Strauss, L' Anthropologie structurale, Paris 1958. G. Schiwy, Der Strukturalismus, 1969. H. Rombach, Strukturontologie, 1971.

48. B. Watson, Behaviorism, New York 1924. E. C. Tolman, Purposive Behavior in Animals and Men, New York 1932. B. Skinner, The Behavior of Organisms, New York 1938. C. L. Hull, Principles of Behavior, New York 1943. E. Scheerer, Neobehaviorismus, ἐν Lexikon der Pädagogik - Neue Ausgabe, τόμ. 3, Freiburg-Basel-Wien 1971, σσ. 204-205.

49. Karl Lehmann, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 683.

50. Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανικὸς Ἀνθρωπισμός, Ἀθήναι, 1951, σ. 47. Τοῦ ἰδίου, Κριτικὴ Εἰσαγωγή εἰς τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων Θεολογίας καὶ Γνώσεως, ἐν Ἀθήναις 1956, σ. 105. Johannes Hessen, Religionsphilosophie, τόμ. 2, München-Basel 1955, σσ. 174 ἐξ.

τατον ὄν (Eus perfectissimum), ἡ ὑψίστη καὶ πανυπερτελεία ὄντικη πραγματικότης⁵¹, «ὁ Ὄν» (Ἐξοδ. γ' 14), ὁ Ὅποιος, κατὰ μὲν Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα «ἦν καὶ ἔστι καὶ ἔσται»⁵², κατὰ δὲ τὸν Ψδιονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην «ὡς ὄντως ὄν, καὶ τῶν ὄντων ἀπάντων οὐσιοποιός ἐστι καὶ ἀπεριορίστως ὄλον τὸ εἶναι ἐν ἑαυτῷ συνείληφε καὶ προεἰληφεν»⁵³. Ὁ Θεὸς εἶναι συγχρόνως τὸ ὑψιστον Ἀγαθὸν (Summum Bonum), ἡ ὑψίστη ἀξιολογικὴ πραγματικότης, «Ἀξία ἀξιών» (Valor valorum, ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ Nicolaus Cusanus [1401-1464])⁵⁴, ἡ πηγὴ ὄλων τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀγαθῶν, μέσα στὰ ὁποῖα τρόπον τινὰ ὑλοποιούνται, ἐνσαρκώνονται καὶ αἰσθητοποιούνται οἱ ἀξίες. Τὰ διάφορα ὄντα, «ἐφ' ὅσον ἔχουν ὄντοτητα καὶ ὑπαρξιν, εἶναι πραγματοποίησις τῆς προαιωνίου δημιουργικῆς βουλήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι εἶναι σὲ μικρογραφία παραστάσεις, ἀπεικάσματα καὶ σύμβολα τοῦ μεγίστου πληρώματος τοῦ εἶναι». Εἰς αὐτὸ τὸ γεγονός ἐγκτεῖται ἡ «αὐταξία παντὸς πράγματος»⁵⁵. Ἔτσι πρέπει νὰ νοηθοῦν καὶ οἱ σχετικῆς ἐκφράσεις τῆς Ἀγίας Γραφῆς, συμφώνως πρὸς τὶς ὁποῖες τὸ καθένα ἀπὸ τὰ κτίσματα εἶναι «καλόν» (Γεν. α'), ὅλα δὲ μαζὶ εἶναι «καλὰ λίαν» (Γεν. α' 31). «Πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν» (Α' Τιμ. δ' 4). Τὸ ἴδιο ἰσχύει ἐμμέσως καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴν πραγματικότητα, ἡ ὁποία εἶναι συνηρημένη πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ διαμορφώνεται συμφώνως πρὸς τὴν θεία ἀγαθότητα⁵⁶. Ὅσον τὰ ὑλικά καὶ πνευματικά δημιουργήματα βρίσκονται πὸ κοντὰ πρὸς τὴν περὶ αὐτῶν δημιουργικὴ βούλησι τοῦ Θεοῦ, τόσο περισσότερο εἶναι «ἀγαθὰ» καὶ τόσο περισσότερο ἀναλάμπει μέ-

σα τους ἢ «ἀξία». Ἔτσι δημιουργεῖται καὶ ἡ «ἱεραρχικὴ τάξις» τῶν δημιουργημάτων⁵⁷. Τὸ αὐτεξούσιο καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου μποροῦν νὰ ἀνατρέψουν τὴν ἱεραρχικὴ αὐτὴ τάξι. Ἐπομένως ἡ ἀξιολογικὴ σφαῖρα δὲν εἶναι κἀπιστατικό, ἀμετακίνητο καὶ ἀνταποκρινόμενο πάντοτε στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἔχει δυναμικὸν χαρακτήρα, ποὺ δημιουργεῖται ἐκ τοῦ παλμοῦ τῆς «πλουραλιστικῆς» ὑλικοπνευματικῆς πραγματικότητος, ἡ ὁποία συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως μεταβάλλεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὶς ἀλληλεπιδράσεις τῶν διαφόρων ὄντικῶν περιοχῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὶς ἐνέργειες καὶ ἐπιδράσεις πάνω σ' αὐτὲς τοῦ δυναμικοῦ τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως καὶ δραστηριότητος, ἡ ὁποία συχνὰ ὀδηγεῖται στὸ ἠθικὸ κακόν, τὸ ὁποῖο σὲ τελευταία ἀνάλυσι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ μνημονευθεῖσα ἀνατροπὴ τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως μὲ προτίμησι τοῦ χείρονος ἀντὶ τοῦ κρείττονος.

Πολλὲς περιπτώσεις τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ ὑπάρξεως τοῦ ἠθικοῦ αὐτοῦ κακοῦ κρίνονται ἀκριβῶς ἀπὸ τοὺς λειτουργοὺς τῆς δικαιοσύνης⁵⁸. Οἱ ἀξιοὶ τῆς ἀποστολῆς τους δικαστὲς σ' ἓνα σημαντικό τομέα καὶ σὲ μεγάλη ἔκτασι ἐκπροσωποῦν ἐπὶ γῆς τὸν Θεό, ὁ Ὅποιος εἶναι «δικαίος Κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησε» (Ψαλμ. ι' 7) καὶ σχετίζεται πρὸς τοὺς ἀνθρώπους «ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἐν κρίματι καὶ ἐν ἐλέει καὶ ἐν οἰκτιρμοῖς» (Ὡσηβ' β' 19)⁵⁹.

(Τέλος)

51. Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Χριστιανικὸς Ἀνθρωπισμός, σ. 47.

52. Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Παιδαγωγὸς Α, VIII, ΒΕΠΕΣ 7, 112.

53. Ψδιονύσιου Ἀρεοπαγίτου, Περὶ θεῶν ὁνομάτων Ε, IV, Migne Ἐ. Π. 3, 818.

54. Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, μν. ἔ., σ. 11. Εὐαγγ. Π. Παπανούτσου, μν. ἔ., σ. 294.

55. Alexander Willwoll, μν. ἔ., σ. 143.

56. Κατὰ τὸν Γρηγόριο Νύσσης, «ὁ πάσης τῆς κτίσεως καὶ ἐμπαθοῦς διαθέσεως τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ἀποκαθίρας, ἐν τῷ ἰδίῳ κάλλει τῆς θείας φύσεως καθορᾷ τὴν εἰκόνα... Τῶν γὰρ τῆς ἰδίας φύσεως ἀγαθῶν ὁ Θεὸς ἐνετύπωσε τῇ σῆ κατασκευῇ τὰ μιμήματα, οἷον τινα κηρὸν σχήματι γλυφῆς προτυπώσεως... Τὸ γὰρ ἀγαθὸν ὁμοῖον ἀγαθὸν πάντως» (Γρηγορίου Νύσσης, Λόγος εἰς τὸν μακαρισμὸν «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρδία», Migne Ἐ.Π. 44, 1269).

57. Alexander Willwoll, μν. ἔ., σ. 144.

58. Περισσότερα σχετικῶς βλ. στὰ ἔργα: U. Matz, Rechtsgefühl und objektive Werte, München 1966. A. Kaufmann, Das Schuldprinzip, Heidelberg 1961. P. Noll, Die ethische Begründung der Strafe, 1962.

59. Πρὸβλ. G. Söhngen, Grundfragen einer Rechts-theologie, München 1962. K. Rahner, Über das Verhältnis des Naturgesetzes zur übernatürlichen Gnadensordnung, ἐν περ. «Orientierung» (Zürich 1955 καὶ 1956, ἀρ. 21 καὶ 22).

Ἡ ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΣ (Ἀκολουθία), Ἀνατύπωσις Δ' 1995, Ἀθήναι, σχῆμα 12X17 ἑκατ., σσ. 432.

Καλαίσθητη, χρυσοδέτη ἔκδοσις «περιέχουσα ἀπάσας τὰς ἀνηκούσας τῇ Μ. Ἐβδομάδι ἀκολουθίας, ὡς καὶ τὰς ἀκολουθίας τῆς παννυχίδος, τοῦ ὄρθρου, τῆς λειτουργίας καὶ τοῦ ἔσπερινου τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα». Εὐχρηστο βοήθημα στὰ χέρια τῶν φιλακόλουθων χριστιανῶν.

Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ*

Με μεγάλη και εξαιρετική λαμπρότητα ἡ Ἐκκλησία μας εορτάζει σήμερα τὴν «ἀναστήλωσιν» τῶν ἱερῶν εἰκόνων στοὺς ναοὺς καὶ τὴν ἀποκατάσταση τῆς τιμῆς Του στὴν πνευματικὴ καὶ λατρευτικὴ ζωὴ τῆς, μετὰ ἀπὸ μακροχρόνιους ἀγῶνες καὶ αἱματηρὲς θυσίες ἐναντίον τῆς εἰκονομαχικῆς ἀμφισβήτησεως. Ἀπ' αὐτοὺς ἀναδείχθηκαν οἱ Μάρτυρες καὶ οἱ Ὁμολογητὲς

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων κ. **ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ**
Ἀντιπροέδρου τῆς Δ. Ι. Συνόδου

τῆς πίστεως ἀπὸ ὅλες τὶς τάξεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, οἱ ὁποῖοι, συνεπείς στίς «πατρικὲς παραδόσεις» (Γαλ. 1,14), ἐπέτυχαν διὰ τῆς πίστεως, νὰ «καταγωνισθοῦν βασιλεῖς, νὰ κάμουν ἔργα δικαιοσύνης... νὰ γίνουν ἀδύνατοι δυνατοὶ» (Ἐβρ. 11, 33-34). Γι' αὐτὸ καὶ «οἱ τὰ πάντα καλῶς διαταξάμενοι ἅγιοι Πατέρες», μετὰ τὴν καθιέρωση τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀπέβλεψαν νὰ τιμῶνται στοὺς αἰῶνες οἱ πρόμαχοι τῆς Ὁρθοδοξίας, νὰ τονίζεται ἰδιαίτερα ἡ σημασία τοῦ λαμπροῦ γεγονότος καὶ νὰ προβάλλεται ὁ θρίαμβος τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως ἐναντι κάθε αἰρετικῆς παρεκκλίσεως. Καὶ ἡ πανηγυρικὴ ἔξαρση τοῦ πολυσήμαντου αὐτοῦ γεγονότος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία δὲν ἠμπορεῖ σὲ καμιά περίπτωση νὰ θεωρηθεῖ, ὡς ἐνθουσιαστικὴ ὑπερβολὴ ἢ περιστασιακὴ σκοπιμότητα.

1. Τὴν ἀπαγόρευση τῆς τιμῆς τῶν ἱερῶν Εἰκόνων ἐπιδίωξε νὰ ἐπιβάλλει στὴν Ἐκκλησία ἡ αὐθαίρετη καὶ μονομερὴς κρίση τῆς φιλόχριστης βυζαντινῆς Πολιτείας. Καὶ τὴ βούλησή της συνώδευσε μετὰ ἀπερίγραπτες βιαιότητες ἐναντίον ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀντιδρούσαν σὲ κάθε καταχρηστικὴ παρέμβαση τῆς Πολιτείας στὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα πίστεως καὶ πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ὡστόσο, ἡ πολυχρόνια σύγκρουση Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας δὲν τρεφόταν μόνον ἀπὸ τὴν παραβίαση τῶν ὁρίων διακρίσεως τῶν δύο ἐξουσιῶν, ἀλλὰ, κυρίως καὶ

πρωτίστως, ἀπὸ τὴ σοβαρὴ ἀπειλὴ ἐναντίον τῆς παραδοσιακῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς. Βεβαίως, ὁ πρῶτος εἰκονομάχος αὐτοκράτορας κατάργησε τὰ ὄρια τῆς διακρίσεως τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τόσο μετὰ τὴ θεωρητικὴ του διακήρυξη, ὅτι εἶναι καὶ «βασίλευς καὶ ἱερεὺς», ὅσο καὶ μετὰ τὴν πολιτικὴ του πράξη. Τὸ μείζον ὅμως ζήτημα ἦταν ἡ οὐσία καὶ ἡ ἐξωτερίκευση τῆς πίστεως καὶ ὄχι, ἀπλᾶ καὶ μόνον, τὰ ὄρια τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας σὲ ζητήματα πίστεως.

Ἀναμφισβήτητα, γιὰ τὴν Ἐκκλησία ἡ εἰκονομαχία, ὅπως ἐκδηλώθηκε καὶ ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἡγεσία τῆς αὐτοκρατορίας, ἦταν ἓνα πραγματικὸ πρόβλημα πίστεως καὶ ὄχι μία θεωρητικὴ ἀντιπαράθεση τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας γιὰ ζητήματα μικρὰ ἢ ἀσήμαντα. Ἄλλωστε, τόσο ἡ μικρὴ, ὅσο καὶ ἡ μεγάλη ἀπειλὴ κατὰ τῆς πίστεως ἀποτελοῦν ἴση προσβολὴ καὶ παράγουν ἀνάλογες συνέπειες. Αὐτὸ δὲν ἦταν πάντοτε κατανοητὸ ἀπὸ τὴν Πολιτεία, ἀλλὰ οἱ συνέπειες ὑπῆρξαν πάντοτε ὀδυνηρὲς γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατ' ἐπέκταση γιὰ τὴν ὀργανωμένη κοινωνία.

Οἱ παλαιὲς καὶ οἱ νεώτερες τριβὲς στίς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐπιβεβαιώνουν, ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση λειτουργεῖ μετὰ τοὺς δικούς της κανόνες γιὰ τὴν περιφρούρηση τῆς παραδεδομένης πίστεως καὶ δὲν ἐξαντλεῖται σὲ ὀρισμένους συνήθεις δεοντολογικοὺς κανόνες ἢ εὐλογοφανεῖς συμβιβασμούς. Ὅσες φορὲς ὑποτιμήθηκε ἢ ἀγνοήθηκε ἡ εὐαισθησία αὐτῆ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως εἴτε ἀπὸ τὴν Πολιτεία, εἴτε ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία, τότε προέκυψαν σοβαρὲς καὶ ἀνεξέλεγκτες καταστάσεις, ὅπως καὶ στὴν περίοδο τῶν εἰκονομαχικῶν ἐρίδων.

Γνωρίζει πῶς δυναμικὰ νὰ ἀντιδρᾷ τὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας σὲ κάθε ἐπιλήθια διασπάσεως ἢ διαβρώσεως τῆς πίστεως. Συνειδητὰ ἐπιλέγει τὸ δρόμο τοῦ μαρτυρίου καὶ ἀγωνίζεται νὰ κρατήσει ἀνόθευτη τὴν παρακαταθήκη τῆς ὀρθοδόξου πίστεως μετὰ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ νίκη καὶ ὁ θρίαμβος ἐπισφραγίζει πάντοτε τὴν

* Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν πανηγυρικὴν Συνοδικὴν θεῖαν Λειτουργίαν, ἐπὶ τῆ Κυριακῆ τῆς Ὁρθοδοξίας (3 Μαρτίου 1996), εἰς τὸν καθεδρικὸν ἱερὸν ναὸν τῶν Ἀθηνῶν.

μαρτυρική πορεία του. Οί λόγοι του ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἔστω κι ἂν ἀναφέρονται στοὺς πρώτους διωγμούς, παραμένουν πάντοτε ἐπίκαιροι: «Τῶν Μαρτύρων, λέγει, οἱ δῆμοι τῶν ἀστέρων αὐτῶν ἀκριβέστερον λάμπουσι, τῶν μὲν σωμάτων αὐτοῖς κατακοπτομένων, τῆς γνώμης δὲ οὐ νικωμένης, ἀλλὰ κρατούσης καὶ στεφανουμένης. Τίς εἶδε, τίς ἤκουσε φόνον στέφανον φέροντα, σφαγὴν νίκην ἐργαζομένη;». Ἐρμηνεύουν αὐτὰ τὰ λόγια πῶς θριαμβεύει πάντοτε ἡ ἀλήθεια τῆς πίστεως, γιατί ἀναστηλώθηκαν οἱ ἱερῆς εἰκόνες στοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ στίς εὐαίσθητες ψυχῆς τῶν Ὁρθοδόξων.

2. Ἡ εἰκόνα στὴν ὀρθόδοξη παράδοση συνδέει ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως τὴν ὅλη θεολογία τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν βαθύτερο λόγο τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ εἰκόνα, δηλαδή, δὲν εἶναι ἀπλᾶ μία αἰσθητὴ ἢ αἰσθητικὴ παράσταση τῶν γεγονότων τῆς θείας Ἀποκαλύψεως ἢ τῆς ἱστορικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ὁ ἐσώτερος λόγος τῆς θεολογίας, ὁ ὁποῖος ἔχει λειτουργικὴ σχέση καὶ ἀναγωγικὴ ἀναφορὰ πρὸς τὰ εἰκονιζόμενα ἱερά πρόσωπα τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας. Ὅλα στὴν ὀρθόδοξη παράδοση καὶ πνευματικότητα ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ γίνονται εἰκόνα τῆς πνευματικῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι «ἀπαράλλακτος εἰκὼν τοῦ Πατρὸς», ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος πλάσθηκε «κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ». Καὶ ὅταν αὐτὴ ἢ εἰκόνα ἀχρειώθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο, θεραπεύθηκε μὲ τὴν ἐνανθρώπηση τῆς «ἀπαράλλακτου εἰκόνας τοῦ Πατρὸς» καὶ ἀποκαταστάθηκε ἡ αὐθεντικὴ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στὸν νέον Ἀδάμ, στὸ ἀνθρώπινον πρόσωπο.

Στὸ θεωρητικὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς θεολογίας τῆς εἰκόνας ἀνακεφαλαιώνεται καὶ φανερόνεται ἡ ὅλη ὀρθόδοξη θεολογία καὶ ἀνθρωπολογία. Ἡ συζυγία αὐτὴ τοῦ ὑπερβατικοῦ μὲ τὸ ἐνδοκοσμικὸ, μὲ τὸ ὑλικὸ στοιχεῖο, λειτουργεῖ μὲ τὴ δύναμη τῆς πίστεως καὶ παράγει ὁμολογὴ πνευματικὴ ζωὴ. Κάθε παρανόηση ἢ παρερμηνεία τῆς ἀδιόρατης συζυγίας πλήττει ὄχι μόνο τὰ ὀρώμενα αἰσθητὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ νοούμενα ὑπεραίσθητὰ στοιχεῖα τῆς πίστεως. Κατὰ συνέπεια, ἡ ὁποιαδήποτε ἀμφισβήτηση τοῦ θεολογικοῦ σχήματος, ὁ ὁποιοσδήποτε διαχωρισμὸς τῆς θεωρίας τῆς πίστεως ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς πνευμα-

τικῆς ζωῆς εἶναι γιὰ τὴν ὀρθόδοξη παράδοση ἰσοδύναμος πρὸς τὴν αἵρεση.

Τὴ συνείδηση αὐτὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κωδικοποίησε ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἅγιος Φώτιος σὲ μία περιεκτικὴ ἐπισήμανση πρὸς τὸν πρώτο χριστιανὸ ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων: «Δογμάτων μὲν εὐθύτης πολιτείας προβάλλεται κοσμιότητα, πράξεων δὲ καθαρότης πίστεως ἀπαγγέλλει θεότητα. Ὡν ἐκάτερον χωρὶς τοῦ ἑτέρου ῥᾶον εἴωθεν ὑπορρεῖν καὶ παρασῦρεσθαι...».

Ἡ ἄρρηκτη συζυγία τοῦ λόγου τῆς Θεολογίας μὲ τὸν λόγο τῆς πνευματικῆς ζωῆς τρέφει ὄχι μόνον τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὸν κοινωνικὸ δυναμισμὸ τῆς Ὁρθοδοξίας σὲ κάθε τόπο καὶ ἐποχῇ. Ἡ Ὁρθοδοξία δηλαδή δὲν εἶναι ἓνας κώδικας ἰδεῶν ἢ θεολογικῶν σχημάτων γιὰ τὴ ζωὴ τῶν πιστῶν, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τοῦ κάθε πιστοῦ, πού συνάπτει τὰ αἰσθητὰ πρὸς τὰ ὑπεραίσθητὰ σὲ κάθε ἐμπειρικὴ σχέση μὲ τὸ μυστήριον τῆς πίστεως. «Αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν» (Α' Ἰωάν. 5,4). Αὕτη εἶναι ἡ πηγὴ τῆς διαχρονικῆς ἀκτινοβολίας τῆς Ὁρθοδοξίας. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς ἱστορικῆς ἀντοχῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σὲ χαλεποὺς καιροὺς καὶ σὲ ἀντίξοες περιστάσεις καὶ αὐτὸ ἐρμηνεύει πῶς διαφυλάχθηκε ἀπαραχάρακτο «ὄ,τι πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ὁμολογούντων τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἐπιστεύθη». Ἡ σημερινὴ λαμπρὴ ἐορτὴ τὴν αὐθεντικὴν εἰκόνα τῆς Ὁρθοδοξίας τιμᾷ καὶ τὴν ἀνόθευτην πίστη προβάλλει τὸ ὅλο σῶμα τῆς Ὁρθοδοξίας μὲ μία φωνὴ καὶ σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμον: «...Οἱ Προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς συμπεφώνηκεν, ἡ Χάρις ὡς ἔλαμψεν, ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τὸ ψεῦδος ὡς ἀπελήλαται, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστὸς ὡς ἐβράβευσεν, οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω λαλοῦμεν, οὕτω κηρῦσσομεν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ τοὺς Αὐτοῦ ἁγίους ἐν λόγοις τιμῶντες, ἐν συγγραφαῖς, ἐν νοήμασιν, ἐν θυσίαις, ἐν ναοῖς, ἐν εἰκονίσμασι, τὸν μὲν ὡς Θεὸν καὶ Δεσπότην προσκυνοῦντες καὶ σέβοντες, τοὺς δὲ διὰ τὸν κοινὸν Δεσπότην ὡς Αὐτοῦ γνησίους θεράποντας τιμῶντες καὶ τὴν κατὰ σχέσιν προσκύνησιν ἀπονέμοντες. Αὕτη ἢ πίστις τῶν Ἀποστόλων, αὕτη ἢ πίστις τῶν

Πατέρων, αυτή ή πίστις τών Ὁρθοδόξων, αυτή ή πίστις τήν Οἰκουμένην ἐστήριξεν».

3. Κατά τήν παρούσα ἐόρτιο εὐχαριστιακή Σύναξη εἶναι εὐκαιρος καί ἐπίκαιρος ή ἀναφορὰ καί σέ μιὰ ἄλλη ἄρρηκτη πνευματική συζυγία, πού κι αὐτή ἐστήριξε τήν Οἰκουμένη. Πρόκειται γιά τήν Ὁρθοδοξία καί τόν Ἑλληνισμό. Ὁ Ἑλληνισμός σεμνύνεται γιά τήν Ὁρθοδοξία καί ή Ὁρθοδοξία προβάλλει τόν Ἑλληνισμό τῆς πρὸς τοὺς ἐγγύς καί πρὸς τοὺς μακράν. Τὰ δύο μοναδικὰ πνευματικά μεγέθη ἔχουν συνδεθεῖ ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως καί ἀδιαιρέτως σέ ὅλες τίς ἐκφάνσεις τόσο τῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας, ὅσο καί στήν ἱστορική πορεία τών ὀρθοδόξων λαῶν. Ἀποτελοῦν συστατικά στοιχεία τῆς γνήσιας ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως καί ἔχουν σφραγίσει μέ ἀνεξίτηλη σφραγίδα τήν «ἀλληλοπεριχώρησίν» τους μέσα στόν χρόνο καί στήν ἱστορία. Αὐτό εἶναι μία λειτουργική καί ὄχι συμβατική πραγματικότητα, ή ὁποία οὔτε μονομερῶς καταργεῖται, οὔτε μέ περιστάσιακές ἐπιλογές ή καιρικῆς ἰδεολογικῆς σκοπιμότητες ἀλλοιώνεται.

Μία τέτοια προσπάθεια θά ἦταν νέα ἀμφιστομη εἰκονομαχία κατά τῆς Ὁρθοδοξίας καί τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀφοῦ ή διαχρονική εἰκόνα τῆς Ὁρθοδοξίας ἐκφάζεται μέ τὸ χρώμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί ὁ Ἑλληνισμός σαρκώνεται πλέον μέσα ἀπό τήν Ὁρθοδοξία του. Παρενέργειες τῆς σχέσεως αὐτῆς ὑπῆρξαν, ὑπάρχουν καί θά ὑπάρχουν, ἀλλά πηγάζουν ἀπό τήν ὑποκειμενική ματιά τοῦ θεατῆ καί ὄχι ἀπό τήν ἴδια τήν εἰκόνα. Αὐτή ἔχει δοκιμασθεῖ μέσα στό χρόνο καί διατηρεῖ ἀμετάβλητη τήν ὑπέροχη πρωτοτυπία καί τή χρωματική ἐκφραση τῆς συνθέσεως. Ὅσοτόσο, ή εἰκόνα πρέπει ν' ἀνακτήσει τήν αὐθεντική λειτουργική τῆς σχέση μέ τὰ πρωτότυπα, ὥστε νά προβάλλει συνεχῶς τήν προοπτική τῆς Ὁρθοδοξίας καί τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τὸ σῶμα τῆς Ὁρθοδοξίας συγκροτεῖται καί ἐκτείνεται συνεχῶς σέ ὀλόκληρο τόν κόσμο. Ἡ ἑλληνική Ὁρθοδοξία προβάλλεται καί σήμερα ὡς ή μόνη ὁδός γιά τήν ἀνασύνδεση τών εὐρωπαϊκῶν λαῶν μέ τήν κοινή πνευματική τους κληρονομία. Ἡ πνευματική συζυγία Ὁρθοδοξίας καί Ἑλληνισμοῦ ἀναγκά στήν ἐποχή μας ἔνα νέο δυναμισμό ἀναγκαιότητας καί προοπτικῆς, πού προσδιορίζει τήν οἰκουμενική παρουσία τῆς μέσα ἀπό μία καί μόνη κοινή πορεία «συμφω-

νίας» καί «συναλληλίας» καί ὄχι ἐξαρτήσεως καί ποδηγετήσεως.

Ὁ λαμπρὸς ἐορτασμός τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπό τήν Ἐκκλησία δέν ἐξαντλεῖται σέ στεῖρα θριαμβολογία. Ἀποτελεῖ μίαν ἐπιπλέον εὐκαιρία νά καλλιεργηθεῖ τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα καί νά ἀναρριπιθοῦν τὰ ἑλληνορθόδοξα βιώματα.

Ἡ ὑψηλή ἐκπροσώπηση σ' αὐτόν τῆς ἐντιμότητας Ἑλληνικῆς Πολιτείας εἶναι μία παλαιὰ παράδοση, ή ὁποία μέσα ἀπό τήν τελετουργική ἐπισημότητα ἐξαίρει τήν ἰδιαίτερη σημασία τών μελλοντικῶν προοπτικῶν τοῦ εὐλογημένου Γένους μας. Στους παρόντες κρισίμους καιροὺς ή πληρέστερη ἀξιοποίηση τών δοκιμασμένων καί ἀξίωπιστων πηγῶν πνευματικοῦ ἀνεφοδιασμοῦ καί δυναμικῆς ἀκτινοβολίας τοῦ Γένους εἶναι ζήτημα πρώτης προτεραιότητος τόσο γιά τήν Ὁρθοδοξία, ὅσο καί γιά τόν Ἑλληνισμό. Ὁ θρίαμβος καί ή νίκη, ὡς δικαίωση τών ἀγώνων, θά ἐπιβεβαιώνει τόν ἀγιογραφικό λόγο, ὅτι, πράγματι, «αὐτή ἐστὶν ή νίκη, ή νικήσασα τόν κόσμον, ή πίστις ἡμῶν».

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΣ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ, Μέρος Α', τόμος 72, σσ. 452. Μέρος Β', τόμος 73, σσ. 352. Ἀθήναι 1994, σχῆμα 14Χ21 ἑκατ.

Δύο ἀκόμη τόμοι στή σειρά «Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καί Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων» (ΒΕΠΕΣ) τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, πού ξεκίνησε ὁ αἰμίμηστος Γεν. Διευθυντής τῆς Βασ. Βέλλας τὸ 1955. Περιέχουν τὰ ἔργα τοῦ Ἀπολιναρίου, ἐπισκόπου Λαοδικείας. Τῆ γενική ἐπιστοασία ἔχει ὁ Καθηγ. Ἡλίας Μουτσούλας. Τὴν ἐπιμέλεια τοῦ Α' Μέρους οἱ Κίμων Παπαχριστόπουλος καί Γεωργία Κουνάβη, ή ὁποία ἐπιμελήθηκε καί τὸ Β' Μέρος.

Χρήστου Γ. Γκότση, **Ο ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ**, Δεύτερη ἔκδοση ἐπαυξημένη. Τόμος Α', σσ. 160. Τόμος Β', σσ. 152, Ἀθήνα 1995, σχῆμα 14Χ21 ἑκατ.

Ὅχι μόνο «ἐπαυξημένη» σέ ὕλη ἀλλὰ ἐξαιρετικά βελτιωμένη καί στήν ἐμφάνιση, τήν ἐκτύπωση, τίς ἐγχρωμες εἰκόνες κ.λπ. εἶναι ή β' ἔκδοση τών δύο αὐτῶν τόμων, πού μέ τὸ περιεχόμενό τους ἀποτελοῦν ἴσως τήν ἀριότερη ἐκλαϊκευμένη εἰσαγωγή στόν μυστικό κόσμο —χώρο καί πνευματική ὁμορφιά— τῆς ὀρθοδόξου ἀγιογραφίας.

Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ κ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΣΤΟ ΑΜΒΟΥΡΓΟ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΣΕ ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΥΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Συνεδρίασε κατά την περίοδο από 16ης έως 20ης Φεβρουαρίου 1996 εις την 'Ακαδημίαν του 'Αμβούργου τής Γερμανίας ή Κεντρική 'Εκτελεστική 'Επιτροπή τής Πανευρωπαϊκής 'Ενώσεως δια τὸ Ποιμαντικὸν Ἔργον τῶν Ἐκκλησιῶν εις τὰς Φυλακὰς τῆς Εὐρώπης καὶ διὰ τὴν Ἐφαρμογὴν τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Εὐρώπης, εις τὴν Κεντρικὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς ἀνωτέρω Πανευρωπαϊκῆς Ἐνώσεως ἐκπροσωπῶ, κατόπιν ἐκλογῆς μου εις δύο Πανευρωπαϊκὰς Συνδιασκέψεις, εις τὸ Στρασβούργον τῆς Γαλλίας πρὸ τεσσάρων ἐτῶν καὶ εις τὸ Ragdy τῆς Οὐαλίας πρὸ ἐνὸς ἔτους.

Κύριον ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς εις τὴν ἐν λόγῳ συνάντησιν τοῦ Ἄμβούργου ἦτο ἡ μελέτη καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν θεμάτων, μὲ τὰ ὅποια θὰ ἀσχοληθῆ ἢ προσεχῆς Πανευρωπαϊκῆ Συνδιάσκεψις, ἢ ὅποια θὰ συγκληθῆ εις τὴν Σουηδίαν ἀπὸ 6 ἕως 12 Μαΐου 1997. Ἄπαντα τὰ ἔξοδά μου ἐκάλυψεν ἢ κατὰ τὰ ἀνωτέρω Ἐπιτροπῆ.

Τὰ βασικὰ θέματα μὲ τὰ ὅποια θὰ ἀσχοληθῆ ἢ ἀνωτέρω Συνδιάσκεψις θὰ εἶναι «*Ἐγκληματικότης - Ἀσφάλεια - Θύματα ἐντὸς τῶν Φυλακῶν*» καὶ ἐντὸς τῆς Κοινωνίας καὶ τὸ Δίκαιον τῶν Μειονοτήτων (*Ἀνθρώπινα Δικαιώματα καὶ Ὁρησκευτικὴς Ἐλευθερίες*)».

Εἰδικώτερον εἰσηγήθη τὴν κατωτέρω ἀνάλυσιν τοῦ ἀνωτέρω θέματος:

1. ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΣ: Α. Ἐντὸς τῆς Φυλακῆς: 1. Ἡ ἐγκληματικὴ - τραυματισμένη προσωπικότης τοῦ Φυλακισμένου καὶ ἡ συμπεριφορὰ του ἐντὸς τῆς Φυλακῆς. 2. Πόσον ἐπηρεάζει, θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς, τὸν Φυλακισμένον ὁ ἐσωτερικὸς χώρος τῆς Φυλακῆς. 3. Μπορεῖ νὰ εἶναι ἐγκληματικὴ ἢ συμπεριφορὰ τῶν Ὑπαλλήλων τῶν Φυλακῶν ἔναντι τῶν Φυλακισμένων; Ποῖα τὰ ἀποτελέσματα ἀπὸ τὴν καλὴν συμπεριφορὰν τῶν Ὑπαλλήλων τῶν Φυλακῶν. 4. Πόσον ἐπηρεάζει ἢ συμπεριφορὰ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κληρικοῦ ἐντὸς τῆς Φυλακῆς.

Β. Ἐκτὸς τῆς Φυλακῆς: 1. Ποῖαι αἱ πηγαί, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦν τὴν ἐγκληματικότητα ἐντὸς τῆς Φυλακῆς. 2. Μέσα διὰ τὴν πρόληψιν τῆς ἐγκληματικότητος. 3. Καταστατικὰ μέτρα κατὰ τῆς ἐγκληματικότητος. 4. Ἀνεύρεσις ἐργασίας καὶ στήριξις τοῦ ἀποφυλακισθέντος, διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ εις τὰς Φυλακὰς. 5. Κέντρα ὑποδοχῆς καὶ συμπαράστασεως τοῦ ἐγκληματίου μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του. 6. Ὁ ποιμαντικὸς ρόλος τῆς Ἐνορίας εις τὸ θέμα αὐτό.

II. ΑΣΦΑΛΕΙΑ: Α. Ἐντὸς τῆς Φυλακῆς: 1. Λήψις μέτρων διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν Φυλακῶν καὶ τοῦ Προσωπικοῦ τῆς Φυλακῆς. 2. Ἀσφάλεια Φυλακισμένων ἀπὸ ἄλλους Φυλακισμένους. 3. Ἀσφάλεια Φυλακισμένων ἀπὸ Φύλακας καὶ Προσωπικόν. 4. Ἀσφάλεια Φυλακισμένων ἀπὸ ἐμπόρους ναρκωτικῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν Φυλακῶν. 5. Ἀσφάλεια Ἱερέως καὶ Ἐργαζομένων εις τὸ Ποιμαντικὸν Ἔργον τῶν Φυλακῶν ἐντὸς τῆς Φυλακῆς.

Β. Ἐκτὸς τῆς Φυλακῆς: 1. Ἀσφάλεια τῆς Κοινωνίας ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν μετακίνησιν τῶν ἐγκληματιῶν. 2. Ὑπάρχουν πολλοὶ ἐγκληματῆαι, τοὺς ὁποῖους δὲν συλλαμβάνει καὶ δὲν τιμωρεῖ ἢ Δικαιοσύνη καὶ ὁ Νόμος, οἱ ὅποιοι προκαλοῦν τὸ ἐγκλημα καὶ ὀδηγοῦν ἄλλους εις τὰς Φυλακὰς. 3. Ἀσφάλεια τῶν ἀποφυλακισομένων ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τοὺς προσεγγίζουν, διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσουν ἐκ νέου εις τὸ ἐγκλημα καὶ εις τὴν Φυλακὴν. 4. Ἡ συμπεριφορὰ τῆς Οἰκογένειας, τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Κράτους, τῆς Κοινωνίας, ἔναντι τῶν ἀποφυλακισομένων. 5. Ἡ μέριμνα τοῦ Ποιμένου τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἀνεύρεσιν ἐργασίας καὶ προστασίας τοῦ ἀποφυλακισομένου. 6. Δημιουργία «*Κοινωνικῶν Ξενῶνων*» διὰ τὴν προσωρινὴν φιλοξενίαν μερικῶν μηνῶν τῶν ἀποφυλακισομένων, ἀνεύρεσις ἐργασίας καὶ κανονικὴ ἐπανένταξις των εις τὴν Κοινωνίαν. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἔχει ἀσφάλεια καὶ ἡ Κοινωνία ἀπὸ τὴν ἐγκληματικότητα τοῦ ἐγκληματίου καὶ ὁ ἀποφυλακισόμενος ἀπὸ τὴν ἀστοργίαν καὶ ἀδιαφορίαν τῆς Κοινωνίας. 7.

Ὁ πρῶτος Ἀφρικανὸς Ὁρθόδοξος Μητροπολίτης

Η ΕΝΘΡΟΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΑΜΠΑΛΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΟΥΓΚΑΝΤΑΣ*

Σεβ. κ. Θεοδώρου Nankyama

Ἐν κατακλείδι, θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐπωφεληθῶ τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς, διὰ νὰ εὐχαριστήσω τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν «Ἀποστολικὴν Διακονίαν» αὐτῆς, τὸ Πατριαρχικὸν Σεμινάριον Μακάριος ὁ Γ' καὶ τὴν Θεολογικὴν Σχο-

τὸ Ἱεραποστολικὸν Κέντρον καὶ ἐβοήθησαν νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ὠριμότητα.

Εὐχαριστῶ εἰλικρινῶς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας τῆς Οὐγκάντα κ. Yoweri Kagutta Museveni διὰ τὴν γενναϊόδωρον καὶ ἐπίκαιρον χειρονομίαν του νὰ δωρήσει ἓνα ὄχημα, διὰ τὴν ποιμαντικὴν ἐργασίαν τῆς νέας Μητροπόλεως Καμπάλας καὶ πάσης Οὐγκάντας.

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου
κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

λὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Βοστώνης, διὰ τὴν βοήθειαν τὴν ὁποίαν παρέσχον εἰς ἱερεῖς, θεολόγους καὶ ἄλλα πρόσωπα νὰ ἐκπαιδευθοῦν, καὶ οἱ ὅποιοι ἤδη συγκροτοῦν τὴν σπονδυλικὴν στήλην τῆς νέας Μητροπόλεως.

Τέλος, ἡ εὐγνωμοσύνη μου ἀνήκει εἰς ὅλους ὅσοι εἰργάσθησαν μαζί μου, εἰς δυσκόλους στιγμὰς, μέχρι σήμερον καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι συνεισέφεραν διὰ τὴν ἐπιτυχή διοργάνωσιν τῆς σημερινῆς ἐκδηλώσεως.

Ἐπεκτείνω, ὡσαύτως, τὰς εὐχαριστίας μου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ εἰς μεμονωμένους ἱεραποστόλους ἀλλαχοῦ, οἵτινες ἐχορηματοδότησαν πολλὰ ἐκ τῶν ἀναπτυξιακῶν προγραμματίων μας εἰς

Εἰς ὅλους ἐσᾶς, οἱ ὅποιοι ἤλθατε διὰ νὰ παραστεῖτε εἰς τὴν ἀλησμόνητον αὐτὴν ἡμέραν: ὁ Θεὸς νὰ σᾶς εὐλογεῖ καὶ νὰ σᾶς ἀνταμείψῃ πλουσίως.

Διὰ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὴν Χώραν μου. Ἀμήν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 129 τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 τεύχους.

Στῆ συνέχεια, μίλησε ὁ Πρόεδρος τῆς Οὐγκάντα κ. Museveni, ὁ ὁποῖος τόνισε τὴν ἱστορι-

Σχέσις καὶ συμβολὴ τῆς Ἐνορίας πρὸς τὴν Φυλακὴν καὶ τοὺς ἀποφυλακιστέους.

III. ΘΥΜΑΤΑ: Α. Ἐντὸς τῆς Φυλακῆς: 1. Θύματα μποροῦν νὰ καταστοῦν α) ὁ Ἱερεὺς καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ἐντὸς τῶν Φυλακῶν, β) οἱ Φυλακισμένοι, καὶ γ) αἱ οἰκογένειαι τῶν ἀνωτέρω. 2) Πῶς προστατεύονται οἱ ἀνωτέρω.

Β. Ἐκτὸς τῆς Φυλακῆς: 1) Οἱ Ἀποφυλακιστέοι, 2) αἱ Οἰκογένειαι τῶν, 3) οἱ ἀθῶοι ἄνθρωποι εἰς τὴν Κοινωνίαν καὶ 4) ἡ μικροτέρα ἢ ἡ εὐρύτερα Κοινωνία. Πῶς προστατεύονται τὰ μέλη αὐτῆς.

IV. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ: Α. Τῶν Ἐργαζομένων ἐντὸς τῶν Φυλακῶν, Β. τῶν Φυλακισμένων, Γ. τῶν Μελῶν τῆς Κοινωνίας νὰ ζοῦν ἐλεύθερα καὶ ἀσφαλῆ.

V. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΙ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ:

Α. Ἀνθρώπινα Δικαιώματα.

Β. Θρησκευτικαὶ Ἐλευθερίαι.

Γ. Φαινόμενα προσπαθείας ἐπιβολῆς τῶν Πλειονοτήτων ἐπὶ τῶν Μειονοτήτων καὶ τῶν Μειονοτήτων ἐπὶ τῶν Πλειονοτήτων. Ὑποπταὶ πολιτικαὶ σκοπιμότητες.

Δ. Ἐφαρμοζόνται σήμερον τὰ ἀνθρώπινα Δικαιώματα. 1. Εἰς τὴν Εὐρώπην; (λ.χ. εἰς τὴν Βορείαν Κατεχομένην Κύπρον, Χῶρες Βαλκανικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης;). 2. Εἰς τὸν ὑπόλοιπον Κόσμον. 3. Περίεργοι «συμμαχίαι καὶ «συσχετισμοὶ» δυνάμεων εἰς βάρος Κρατῶν καὶ Λαῶν εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ Ἀνατολικὴν Εὐρώπην. Δημιουργία «σφαιρῶν Πολιτικῆς Ἐπιρροῆς».

Ε. Θύματα καὶ τραύματα εἰς τὴν Κοινωνίαν τῆς Εὐρώπης.

VI. ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΙΜΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.

κή σημασία της Ένθρονίσεως για τη Χώρα τους.

Μετά τὸ τέλος τῆς τελετῆς, στὸν περίβολο τοῦ Ἱ. Ναοῦ, ἀκολούθησε πανηγυρικός ἐορτασμός, μὲ τραγούδια καὶ τοπικούς χορούς, στὸν ὁποῖο ἔλαβαν μέρος ὅλοι οἱ παρευρεθέντες ἀφρικανοὶ ὀρθόδοξοι καὶ ἰδιαίτερα οἱ νέοι καὶ τὰ παιδιά.

Στὸν κ. Θεόδωρο προσφέρθηκαν διάφορα ἀναμνηστικά δῶρα. Ἐκ μέρους τῆς φυλῆς Baganda, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ὁ κ. Θεόδωρος καὶ πρὸς τιμὴν του, παρετέθη γεῦμα, στὸ ὁποῖο παρεκάθησαν 500 ἄτομα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μερικοὶ Ὑπουργοὶ τῆς Κυβερνήσεως. Γιὰ τὸ γεῦμα αὐτό, ἡ κοινότητα τῆς φυλῆς πρόσφερε δύο ἀγελάδες.

Ὁ ἡμερήσιος Τύπος τῆς ἐπόμενης ἡμέρας ἀναφέρθηκε στὴν Ἐνθρόνιση, μὲ πρωτοσέλιδα ἄρθρα.

Γνωριμία μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Οὐγκάντα

Μετά τὴν Ἐνθρόνιση, μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσουμε καλύτερα τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν Οὐγκάντα. Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτό, κάθε μέρα καὶ γιὰ δύο ἐβδομάδες, πραγματοποιήσαμε ἐπισκέψεις στὰ διάφορα κέντρα καὶ τὶς Ἐνορίες τῆς Ἱ. Μητροπόλεως. Διανύσαμε ἑκατοντάδες χιλιόμετρα, σὲ μεγάλους δρόμους, ἀλλὰ καὶ σὲ δύσβατα χωμάτινα δρομάκια πού ἔχουν ἀνοιχθεῖ πρόχειρα, μέσα στὴν κατάφυτη ἀφρικανικὴ ζούγκλα. Τὰ φωτεινὰ μάτια τῶν ἀφρικανῶν, ἰδίως τῶν παιδιῶν, γίνονταν πὺδ μεγάλα καὶ πὺδ φωτεινά, καθὼς ἀντίκρουζαν ἕνα λευκὸ κληρικὸ, μὲ *κατάλευκα* γένεια, νὰ περνᾶ δίπλα ἀπὸ τὶς καλύβες τους, τὶς παρόδιες λαϊκὲς ἀγορὲς τους καὶ τοὺς λασπεροὺς δρόμους τους... Κατανοοῦσα, ἄλλωστε, ἀπόλυτα τὴν ἐκπληξή τους αὐτή, γιατί εἶχα ὑπόψη μου ὅτι οἱ ἀφρικανοὶ δὲν βγάζουν γένεια, ὅπως καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, ὅτι, ὅταν οἱ κάτοικοι τῆς Γουϊνέας Παπούα, ἀντίκρουσαν γιὰ πρώτη φορὰ λευκοὺς (Εὐρωπαίους), ἄρχισαν νὰ κλαίνε ἀπὸ χαρὰ, νομίζοντας ὅτι τοὺς ἐπισκέφθηκαν ...οἱ θεοὶ (πρβλ. καὶ τὸ σχετικὸ ἐπεισόδιο πού συνέβη στὰ Λύστρα, κατὰ τὴν ἐπίσκεψη τῶν Ἀποστόλων Βαρνάβα καὶ Παύλου, Πραξ. ιδ' 8-18)!

Ὑστερα ἀπὸ ὅσα εἶδαμε, μποροῦμε νὰ πούμε, ὅτι τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν Οὐγκάντα εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. *Τὸ Ἐπιτελεῖον*: Ὑπάρχει, καταρχήν, μιὰ

ὁμάδα προσώπων - στελεχῶν, πού πλαισιώνουν τὸν Μητροπολίτη κ. Θεόδωρο. Σὲ μιὰ σύσκεψη πού ἔγινε ἦταν παρόντες τριάντα πέντε (35) συνεργάτες τοῦ Μητροπολίτου, 25-40 ἐτῶν. Μορφωμένοι καὶ ὑπεύθυνοι σὲ διάφορους τομῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος.

2. *Οἱ Κληρικοί*: Ὑπάρχουν εἴκοσι (20) Οὐγκαντοὶ Ἱερεῖς, νέοι οἱ περισσότεροι, πού ἐξυπηρετοῦν τὶς σαράντα (40) περίπου Ἐνορίες καὶ Κοινότητες τῆς Ἐκκλησίας. Μερικοὶ εἶναι θεολόγοι, ἀπόφοιτοι τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης ἢ ἄλλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλοι εἶναι ἀπόφοιτοι τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σεμιναρίου πού λειτουργεῖ στὴ Ναϊρόμπη τῆς γειτονικῆς Κένυα.

3. *Τὰ λειτουργικὰ βιβλία*: Ἐχουν μεταφρασθεῖ στὴν τοπικὴ γλῶσσα Luganda τὰ κείμενα τῶν πὺδ βασικῶν Λειτουργικῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως π.χ. ἡ Ἀκολουθία τῆς θ. Λειτουργίας καὶ τῶν Ἱ. Μυστηρίων. Τὰ Μηναιᾶ δὲν ἔχουν ἀκόμη μεταφρασθεῖ, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ὕμνοι ψάλλονται ἀπὸ τοὺς ἑλληνομαθεῖς ἱερεῖς, ὡς ἔχουν, στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, μὲ ἀρκετὴ ἐπιτυχία.

4. *Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσική*: Ὁ Μητροπολίτης Θεόδωρος ἔχει ἐπιδείξει ἰδιαίτερη προσοχὴ ὄχι μόνο στὴ μετάφραση τῶν κειμένων, ἀλλὰ καὶ στὴ μελοποίηση τῶν ὕμνων, μὲ μελωδίες τῆς τοπικῆς μουσικῆς παραδόσεως, σὲ συνδυασμὸ μὲ στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς, βυζαντινῆς μουσικῆς. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὄντως ἐκπληκτικὸ καὶ ἐντυπωσιάζει τὸν ἀκροατὴ ἐπισκέπτη, ἰδιαίτερα, ὅταν οἱ ὕμνοι ψάλλονται ὁμαδικῶς ἢ ἀπὸ τὴν ἐκλεκτὴ χορωδία τῶν νέων καὶ νεανίδων.

5. *Οἱ Ναοί*: Στὶς περισσότερες ἀπὸ τὶς σαράντα Ἐνορίες καὶ Κοινότητες, ἔχουν ἀνεγερθεῖ ἢ εὐρίσκονται στὸ στάδιο ἀποπερατώσεως ναοί, κομποὶ καὶ ὠραῖοι, ὅπως ὁ ἅγιος Νικόλαος Καμπάλας καὶ ἡ Ἀνάληψη στὸ Fort Portal (ΒΑ Οὐγκάντα), ὅπως καὶ ναοὶ ἀπλοῖ, σὲ τύπο μονόκλιτης βασιλικῆς. Εἶναι ἰδιαίτερα συγκινητικὸ νὰ διασχίζεις τὴν καταπράσινη ζούγκλα ἢ νὰ ἀνεβαίνεις ἀπαλοὺς λόφους καὶ ξαφνικὰ νὰ βρίσκεσαι μπροστὰ σ' ἕνα ὀρθόδοξο ἐκκλησάκι πού δὲν ἔχει «οὔτε ψάλτη, οὔτε παπά», μόνο μὲ τοὺς τέσσερις τοίχους καὶ ἕνα καμπανάκι, χωρὶς γλωσσίδι, κρεμασμένο σ' ἕνα κλαδὶ μαγκόδενδρου...

6. *Ἡ παρουσία τῆς Ἑλλάδος* στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Οὐγκάντα εἶναι ἰδιαίτερα αἰσθητή. Δὲν εἶναι μόνο τὸ γεγονός ὅτι τόσο ὁ Μητροπολίτης Θεόδωρος ὅσο καὶ μερικὰ βασι-

κα στελέχη της Έκκλησίας έχουν σπουδάσει στην Ελλάδα και χρησιμοποιούν την ελληνική, ως μητρική σχεδόν γλώσσα. Είναι, κυρίως, ή ελληνική εκκλησιαστική και λειτουργική παράδοση, σε συνδυασμό με την ουσιαστική συμπαράσταση των Όρθοδόξων Ελλήνων, από την Πατρίδα και το Έξωτερικό, σε κάθε έκφραση της ζωής της Έκκλησίας αυτής.

7. *Η διορθόδοξη διάσταση:* Η Όρθόδοξος Έκκλησία στην Ουγκάντα ευτύχησε να έχει διεθνή ακτινοβολία και διορθόδοξη αναγνώριση. Τουτό οφείλεται σε δύο λόγους: πρώτον, διότι πλαισιώθηκε έξ αρχής από την «Παγκόσμια Άδελφότητα Όρθοδόξου Νεολαίας – SYNDESMOS» και δεύτερον, διότι ο Σεβ. κ. Θεόδωρος επισκέφθηκε πολλές Χώρες της Ευρώπης και της Άμερικής, επικοινωνήσε προσωπικώς με τους Όρθοδόξους πιστούς, τους οποίους και κινητοποίησε υπέρ της Έκκλησίας του. Ο κ. Θεόδωρος, πριν γίνει Μητροπολίτης της Έκκλησίας του, την υπηρέτησε πιστά και ακούραστα, επί σαράντα ολόκληρα χρόνια, ως διεθνής ...πρεσβευτής της! Με την ανάδειξή του σε Μητροπολίτη εκπληρώθηκε ο προφητικός λόγος: «Οί σπείροντες εν δάκρυσιν, εν αγαλλιάσει θεριοῦσι. Πορευόμενοι επορεύοντο και ἔκλαιον, βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν, ἐρχόμενοι δὲ ἤξουσι εν αγαλλιάσει, αἶροντες τὰ δράγματα αὐτῶν» (Ψαλμ. 126:5).

Με την ίδρυση της Ί. Μητροπόλεως Καμπάλας αρχίζει μιὰ καινούργια περίοδος, για την Όρθοδοξία, στην κεντρική αυτή αφρικανική Χώρα, την Ουγκάντα. Μιὰ περίοδος ώριμότητας, οργανώσεως και σταθεροποιήσεως. Οί Όρθόδοξοι Ουγκαντέζοι ἔχουν ὅλες τις προϋποθέσεις, για να προχωρήσουν προς τὴ κατεύθυνση αὐτή. Από μᾶς, τοὺς ὁμοδόξους ἀδελφούς τους και, ιδιαίτερα, από τοὺς ἀπανταχοῦ της γῆς Ἕλληνες Όρθοδόξους περιμένουν, συγκεκριμένα, τὰ ἀκόλουθα:

1. Ένα νεαρὸ κληρικὸ - ιεραπόστολο πὸν θὰ ἐργασθεῖ μαζί τους, για ἓνα μικρότερο ἢ μεγαλύτερο χρονικὸ διάστημα. Ο κληρικὸς αὐτὸς πρέπει να εἶναι ἄγαμος (ιερομόναχος) και να γνωρίζει την ἀγγλικὴ γλώσσα. Θα εἶναι ἄμεσος συνεργάτης τοῦ Μητροπολίτου ἀπὸ τὴ θέση τοῦ Πρωτοσυγγέλλου της Μητροπόλεως. Ο κληρικὸς ὅμως αὐτὸς, πρέπει να ἔχει ἔνθεο ζῆλο και ιεραποστολικὴ αὐταπάρνηση και να εἶναι ἀπο-

φασισμένος «συγκαουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ» (Έβρ. ια' 25).

2. Ὑποτροφίες, για εἴκοσι (20) περίπου σπουδαστὲς και σπουδάστριες πὸν ἔχουν ἐπιλεγεί, για να φοιτήσουν σε διάφορα Ἰδρύματα και Σχολὲς τεχνικῆς κυρίως ἐκπαιδεύσεως. Οί σπουδαστὲς αὐτοί, μετὰ τὴν ἀποφοίτησή τους, θὰ ἐργασθοῦν ὡς στελέχη της Έκκλησίας, ὀργανώνοντας και διευθύνοντας τομείς της εἰδικότητός τους, πρὸς ὄφελος της Έκκλησίας. Εἰδικότητες, για τις ὁποῖες προορίζονται να ἐκπαιδευτοῦν εἶναι οί ἑξῆς: Οἰκοδομικὴ (3ετῆς ὑποτροφία, για ἓνα σπουδαστή), Ξυλουργικὴ (3ετῆς ὑποτροφία, για 4 σπουδαστὲς), Νοσηλευτικὴ (3ετῆς ὑποτροφία, για 3 σπουδάστριες), Μαγειρικὴ (2ετῆς ὑποτροφία, για μιὰ σπουδάστρια), Τεχνικὴ αὐτοκινήτων (μονοετῆς ὑποτροφία, για ἓνα σπουδαστή), Ἀγροτικὴ (3ετῆς ὑποτροφία, για 2 σπουδαστὲς), Ραπτικὴ (3ετῆς ὑποτροφία, για μιὰ σπουδάστρια).

3. Σχολικὰ εἶδη, ρουχισμὸ και παπούτσια, για τὰ παιδιὰ τῶν σχολείων της Έκκλησίας (ἡλικίας 8-18 ἐτῶν).

4. Προώθηση τοῦ θεσμοῦ της «ἀδελφοποιήσεως» Μητροπόλεων, Ένοριῶν ἢ Συλλόγων, ἀπὸ τὴν Ελλάδα ἢ τὸ Έξωτερικό, με Ένορίες ἢ Σχολεῖα της Έκκλησίας της Ουγκάντα. Οί Όρθόδοξοι στην Ουγκάντα εἶναι οί φτωχότεροι «ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ». Σχεδὸν ὅλοι κατοικοῦν σε χωριά, δηλαδὴ μέσα στη ζούγκλα, σε καλύβες (συνήθως πλινθόκτιστες), χωρὶς ἐπιπλα, σκευὴ και ρουχισμὸ. Χωρὶς τρεχούμενο νερό, χωρὶς χώρους και εἶδη ὑγιεινῆς, χωρὶς ἀποχετεύσεις, χωρὶς δρόμους... Έν τούτοις, εἶναι πολὺ ἀξιοπρεπεῖς, σοβαροὶ και εὐγενικοί. Δὲν ζητοῦν ποτὲ ἐλεημοσύνη. Δὲν ἀπλώνουν χέρι, δὲν ἐπαιτοῦν. Σε κοιτᾶζουν μόνο στὰ μάτια, μ' ἓνα ἤρεμο, ἀλλὰ βαθύ, ἐρευνητικὸ και διεισδυτικὸ βλέμμα, μέσα στὸ ὁποῖο ζωγραφίζεται ἡ ὁμορφία της ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας πὸν διεγείρει μέσα σου ἔντονο τὸ συναίσθημα και τὴν ὑποχρέωση της ἀλληλεγγύης και της συμπαράστασης.

Ὅσοι θὰ ἠθελαν να βοηθήσουν, κατὰ τὸν ἓνα ἢ ἄλλο τρόπο, τοὺς ἀδελφούς μας αὐτούς, μποροῦν να ἀπευθύνονται, στην ἑλληνικὴ ἢ ἀγγλικὴ γλώσσα, κατ' εὐθείαν στην διεύθυνση της Ί. Μητροπόλεως Καμπάλας, πὸν εἶναι ἡ ἑξῆς: Holy Metropolis of the Orthodox Church of Uganda, P.O.Box 3970, Kampala - Uganda (Africa).

(Τέλος)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΕΡΟ ΦΩΤΙΟ*

Πρώτον, η ποιμαντική του ευθύνη επέβαλε την αποκατάσταση της εσωτερικής κανονικής λειτουργίας του εκκλησιαστικού σώματος του πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ή όποια είχε κατ' ανάγκην άτονήσει κατά την περίοδο της εικονομαχίας στον άγώνα υπέρ της ορθοδοξίας της πίστεως, αλλά έπρεπε να έπιστρέψη στους

Του κ. ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ
Καθηγητού του Πανεπιστημίου Άθηνών

κανονικούς της ρυθμούς μετά τον τελικό θρίαμβο της Όρθοδοξίας. Υπό την έννοια αυτή ή λεγόμενη Πρωτοδευτέρα Σύνοδος της Κωνσταντινουπόλεως (861) στους 17 κανόνες της άνανεώνει με ιδιαίτερη έμφαση την παλαιότερη κανονική παράδοση άφ' ενός μόνον για άυστηρή έποπτεία του έπιχωρίου έπισκόπου στην ίδρυση και στην όλη λειτουργία των μοναστηρίων της έπισκοπής του (κανόνες α', β', γ', δ', ε', στ και ζ'), άφ' έτέρου δέ για την άυστηρή τήρηση των κανονικών ύποχρεώσεων των κληρικών έναντι των οικείων έπισκόπων, των έπισκόπων έναντι των οικείων μητροπολιτών και των μητροπολιτών έναντι των οικείων πατριαρχών (κανόνες ι', ια', ιβ', ιγ' ιδ', ιε' ιστ' και ιζ'). Είναι εύνόητον ότι οί κανόνες αυτοί επιδίωκαν να μη κλονίζεται ή έσωτερική συνοχή και ή άρμονική λειτουργία του εκκλησιαστικού σώματος από τις μονομερείς ή και αυθαίρετες έέργειες των μοναχών ή και των κληρικών στα πλαίσια της κανονικής δικαιοδοσίας του πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Ό ι. Φώτιος είχε πλήρη συνείδηση του γεγονότος ότι ή αποκατάσταση των άυστηρών κριτηρίων της κανονικής παραδόσεως στην όλη λειτουργία του πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ήταν πρώτιστο χρέος και άναγκαία προϋπόθεση όχι μόνο για την έσωτερική ένότητα του εκκλησιαστικού του σώματος, αλλά και για την άξιόπιστη μαρτυρία της Όρθοδοξίας της πίστεως προς τους έγγυς και προς τους μακράν. Υπό την έννοια αυτή έθεσε ως σταθερή

και άκλόνητη βάση της όλης ποιμαντικής διακονίας τη βεβαιωμένη μέσα από την ιστορική πορεία της Έκκλησίας κανονική παράδοση, ή όποια άποτελούσε και τη μόνη πραγματική έγγύηση για τη θεραπεία των παρεκκλίσεων των κληρικών ή των μοναχών από την κανονική τάξη κατά την περίοδο της εικονομαχίας. Η συνέχιση των παρεκκλίσεων αυτών και μετά τον θρίαμβο της Όρθοδοξίας έναντι της εικονομαχικής αίρέσεως θα οδηγούσε τελικώς όχι μόνο στη διάσπαση της ένότητας, αλλά και στην κατάλυση κάθε έννοιας κανονικής τάξεως στη ζωή της Έκκλησίας.

Πράγματι, ό κανόνας 15 της Πρωτοδευτέρας συνόδου (861) ύποδηλώνει τις σοβαρές διαστάσεις της κρίσεως και έξηγει την ιδιαίτερη ευαισθησία του ι. Φωτίου για τó ζήτημα της κανονικότητας των χειροτονιών των έπισκόπων κατά την πολυτάραχη περίοδο της πατριαρχίας του: «Τά όρισθέντα επί πρεσβυτέρων και έπισκόπων και μητροπολιτών, πολλών μάλλον και επί πατριαρχών άρμόζει. Όστε εί τις πρεσβύτερος ή έπίσκοπος ή μητροπολίτης τολμήσειεν άποστήναι της προς τον οικείον πατριάρχη κοινωνίας και μη άναφέρου τó όνομα αυτού... τούτον ώρισεν ή άγία Σύνοδος πάσης ιερατείας παντελώς άλλότριον είναι, εί μόνον έλεγχθεί τούτο παρανομήσας. Και ταύτα μεν ώρισται και έσφραγισται περι των προφάσει τινών έγκλημάτων των οικείων άφισταμένων προέδρων και σχίσμα ποιούντων και την ένωση της Έκκλησίας διασπώντων...». Ό κανόνας 4 της αυτής Συνόδου άποδοκιμάζει με χαρακτηριστική άυστηρότητα τη συνέχιση των άντικανονικών αυθαιρεσιών των Μοναχών: «τάς γάρ ιδίας μονάς τη άνάγκη της αίρέσεως (=εικονομαχίας) καταλιμπανόντες, οί μόνον είς έτέρας, οί δέ είς κοσμικών άνδρών μετέπιπτον καταγωγή. Άλλά γάρ όπερ αυτούς δι' εύσέβειαν τότε πρραττόμενον μακαριστούς άπέφαινεν, είς έθος άλογον μεταπεσόν καταγελάστους παρίστησι. Πανταχού γάρ νύν της εύσεβείας έξηπλωμένης και σκανδάλων της Έκκλησίας άπηλλαγμένης, έτι τινές των οικείων μοναστηρίων άποφοιτώντες και καθάπερ τι ρεύμα δυσκάθεκτον ώδε κακείσε μεταγγιζόμενοι τε

* Συνέχεια εκ της σελ. 172 του ύπ' άρ. 4 τεύχους.

και μεταρρέοντες πολλῆς μὲν πληροῦσι τῆς ἀκομίας τὰ μοναστήρια, πολλὴν δὲ τὴν ἀταξίαν ἑαυτοῖς συνεισχωμάζουσι καὶ τῆς ὑποταγῆς τὸ σεμνὸν διασπῶσί τε καὶ καταλυμαίνονται...». Συνεπῶς, ἡ ἀποκατάσταση τῆς κανονικῆς τάξεως στὴ λειτουργία τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ ἱ. Κλήρου καὶ τοῦ Μοναχισμοῦ τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἦταν ἡ πρώτιστη ποιμαντική εὐθύνη τοῦ ἱ. Φωτίου ἔναντι τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως, ἀφοῦ ἦταν γνωστὸν ὅτι ἡ ὀποιαδήποτε χαλάρωση τῆ ἑσωτερικῆς τάξεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ἀφήνει πάντοτε ἀνεξέλεγκτες τὶς διαβρωτικὲς κινήσεις τῶν αἰρετικῶν ἢ τῶν σχισματικῶν ομάδων καὶ ἐγκλωβίζει στὶς ἑσωτερικὲς τριβὲς τὸν πνευματικὸ δυναμισμὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Δεύτερον, ἡ πατριαρχικὴ εὐθύνη τοῦ ἱ. Φωτίου λειτουργοῦσε ἐπίσης μὲ ἰδιαίτερη εὐαισθησία καὶ γιὰ τὴν ἄμεση ἀποκατάσταση τῶν ἀρμονικῶν σχέσεων μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Δύσεως, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἐπιβαρυνθῆ κατὰ τὴν περίοδο τῆς εἰκονομαχίας (727-843). Πράγματι, οἱ ἀτυχεῖς ἢ καὶ βεβιασμένες ἐπιλογὲς τῆς δυτικῆς πολιτικῆς τῶν εἰκονομάχων ὀδήγησαν ὄχι μόνο στὴν κατάλυση τοῦ βυζαντινοῦ Ἐξαρχάτου τῆς Ραβέννας ἀπὸ τοὺς Λογγοβάρδους, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀποσύνδεση τοῦ παπικοῦ θρόνου ἀπὸ τοὺς παραδοσιακοὺς του δεσμοὺς μὲ τὸ Βυζάντιο. Ἡ ἀπομονωτικὴ ἑσωστρέφεια τῶν εἰκονομάχων ἐπιτάχυνε τὴν αὐτονόμηση τοῦ παπικοῦ θρόνου στὴ Δύση, στὴν ὁποία γινόταν συνεχῶς αἰσθητότερη ἡ φιλόδοξη παρουσία τῶν Φράγκων μὲ σαφεῖς ἀντιβυζαντινοὺς προσανατολισμοὺς. Στὰ πλαίσια αὐτὰ ὁ παπικὸς θρόνος δὲν ἀντιμετώπισε ἰδιαίτερες δυσχέρειες νὰ ἀναπτύξῃ τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ του ὁράματα, τὰ ὁποῖα ἀποτυπώθηκαν μὲ χαρακτηριστικὴ σαφήνεια στὰ πλαστὰ κείμενα τῆς ψευδο-Κωνσταντίνειας Δωρεᾶς καὶ τῶν ψευδο-Ισιδώρειων Διατάξεων. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ κείμενα ἐστρέφοντο ἐναντίον τόσο τῆς οἰκουμενικῆς πολιτικῆς ἰδεολογίας τοῦ Βυζαντίου, ὅσο καὶ τῆς κανονικῶς κατοχυρωμένης ἰσότητος τῶν πρεσβείων τῆς Πρεσβυτέρας καὶ τῆς Νέας Ρώμης. Πράγματι, μὲ τὴν ψευδο-Κωνσταντίνεια Δωρεᾶ προβαλλόταν ὁ μερισμὸς τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἢ τῶν φορέων τῆς, ἀφοῦ κατὰ τὸ πλαστὸ αὐτὸ κείμενο ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἀνέθεσε στὸν ἐπίσκοπο Ρώμης τὴ διαχείριση καὶ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας σὲ ὁλόκληρη τὴ Δύση. Μὲ τὶς ψευδο-Ισιδώρειες Διατάξεις ἐπι-

χειρήθηκε ἡ χάλκευση πλαστῶν ἐγγράφων γιὰ τὴν ἀπόδειξη τῆς διαχρονικῆς ἀποδοχῆς τοῦ παπικοῦ πρωτείου ἐξουσίας σὲ ὁλόκληρη τὴν Ἐκκλησία. Βεβαίως, οἱ θεωρίες αὐτὲς ἐντάχθηκαν ἐπίσημα στὸ Κανονικὸ Δίκαιο τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας μόλις κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα (Codex Gratiani), ἀλλὰ ἡ ὑπαρξὴ τους τροφοδοτοῦσε μὲ ὀξύτητα τὶς κανονικὲς σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Οἱ Φράγκοι εἶχαν λόγους νὰ ἀξιοποιήσουν στὴν ἀνατολική τους πολιτικὴ τὴ δυτικοκεντρικὴ αὐτὴ παπικὴ θεωρία γιὰ τὴν ἐρμηνεία τῆς προελεύσεως καὶ τῆς νόμιμης διαχειρίσεως τῶν δύο θεοδώρητων ἐξουσιῶν στὸν χριστιανικὸ κόσμο, ἤτοι τῆς βασιλικῆς καὶ τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας.

Ὁ ἱ. Φώτιος εἶχε πλήρη συνείδηση τῶν καινοφανῶν αὐτῶν τάσεων στὴν Ἐκκλησία τῆς Δύσεως, οἱ ὁποῖες ἐκδηλώθηκαν μὲ χαρακτηριστικὴ ὀξύτητα στὴν περίοδο τῆς πατριαρχίας του, ἀλλὰ συγχρόνος εἶχε καὶ πλήρη συνείδηση τῆς οἰκουμενικῆς του εὐθύνης γιὰ τὴν περιφρούρηση τῆς ἐνότητας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἰδιαίτερος στὴν ἐποχὴ του δὲν θὰ μπορούσε νὰ νοηθῆ χωρὶς τὴν κοινωνία μὲ τὴ Δύση. Εἶναι ἀναντίρητο ὅτι ὁ ἱ. Φώτιος κατέβαλε κάθε δυνατὴ προσπάθεια νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν παραδοσιακὴ κανονικὴ βάση τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἔστω καὶ μὲ θυσία τοῦ προσωπικοῦ του κύρους, ὥστε νὰ ἀποφευχθῆ ἡ διαφαινόμενη ἐκκλησιαστικὴ ρήξη ἀπὸ τὴν ἐναντί του προκλητικὴ στάση τοῦ παπικοῦ θρόνου. Ὁ ἱ. Φώτιος ἔθετε τὴν εἰρήνη καὶ τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας ὑπεράνω τῶν προσωπικῶν του εὐαισθησιῶν ἢ καὶ τῶν δικαιοδοσιακῶν του προνομίων. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνοδὸ του στὸν Οἰκουμενικὸ θρόνο προέτεινε τὴν κοινὴ ἀντιμετώπιση στὴν Πρωτοδευτέρα σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως (861) ὄλων τῶν ἐκκρεμῶν ἀπὸ τὴν εἰκονομαχικὴ περίοδο (727-843) ζητημάτων. Ἐπίσης ἀντέδρασε μὲ ἐντυπωσιακὴ μετριοπάθεια στὴν προκλητικὴ ἀμφισβήτηση ἀπὸ τὸν πάπα Νικόλαο Α' τῆς κανονικότητος τῆς ἐκλογῆς του στὸν πατριαρχικὸ θρόνο μὲ τὴν ἀποστολὴ τῆς περιφημῆς Ἐπιστολῆς τῆς ἀγάπης (862), ἡ ὁποία χαρακτηρίσθηκε ἀπὸ τοὺς δυτικούς ἱστορικούς ὡς μία «ἀπολογητικὴ» ἐπιστολή. Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ ὑπερασπίσθηκε τὴν παραδοσιακὴ ἀρχὴ τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία πρέπει νὰ διέπῃ τὶς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν ἀξιολόγηση τῆς ἰδιαιτερότητας τῶν ἐθιμικῶν

τους παραδόσεων. Έν τούτοις, ή αυθαίρετη αποστολή λατίνων και φράγκων ιεραποστόλων στη Βουλγαρία, όπου ήδη δρούσε με μεγάλη επιτυχία ή βυζαντινή ιεραποστολή, προκάλεσε τη βίαη καταδίκη τών λατινικών εθίμων και τών φραγκικών καινοτομιών στην περίφημη Έγκύκλια Έπιστολή προς τούς πατριάρχες της Άνατολής (867).

Τά άνεκτά ή και νόμιμα λοιπόν εθίμα της Δυτικής Έκκλησίας κατά την Έπιστολή της άγάπης (862) αποδοκιμάστηκαν ως άνεπίτρεπτες έκτροπές στην Έγκύκλια Έπιστολή (867), όταν έπιχειρήθηκε από τον παπικό θρόνο ή έπιβολή τους και στην Έκκλησία της Άνατολής. Στην πρώτη όμως περίπτωση άντικείμενο της διαφωνίας ήταν το προσωπικό ζήτημα της κανονικότητας της έκλογής του ι. Φωτίου, ενώ στη δεύτερη περίπτωση άντικείμενο της διαφωνίας ήταν ή ίδια ή παράδοση της Έκκλησίας της Άνατολής. Η αρχή της άγάπης στα μέν πρόσωπα λειτουργούσε πάντοτε ως εύλογη φιλανθρωπία και έπιείκεια, ενώ στους έκκλησιαστικούς θεσμούς ως εύλογη κανονική ακρίβεια και άυστηρότητα. Ύπο το πνεύμα αυτό ο ι. Φώτιος κατά την άντικανονική κρίση του από την παπόφιλη σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως (869-870) τήρησε διακριτική σιγή για να μη διακινδυνευθή ή ένότητα της Έκκλησίας από την άμφισβήτηση του προσώπου του. Άντιθέτως, παρέμεινε άμετακίνητος σε όποιαδήποτε πρόταση παρεκκλίσεως από την παραδεδομένη τάξη της Έκκλησίας, την όποια και τελικώς έπέβαλε με τις αποφάσεις της Μεγάλης Συνόδου της Κωνσταντινουπόλεως (879-880) τόσο στην Άνατολή, όσο και στη Δύση. Στην Σύνοδο αυτή θριάμβευσε πράγματι ή νηφάλια δύναμη της όρθόδοξης παραδόσεως μέσα από την έντυπωσιακή σύνεση της έκκλησιαστικής πολιτικής του ι. Φωτίου. Οί αποφάσεις της έπέβαλαν στη Δύση όλες τις όρθόδοξες θέσεις της έκκλησιαστικής παραδόσεως πάντοτε με τη συναίνεση τών παπικών άντιπροσώπων και χωρίς θεολογικές συζητήσεις (άναγνώριση της οίκουμενικότητας της Ζ' Οίκουμενικής συνόδου, καταδίκη της προσθήκης του filioque στο Σύμβολο της πίστεως, σεβασμό τών πατριαρχικών δικαιοδοσιών Άνατολής και Δύσεως κ.λπ.).

3. Ο πατριάρχης Φώτιος και ή άποστολική μαρτυρία της πίστεως

Η άποστολή της Έκκλησίας στον κόσμο προσδιορίζεται από την παγκοσμιότητα του λυ-

τρωτικού έργου του Χριστού και από την ίδια τη φύση της Έκκλησίας, ή όποια λειτουργεί ως το προεκτεινόμενο «σώμα Χριστού» στην ιστορία της σωτηρίας και τελεσιουργεί το μυστήριο της έκκλησιαστικοποιήσεως του κόσμου με την πρόσληψή του στο σώμα της Έκκλησίας. Το βασικό αυτό έκκλησιολογικό σχήμα έκφράζει τη συνείδηση της Έκκλησίας για τη μαρτυρία της πίστεως προς πάντα τά έθνη, σύμφωνα και με την έντολή του ίδρυτή της προς τούς άποστόλους, ώστε ή όποιαδήποτε και για όποιοδήποτε λόγο χαλάρωση ή ύποβάθμιση της άποστολής αυτής να δηλώνη έσωτερική κρίση της έκκλησιαστικής συνειδήσεως. Η πρόσληψη όμως τών έθνών στο σώμα της Έκκλησίας προϋποθέτει την άποστολική μαρτυρία της πίστεως προς τούς έγγυς και προς τούς μακράν, όπως έπίσης και προς όσους άποσχίστηκαν από την ένότητα του έκκλησιαστικού σώματος. Ο ι. Φώτιος άμέσως μετά την άνάληψη της ποιμαντικής ευθύνης του Οίκουμενικού θρόνου συνέδεσε την έξυγίανση του έκκλησιαστικού σώματος όχι μόνο με την άποκατάσταση της κανονικής τάξεως στην έσωτερική του λειτουργία, αλλά και με την ένεργοποίηση της ληθαργούσης ιεραποστολικής του συνειδήσεως για τη μαρτυρία της πίστεως προς τά έθνη.

Η άποστολική μαρτυρία της πίστεως είναι πράγματι ουσιαστικό στοιχείο της ιστορικής άποστολής της Έκκλησίας και έκφράζεται όχι μόνο με την έσωτερική πνευματική οίκοδομή, αλλά και με τη συνεχή άνάπτυξη του έκκλησιαστικού σώματος προς όλους τούς λαούς «έως έσχάτου της γής» (Πράξ. 1,8). Η άραβική όμως επέκταση στις άνατολικές έπαρχίες της αυτοκρατορίας και ή μακρά περίοδος της εικονομαχικής κρίσεως (727-843) άποδυνάμωσαν την άποστολική λειτουργία του έκκλησιαστικού σώματος, καίτοι ή παρουσία νέων ειδωλολατρικών φύλων ήταν έντυπωσιακή στα βόρεια σύνορα της αυτοκρατορίας ή άκόμη και σε μεγάλες ζώνες της Βαλκανικής. Βεβαίως, μεμονωμένες πρωτοβουλίες για τη διάδοση του Χριστιανισμού στους λαούς αυτούς είχαν ήδη άναληφθή κατά την περίοδο της εικονομαχίας από τούς διωκόμενους κυρίως εικονοφίλους μοναχούς, αλλά οί πρωτοβουλίες αυτές δεν πέτυχαν να ένεργοποιήσουν την αυθόρμητη άποστολική μαρτυρία του όλου έκκλησιαστικού σώματος:

(Συνεχίζεται)

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ὡς Ἁγία Γραφή

ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΝ

Πολλάκις καὶ σήμερον ἀνακύπτει, ἐλαυνόμενον ἀπὸ ποικίλας αἰτίας καὶ διαφόρους ἀφορμάς, τὸ παλαιὸν ἐρώτημα: Διατί ἡ Ἐκκλησία, μάλιστα δὲ ἡ Ὁρθόδοξος, περιέλαβε τὴν «Ἐβραϊκὴν ἢ Ἰουδαϊκὴν Βίβλον» εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν τῆς καὶ τὴν προέταξε τῆς Καινῆς, ὡς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην τῆς;

Τὸ ἐρώτημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον παραμένει ἐπικαιρον καί, ἀσφαλῶς, προκαλεῖ ζῶηρον τὸ ἐνδιαφέρον εὐρυτέρων κύκλων, εἶναι θεμελιωδέ

Τοῦ κ. ΝΙΚ. Π. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

στατον, διότι ἀφορᾷ, ἐν τέλει, εἰς αὐτὴν τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καθ' ἑαυτὴν καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας¹. Συγχρόνως ὅμως ἐπιτρέπει νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ προσκλήνιον καὶ ἡ προφανῶς ὑφισταμένη σχέσις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν καί, βεβαίως, πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Κατ' ἀρχὴν, λοιπόν, προβάλλει ἡ ἀναγκαιότης σοβαρᾶς ἐνασχολήσεως περὶ τὸ ὅλον τοῦτον θέμα. Εὐλόγως, ὅμως, δὲν παρέλκει ἡ, ἔστω καὶ ἀκροθιγῆς, προσέγγισις του, ἡ ἐπιχειρουμένη μὲ τὴν παροῦσαν σύντομον μελέτην, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐκτεθοῦν, ἀναποφεύκτως, μόνον τὰ κυριώτερα καὶ χαρακτηριστικώτερα σημεῖα του, περιλαμβάνοντα, ἐνδεχομένως, μεταξὺ αὐτῶν καὶ εὐρύτερον γνωστά, ἀλλ' ἀπαραίτητα, ὁπωσδήποτε, διὰ τὸ ἀναληφθὲν ἐγγεῖρημα.

α'

Εἶναι αὐτονόητον ὅτι πρέπει, κατὰ προτεραιότητα, νὰ προσδιορισθοῦν τὰ βασικώτερα στοιχεία, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἔννοιαν αὐτῆς

1. Εἶναι εὐνόητον ὅτι ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν, λόγῳ τῆς σπουδαιότητος τοῦ θέματος, ὑπάρχει, διεθνῶς, ἰκανὸς ἀριθμὸς ἔργων. Ἐδῶ, ὅμως, ἐκρίθη σκόπιμον νὰ ἀποφευχθῇ, κατὰ κανόνα, ἡ ἐκάστοτε βιβλιογραφικὴ ἐνημέρωσις καί, βεβαίως, καὶ αἱ ἀνάλογοι παραπομπαί. Ἐξαιρέσις θὰ γίνεται μόνον ὅπου τοῦτο εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητον.

τῆς «Παλαιᾶς Διαθήκης»², μὲ τὴν ἀναγκαίαν, βεβαίως, διευκρίνισιν ὅτι ὁ ὅρος ἔχει καθαρῶς χριστιανικὴν τὴν προέλευσιν, καθιερωθεὶς μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐδῶ δὲ χρησιμοποιεῖται συμβατικῶς, ἐφ' ὅσον πρόκειται, ἐν πρώτοις, περὶ τῆς συλλογῆς (κανόνος) τῶν ἐπὶ μέρους θεοπνεύστων γραφῶν (βιβλίων), εἰς τὰς ὁποίας ἀπεθησαυρίσθη γραπτῶς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, μὲ ἀρχικὸν ἀποδέκτην τὸν *περιούσιον λαόν του* (Ἐξ. 19,5β), τὸν Ἰσραήλ.

Ἡ Συναγωγή συνήθροισε τὰ διεκδικοῦντα αὐθεντικότητα καὶ θεοπνευστίαν διάφορα βιβλία καὶ ἔκρινε περὶ τῆς γνησιότητος καὶ ἐγκυρότητος ἐνὸς ἐκάστου, μὲ βάσιν τὴν σχετικῶς πρὸς αὐτὰ ὑπάρχουσαν παράδοσιν καὶ τὴν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων διαμορφωθείσαν καὶ κρατούσαν παρὰ τῷ λαῷ συνείδησιν. Ἀπεφάνθη δὲ συλλογικῶς καί, προφανῶς, μὲ θεῖαν ἐπίνευσιν, ποῖα εἶναι τὰ, ἐναντι τῶν «Ψευδεπιγράφων» καὶ «Ἀποκρύφων», ὄντως «θεόπνευστα» βιβλία, τὰ ὁποῖα ἀκολούθως συμπεριέλαβεν εἰς τὴν καταρτισθεῖσαν συλλογὴν, ἀποκληθεῖσαν «Κανόνα» τῶν *Γραφῶν* τῆς, τὸν ὁποῖον, ὡς ἡ θεματοφύλαξ του, διετήρησεν ἀνόθευτον, παραδίδουσα τοῦτον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

β'

Ἡ προσεκτικωτέρα προσέγγισις τοῦ ἀρχικοῦ ἐρωτήματος περὶ τοῦ λόγου διὰ τὸν ὁποῖον συμπεριελήφθη ἡ Παλ. Διαθήκη εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν τῆς Ἐκκλησίας, ἂν καὶ αὕτη ἀποτελεῖ ἔκπαιλα τὴν Ἱερὰν *Γραφήν* τοῦ Ἰσραήλ, ἐπιτρέπει ἀξίας μνείας διαπιστώσεις.

Ἐν πρώτοις, τὸ ἐν λόγῳ ἐρώτημα εἶναι συνθηθέστερον νὰ ἔχη ὡς μόνην ἀφετηρίαν του τὴν παρανόησιν, ἰδίᾳ ὠρισμένων χαρακτηριστικῶν βιβλικῶν μαρτυριῶν, καὶ τὴν μονομερῆ προσέγγισιν τῆς Παλ. Διαθήκης, χωρὶς καὶ τὴν προαπαιτουμένην στοιχειώδη γνώσιν τῶν σχετικῶν δεδομένων. Εἶναι δὲ πρόδηλον ὅτι τοῦτο, ὡς ἐπὶ

2. Διὰ τὴν ἐν σχέσει πρὸς τὴν Παλ. Διαθήκην ἐγκυρον καὶ πλήρη ἐνημέρωσιν, ὁ ἀναγνώστης παραπέμπεται εἰς τὸ κλασσικόν, ἐν προκειμένῳ, ἔργον τοῦ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην*, Ἀθήναι (1937), 1992, τὸ ὁποῖον προϋποθέτει ἡ παρούσα.

τὸ πλείστον, δὲν ὑποκρύπτει κίνητρα καὶ σκοποὺς βαθυτέρους καὶ ἀδιαφανεῖς, ἀλλὰ, κυρίως, ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνεπαρκῆ γνῶσιν τοῦ βασικοῦ περιεχομένου τῆς Πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, καὶ συνδυάζεται πρὸς τὴν καταφανῆ, εἰς εὐρείαν κλίμακα μεταξὺ τῶν πιστῶν, ἐμφανῆ δέ, ὄχι σπανίως, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν «ἡγουμένων» των, ἔλλειψιν τῆς ἀπαραιτήτου, ἐν προκειμένῳ, προϋποθέσεως, ὅποια εἶναι ἡ ὑπεύθυνος, ἔστω ἐπὶ τῶν θεμελιωδῶν, πληροφόρησις ἐν σχέσει πρὸς τὴν Παλ. Διαθήκην.

Ὅμως εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Παλ. Διαθήκη, ἡδη ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους³, ὑφίσταται κατὰ καιροὺς καὶ ἰσχυρὰς ἐπιθέσεις, μὲ ἐπιδιώξιν τὴν ὑποβάθμισίν της καὶ αὐτὸν τὸν ἐξοβελισμόν της ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν τῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ εἶναι, δῆθεν, μόνου τοῦ Ἰσραὴλ ἱερὸν Βιβλίον. Αἱ τοιαῦται ἐπιθέσεις ὀφείλονται, ἐνίοτε, εἰς ὑπερβολὴν, προκατάληψιν ἢ σύγχυσιν, καί, πάντως, ἀποκαλύπτουν καὶ αὐταὶ τὴν κραυγαλέαν ἀγνοίαν ἢ, ἔστω, τὴν ἀνεπιτρέπτως κρίνουσαν καὶ ἀποφαινομένην ἡμιμάθειαν ἐν σχέσει πρὸς τὴν Παλ. Διαθήκην. Οἱ κατ' αὐτῆς, ὅμως, βάλλοντες εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν κινούνται μόνον εἰς τὴν σφαῖραν τῆς κακοδοξίας καὶ αἰρέσεως, ἀλλὰ νὰ ὑποκινούνται καὶ ἀπὸ βαθυτέρα ἰδεολογικὰ αἰτία⁴, μὲ ὑποβόσκοντα ἢ ἀκόμη καὶ λίαν ἐμφανῆ νοσηρὰ φυλετικὰ κριτήρια⁵, γνωστὰ ἐκ τῶν ὀδυνηρῶν ἐμπειριῶν τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τὸν παρόντα, φθίνοντα, πλέον, αἰῶνα.

Ἐδῶ εἶναι δυνατόν, χωρὶς ὑπερβολὴν, νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι ἡ ὑποτίμησις⁶ τῆς Παλ. Διαθή-

3. Ἦδη εἰς τὴν Ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν ἐμφανίζονται σφοδροὶ πολέμοι τῆς Παλ. Διαθήκης ἰδίᾳ ἢ αἵρεσις τῶν Γνωστικῶν καὶ μάλιστα ὁ Μαρκιῶν.

4. Ὁ μᾶλλον εὐρύτερον γνωστὸς πολέμος τῆς Παλ. Διαθήκης τοῦ 20οῦ αἰ. εἶναι ἴσως ὁ Adolf von Harnack, βλ. Ν. Π. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Θεολογίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, Ἀθήναι (1967), 1989, σελ. 37.

5. Ἡ μετὰ φανατισμοῦ ἀπόρριψις τῆς Παλ. Διαθήκης χαρακτηρίζεται, εὐλόγως, τὴν αἰρετικὴν ὁμάδα τῶν αὐτοαποκαλουμένων «Γερμανῶν Χριστιανῶν» (Deutsche Christen), ἀκραφῶν ὁπαδῶν τοῦ Χίτλερ, οἱ ὅποιοι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Ἐθνικοσοσιαλισμοῦ, ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Γερμανίας, διὰ ἰδεολογικοὺς λόγους, καὶ συνέπηξαν τὴν ἰδικήν των «Ἐκκλησίαν». Βλ. σχετικῶς Ν. Π. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, μν. ἔργ., σελ. 51 ἐξ.

6. Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπισημανθῆ, ἐδῶ, ὡς πλέον ὀλεθρία, ἢ σιωπηρὰ ὑποβάθμισις τῆς Παλ. Διαθήκης, ἡδη εἰσβαλοῦσα καὶ ἐπιπολάζουσα, ὡς φαίνεται, ἀκόμη καὶ ἐκεῖ ὅπου, ἀρμοδίως, πρέπει νὰ διδάσκωνται καὶ ἀναδεικνύονται

καὶ, ἀναποτρέπτως, ἐπιδρῶ δυσμενέστατα καὶ δυσμενέστατα καὶ ἐπὶ τῆς Καινῆς, μάλιστα δέ, ὅτι ἡ ἀπόρριψις της συμπαράσχει, αὐτομάτως, καὶ ἐκείνην. Ἀνακύπτει, ἐντεῦθεν, τὸ αἴτημα νὰ ἐντοπισθῆ ποῦ ἀκριβῶς ἐρείδεται ἡ ἰδιάζουσα σημασία τῆς Παλ. Διαθήκης διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἅμα δὲ καὶ ἡ ἐξέχουσα εἰς αὐτὴν θέσις της ὡς ἀχώριστος ἀπὸ τὴν Καιν. Διαθήκην, Ἁγίας Γραφῆς.

Ἦδη, ὅμως, ἐνδείκνυται ἡ σύντομος ἀναδρομὴ εἰς τὰ κρατοῦντα περὶ τῆς θεοπνευστίας τῆς Παλ. Διαθήκης, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἡ ἀναφορὰ εἰς τὰς κατ' αὐτῆς κυριωτέρας καὶ πλέον διαδεδομένας αἰτιάσεις καὶ ἐνστάσεις, αἱ ὅποια συνεπάγονται, ὡς προεξετάθη, εἴτε τὴν ἀπλήν ἀπορίαν διὰ τὸν λόγον ἀναδειξεῶς της ὡς Ἁγίας Γραφῆς τῆς Ἐκκλησίας εἴτε, πάλιν, τὴν ἀμφισβήτησίν της ἢ καὶ τὴν τελείαν ἀπόρριψίν της.

γ'

Ἐκπαλαὶ ἀξίωμα ὄχι μόνον τῆς Συναγωγῆς, ἀλλ' αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ὡς γνωστὸν, τὸ ὅτι εἰς ἅπαντα τὰ ἐπὶ μέρους βιβλία (γραφᾶς) τοῦ Κανόνος τῆς Παλ. Διαθήκης ἐναρμονίζεται πλήρως ὁ θεῖος μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος. Ἐν προκειμένῳ, λοιπόν, ὑπενθυμίζεται ὅτι θεῖα μὲν εἶναι αἱ ἀποκαλυφθεῖσαι ἀλήθειαι, αἱ διέπουσαι τὴν πίστιν καὶ ρυθμίζουσαι τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ λαοῦ· ἀνθρώπινα δὲ εἶναι ἐκάστοτε ἡ γλῶσσα, τὸ ὕφος, τὸ φιλολογικὸν εἶδος, ἡ ἐκφραστικὴ ἰκανότης ἢ τὸ τυχὸν λογοτεχνικόν, ρητορικὸν ἢ συγγράφικόν τάλαντον, ἢ ἰδιοσυγκρασία, ἢ αἰσθητικὴ, τὸ ἱστορικὸν πλαίσιον καὶ τὸ πολιτισμικὸν ἐπίπεδον, τὸ γεωπολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν περιβάλλον, ἀσφαλῶς δὲ καὶ τὸ κοσμοεἶδωλον.

Ὅπως δὴποτε ἡ κεφαλαιώδης αὐτῆ ἀντιδιαστολὴ μεταξὺ τοῦ συνυπάρχοντος καὶ συνεργαζομένου θεοῦ καὶ ἀνθρωπίνου παράγοντος, μάλιστα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως, ὑποδεικνύει καὶ ὑπαγορεύει καὶ τὴν ἀναφερομένην εἰς τὸ εἰδικώτερον περιεχόμενον, ἐπίσης

αἱ εἰς αὐτὴν ἐμπεριεχόμενα ὑπερφυσικὰ θεῖα ἀλήθειαι. Ἡ τοιαύτη ὑποβάθμισις γίνεται ὑπὸ διάφορα προσήματα καὶ πάντοτε εἰς βάρος τῆς Παλ. Διαθήκης, κυρίως δὲ διὰ τοῦ ὑπερτονισμοῦ τῆς Καιν. Διαθήκης καὶ ἐξάρσεως τῆς σημασίας τῶν Πατέρων. Τοῦτο, παρ' ὅσα προβάλλονται, ἀποδεικνύει ὄχι μόνον σαθρὰν βιβλικὴν ὑποδομὴν, ἔλλειπτοστάτην δὲ καὶ μονομερῆ θεολογικὴν παιδείαν, ἀλλὰ καὶ στρεβλὴν περὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, καθ' ὅλου, ἀντίληψιν. Αἱ συνέπειαι θὰ εἶναι, γενικώτερον, ὀδυνηραί.

λίαν σημαντικὴν διάκρισιν μεταξύ τοῦ αἰωνίου κύρους, ὁποῖον, π.χ., ἔχει ἡ ἠθικὴ νομοθεσία, καὶ τῆς προσωαίου ἰσχύος, τῆς χαρακτηριζούσης, λ.χ., τὰς τελετουργικὰς διατάξεις· ἢ πάλιν μεταξύ τοῦ οὐσιώδους, οἷα εἶναι, π.χ., ἡ ἔννοια τῆς *θυσίας τῷ Θεῷ* (Ψαλμ. 50,19), ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν δημοφιλή «Ψαλμὸν τῆς μετανοίας» (50) *ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκῆσει* (Ψαλμ. 50,18) καὶ τοῦ προπαιδευτικοῦ, ὅπως χαρακτηριστικώτατα παρουσιάζεται ἐν κατακλείδι τοῦ αὐτοῦ Ψαλμοῦ· ... *τότε εὐδοκῆσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὀλοκαυτώματα· τότε ἀνήσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους* (Ψαλμ. 50,21), ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ δημιουργηθῆται ἡ ἐσφαλμένη ἐντύπωση ὅτι πρόκειται περὶ ἐξωφθάλμου ἀντιφάσεως.

δ'

Ἡ ἐν τάχει ἐπισκόπησις τῶν κατὰ τῆς Παλ. Διαθήκης εὐρύτερον ἐπαναλαμβανομένων αἰτιάσεων καὶ τῶν ἐναντίον τῆς προσοπτομένων μομφῶν ἐπιτρέπει τὴν πρόχειρον διάκρισιν τῶν εἰς δύο χαρακτηριστικὰς ομάδας· ἦτοι ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὰς γενικὰς, μᾶλλον δὲ ἀορίστους καὶ ἐν εἶδει ἀφορισμοῦ διατυπωμένας καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰς εἰδικὰς καὶ πλέον συγκεκριμένας, αἱ ὁποῖαι ἐπικαλοῦνται τὴν μαρτυρίαν ἄγνωστων χωρίων τῆς Καιν. Διαθήκης, παραπεμπόντων εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς Παλ. Διαθήκης ἢ καὶ εἰς ὠρισμένην ἐνότητά της. Ἡ ἀναφορὰ εἰς τὰς ὡς ἄνω δύο ομάδας θὰ περιορισθῆ, κατ' ἀνάγκην, εἰς τὰς ἐνδεικτικωτέρας περιπτώσεις τῶν.

Βαρύτατος, δημιουργῶν ζωηρὰς ἐντυπώσεις καὶ ὁδηγῶν εἰς αὐθαίρετα συμπεράσματα εἶναι, ἀσφαλῶς, ὁ ἰσχυρισμὸς, πολλάκις ἀκουόμενος καὶ ἐμφανιζόμενος εἰς κείμενα γνωστῶν λογοτεχνῶν, ὁ θέλων τὸν Θεὸν τῆς Παλ. Διαθήκης διακρινόμενον, πρὸ παντός, διὰ τὴν μέχρις ἀγριότητος σκληρότητά του καὶ ἐντεῦθεν ἀντικρουσὶ ἀντίθετον πρὸς τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης, τῆς συγγνώμης καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας τῆς Καιν. Διαθήκης. Ὅμως παραθεωρεῖται, ἐν προκειμένῳ, ὅτι ἐκεῖνος ὁ Θεὸς ἀναζητεῖ τὸν ἀμαρτήσαντα πρωτόπλαστον του μὲ τὸ περίφημον: *Ἀδὰμ ποῦ εἶ;* (Γεν. 3,9)· ἀπαγορεύει αὐστηρῶς τὴν εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον εὐρύτατα διαδεδομένην ἀνθρωποθυσίαν, ἔχων δοκιμάσει, πλέον, τὴν ἀκράδαντον πίστιν τοῦ γενάρχου τοῦ *περιουσίου λαοῦ* του εἰς τὸ γνωστόν, ὡς «θυσία τοῦ Ἀβραάμ» (Γεν. 22), ἐπεισόδιον· παρομοιάζει τὴν πρὸς τὸν

Ἰσραὴλ σχέσιν του ὡς συζυγικὴν (Ὡσηέ), προεικονίζουσαν τὴν σχέσιν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν· ἀποστέλλει τὸν προφήτην Ἰωάναν διὰ νὰ κηρύξῃ τὴν μετάνοιαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῶν Ἀσσυρίων, ἀπαντῶν χαρακτηρικῶς εἰς τοῦτον, ὅταν ἐκφράξῃ μισαλλόδοξον ἀπορίαν· *ἐγὼ δὲ οὐ φείσομαι ὑπὲρ Νινευῆ τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἐν ἣ κατοικοῦσι πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων... καὶ κτήνη πολλά;* (Ἰων. 4,11)· εἰσακούει τὸν κλαυθμηρισμὸν τοῦ νηπίου τῆς δούλης τοῦ Ἀβραάμ, Ἄγαρ (Γεν. 21,14 ἐξ.)· εὐλόγως, λοιπόν, ὑμνεῖται ἀπὸ τὸν Ψαλμωδὸν ὡς *οἰκτιρῶν καὶ ἐλεήμων... μακρόθυμος καὶ πολυέλεος, ἐφ' ὅσον οὐκ εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μνηεῖ*· ...καὶ *οὐ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν...* διότι *καθόσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν... καὶ καθὼς οἰκτεῖρει πατὴρ υἱούς, ὠκτεῖρησε τοὺς φοβουμένους αὐτόν, ὅτι αὐτὸς ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν, ἐμνήσθη ὅτι χοῦς ἐσμεν* (Ψαλμ. 102). Διὰ νὰ παρασιωπηθοῦν δὲ ἐδῶ οἱ ἐκφράζοντες τὸν «θεῖον ἔρωτα» περίφημοι Ψαλμοὶ (λ.χ. 41, 62, 72,23 ἐξ.), ὑπενθυμίζεται ὅτι ὁ Θεὸς τῆς Παλ. Διαθήκης *οὕτως... ἠγάπησεν... τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν...* (Ἰω. 3,16), δεδομένου ὅτι εἶναι ὁ Πατὴρ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Κυριακῆς προσευχῆς μας *Πάτερ ἡμῶν...* (Μαθ. 6,9 ἐξ.), *ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους* (Μαθ. 5,45).

Βαρὺς ὅμως εἶναι καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ Παλ. Διαθήκη, καὶ ἂν ἔτι δὲν διδάσκη ἐμμέσως ἀνθρωπικότητας, τοῦλάχιστον περιέχει ἱστορίας μὲ ἥρωας αἰμομείκτας, ἀπατεῶνας, ψεύστας, φονεῖς, μοιχοὺς κ.λπ., μὲ ἐπακόλουθον νὰ ὑπάρχη πιθανότης σκανδαλισμοῦ.

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἀνωτέρω τίθεται ἐδῶ τὸ γενικώτερον ἐρώτημα ἂν εἶναι ἀποδεκτὸν νὰ κρίνονται πρωτοῖστορικά ἢ πρὸ τοῦ 10ου αἰ. π.Χ. ἱστορικὰ συμβάντα, μὲ μέτρα τοῦ 20οῦ αἰ. μ.Χ., μάλιστα δὲ διαμορφωθέντα πολιτιστικῶς ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐπὶ τῆς οὐσίας, ὅμως, θὰ ἀντέτεινέ τις ὅτι ἐκ τῆς αἰμομειξίας τῆς μὴ Πατριαρχικῆς οἰκογενείας τοῦ Λῶτ προήλθον, κατὰ τὴν Γραφήν (Γεν. 19), εἰδωλολατρικὰ ἔθνη (Μωᾶβ καὶ Ἀμμάν), δηλ. ἐκτὸς τῆς Παλ. Διαθήκης.

(Συνεχίζεται)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΜΑΡΤΥΡΙΑ - ΕΥΘΥΝΕΣ - ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ*

Στή συνέχεια ο Πατριάρχης έπεσήμανε την ομοιότητα της δημοκρατικής διοικητικής οργάνωσης της Όρθοδόξου Έκκλησίας προς την μέθοδο που θεσμοθετήθηκε για την διάρθρωση των έξουσιών της Ευρωπαϊκής Ένώσεως, υπεγράμμισε ότι «παρά τας κοσμογονικές μεταβολάς εν τή Ευρωπαϊκή Ιστορία, Παλαιά και Νέα Ρώμη, έξακολουθούν να αποτελούν τους άξονας αναφοράς και ένότητας του πολιτισμού της Ευρώπης», και, τέλος, εξέφρασε τις απόψεις του

Του κ. **ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΒΑΡΝΑΛΙΔΗ**
Καθηγητού του Α. Π. Θεσσαλονίκης

ώς προς την πορεία της Ευρωπαϊκής Ένώσεως, θέτοντας υπόψη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τις έμπειρίες από τις πρωτοβουλίες που κατά καιρούς έλαβε, για διάφορα θέματα που απασχολούν την ανθρωπότητα, το Οικουμενικό Πατριαρχείο²⁶.

Σημαντικότερο γεγονός για την Όρθοδοξία υπήρξε και η ίδρυση στις Βρυξέλλες, την 10η Ιανουαρίου 1995, «Γραφείου της Όρθοδόξου Έκκλησίας παρά τή Ευρωπαϊκή Ένώσει» από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, υπό την έποπτεία της Ι. Μητροπόλεως Βελγίου, με σκοπό να χρησιμεύσει αυτό ως συνδεδεικό όργανο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένώσεως και της Όρθοδόξου Έκκλησίας. Αναμφιβόλως, το Γραφείο αυτό θα συμβάλλει στην αντιμετώπιση με θετικότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο των τυχόν θρησκευτικο-ηθικο-κοινωνικών προβλημάτων που θα παρουσιάζονται μεταξύ του Όρθοδόξου και γενικότερου του ευρωπαϊκού χριστιανικού πληθυσμού, προσφέροντας τις Όρθόδοξες έμπειρίες του και την συνεργασία του σε διάφορους τομείς μέσα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η ίδρυση του Γραφείου αυτού ήταν αίτημα του απελθόντος Προέδρου της Ευρωπαϊκής Έπιτροπής

κ. Jacques Delors, και σ' αυτό ασφαλώς συνετέλεσε και η άναγνώριση από μέρους της Έπιτροπής της θετικής προσφοράς και των προσπαθειών που καταβάλλει και των πρωτοβουλιών που άναλαμβάνει το Οικουμενικό Πατριαρχείο, και γενικότερον ή Όρθόδοξη Έκκλησία, προς επικράτηση στον κόσμο της ειρήνης, της αδελφούσης μεταξύ των λαών, των πνευματικών και ήθικων άξιων, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της προστασίας του περιβάλλοντος κ.τ.λ. Άξίζει, πιστεύω, στο σημείο αυτό να παραθέσουμε άπόσπασμα της όμιλίας του κ. Delors, που έκανε κατά την τελετή των έγκαινίων του προαναφερθέντος Γραφείου: «Ναί, άς το είπούμε σήμερα: ή Ευρώπη έχει ανάγκη της συμβολής της Όρθοδόξου Έκκλησίας, ή όποια εκπροσωπεί, με τα 200 έκατομμύρια των πιστών της, που ζούν, κατά πλειοψηφία, στην Ελλάδα και στην Άνατολική Ευρώπη, ένα παράγοντα σημαντικό για το μέλλον αυτής της ήπειρου, ειδικώτερα δέ για την προσέγγιση της Άνατολής και της Δύσεως. Μη λησμονούμε ότι ή Όρθοδοξία έχει καταδικάσει τον "φυλετισμό", τή χρησιμοποίηση, δηλαδή, της θρησκείας για έθνικούς λόγους. Οί Ευρωπαίοι της Δύσεως έχουν πολλά να λάβουν από αυτήν, διότι άποτελεί μία πρόσκληση και ένα άνοιγμα προς τή διάσταση του υπερβατικού που συντελεί στη θεμελίωση αυτών τούτων των άξιων επί των όποιων έδράζεται ή οικόδομηση της Ευρώπης»²⁷.

Μεταξύ των πρωτοβουλιών που ανέλαβε το Οικουμενικό Πατριαρχείο τα τελευταία αυτά χρόνια, εξέχουσα θέση κατέχουν τόσο ή αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού προβλήματος που έντονα απασχολεί την ανθρωπότητα, όσο και ή ανάπτυξη άγαθών σχέσεων και μετά των μειζόνων μη Χριστιανικών Θρησκειών, «επί τῷ τέλει της συνεργασίας εν τῷ πρακτικῷ πεδίῳ, προς διαφύλαξιν και διάσωσιν των μεγάλων πνευματικών και ήθικων άξιων του άληθούς πολιτισμού και άπόκρουσιν πάσης άρνητικής και καταστροφικής του ανθρωπίνου προσώπου δυνάμεως», ό-

* Συνέχεια εκ της σελ. 174 του ύπ' άρ. 4 τεύχους.

26. Βλ. το κείμενο στο περιοδικό «Έκκλησία», έτος ΟΑ' (1994), σσ. 325-328, και σε άνάτυπο «Όμιλία της Α. Θ. Παναγιότητος του Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου προς την όλομέλειαν του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (19 Άπριλίου 1994)», Άθήνα 1994.

27. Βλ. «Έπίσκεψις», έτ. 26, άρ. 514 (31.1.1995), σ. 6.

πως τόνισε στον ενθρονιστήριο λόγο του ο νυν Οικουμενικός Πατριάρχης (2.11.1991).

Όσον αφορά στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, το Οικουμενικό Πατριαρχείο έδειξε από την πρώτη στιγμή ιδιαίτερο και άμεσο ενδιαφέρον και κατέβαλε και καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για την ευαισθητοποίηση της παγκόσμιας κοινής γνώμης προς αντιμετώπιση του κατά τα τελευταία έτη όξυνθέντος και απειλούντος την ανθρωπότητα περιβαλλοντικού προβλήματος, προβάλλοντας πάντοτε την Όρθοδοξη θεολογική θεώρηση και διδασκαλία ως προς το θέμα αυτό. Ύπενθυμίζουμε εδώ, ότι το Οικουμενικό Πατριαρχείο με απόφαση της Αγίας και Ιεράς Συνόδου, επί πατριαρχείας του μακαριστού Πατριάρχου Δημητρίου, όρισε, τον Ιούλιο του 1989, ως ημέρα προστασίας του περιβάλλοντος την 1η Σεπτεμβρίου εκάστου έτους ή οποια είναι και αρχή του εκκλησιαστικού έτους και ανέθεσε στον γνωστό Άγιορείτη ύμνογράφο μοναχό Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη (νυν αείμνηστο) να συνθέσει και σχετική προδ τον έορτασμόν αυτόν Άκολουθία. Την πρωτοβουλία δέ και απόφαση αυτή του Οικουμενικού Πατριαρχείου υιοθέτησαν και οι Προκαθήμενοι όλων των Όρθοδόξων Έκκλησιών κατά την Σύναξη που πραγματοποιήθηκε στο Φανάρι τον Μάρτιο του 1992. Στο έξης ή ημέρα αυτή έορτάζεται από όλες τις κατά τόπους Όρθόδοξες ανά τον κόσμο Έκκλησίες, δηλαδή από όλη την Όρθοδοξία, ως Ημέρα Προστασίας του Περιβάλλοντος.

Πλήν των συγκεκριμένων αυτών πρωτοβουλιών, το Κέντρο της Όρθοδοξίας συνεχίζει να δείχνει άμεριστο ενδιαφέρον, δια λόγων και έργων, για το θέμα αυτό. Διοργανώνει Πανορθόδοξα Συνέδρια για το φυσικό περιβάλλον, και Διεθνή Οικολογικά Συνέδρια και Μεταπτυχιακά Σεμινάρια, όπως αυτά που διοργανώθηκαν στο Όρθόδοξο Κέντρο του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο Σαμπεζύ της Γενεύης (14-29 Σεπτεμβρίου 1992 και 25 Σεπτεμβρίου μέχρι 10 Οκτωβρίου 1993) και στην Ί. Πατριαρχική Μονή της Αγίας Τριάδος στη Χάλκη (Ιούνιος του 1992, 20-29 Ιουνίου 1994). Το επόμενο Μεταπτυχιακό Οικολογικό Σεμινάριο θα πραγματοποιηθεί και πάλι στη Χάλκη τον προσεχή Ιούνιο, ενώ το Διεθνές Οικολογικό Συνέδριο υπό την αιγίδα του Οικουμενικού Πατριαρχείου θα λάβει χώρα τον Σεπτέμβριο του 1995. Στα τελευταία αυτά

Σεμινάρια, που τελούν υπό την αιγίδα του Οικουμενικού Πατριάρχου και του Δούκα του Έδιμβούργου Πρίγκηπος Φιλίππου, του και Προέδρου του Παγκοσμίου Ταμείου για την Φύση, συμμετέχουν, εκτός από τους Χριστιανούς, και εκπρόσωποι Μουσουλμάνων, Ιουδαίων και Ιαπώνων Σιντουϊστών.

Έκτος των πρωτοβουλιών αυτών, ο Οικουμενικός Πατριάρχης, σε Μηνύματα, σε Λόγους και σε Συνεντεύξεις του, αναφέρεται συχνά σε περιβαλλοντολογικά προβλήματα, ο ίδιος δέ συμμετέχει, τόσο με βαρυσήμαντες εισηγήσεις, όσο και με ουσιαστικές παρεμβάσεις, σε Παγκόσμια Οικολογικά Συνέδρια, διεθνούς κύρους, όπως αυτά που πραγματοποιήθηκαν τελευταίως στην Ίαπωνία (2-7 Απριλίου 1995) και στο Λονδίνο (29 Απριλίου - 4 Μαΐου 1995). Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι πρωτοβουλίες και οι προσπάθειες αυτές του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ως προς το περιβαλλοντολογικό πρόβλημα, θεωρούνται από τις πλέον σοβαρές, ουσιαστικές και έποικοδομητικές, που γίνονται σε παγκόσμιο επίπεδο, και έχουν εκτιμηθεί από όλο τον κόσμο.

Όσον αφορά στον τομέα της Διαθρησκειακής Συνεργασίας, το Οικουμενικό Πατριαρχείο ανέπτυξε επίσης έντονη δραστηριότητα. Ήδη, από το 1976, ή Όρθόδοξη Έκκλησία δια της Α΄ Προσυνοδικής Πανορθόδοξου Διασκέψεως, είχε εκδηλώσει την επιθυμία της «να συμβάλη εις την διαθρησκειακήν συνεργασίαν, δι' αυτής δέ εις την άπάλειψιν του φανατισμού από πάσης πλευράς, και τοιουτοτρόπως εις την συμφιλίωσιν των λαών και επικράτησιν των ιδεωδών της έλευθερίας και της ειρήνης εις τον κόσμο, προς έξυπνρήτησιν του συγχρόνου ανθρώπου ανεξαρτήτως φυλής και θρησκείματος»²⁸.

Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως επί αιώνες ζει μέσα σε μουσουλμανικό περιβάλλον και είναι σε θέση να γνωρίζει και τον τρόπο ζωής, και τις θρησκευτικές ευαισθησίες των μουσουλμάνων, αλλά και την στάση τους έναντι των άλλων θρησκειών. Ωσαύτως, γνωρίζει αρκετά καλά τα άφορwντα και στους Έβραίους, διότι συνυπήρξαν και συνυπάρχουν υπό το αυτό καθεστώς επίσης επί αιώνες. Η έμπειρία του αυτή άναμφιβόλως θα παίζει παγκοσμίως ένα

28. Βλ. περιοδικό «Όρθοδοξία», περίοδος Β΄, τόμ. 1ος, τεύχ. Β΄ (1994), σσ. 131-133.

πρωτεύοντα και ουσιαστικό ρόλο σε κάθε προσπάθεια και αναζήτηση που γίνεται, ιδίως τὸν τελευταίο αὐτό καιρό, γιὰ ἐξεύρεση διαύλων προσεγγίσεως και συνεργασίας μεταξὺ τῶν θρησκειῶν πρὸς ἀντιμετώπιση ἀπὸ κοινου τῶν ποικίλων κακῶν που ἀπειλοῦν σήμερα τὴν ἀνθρωπότητα. Πρέπει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ τονισθεῖ, ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, διὰ τοῦ ἐν Σαμπεζῦ τῆς Γενεύης Ὁρθοδόξου Κέντρου αὐτοῦ, διεξάγει ἀπὸ ἐτῶν ἀκαδημαϊκοὺς διαλόγους τόσο μετὰ τὸ Ἰσλάμ, ὅσο και μετὰ τὸν Ἰουδαϊσμό.

Ἐνα σημαντικό Διεθνὲς Διαθρησκειακὸ Συνέδριο πραγματοποιήθηκε, πρωτοβουλία και συνεργασία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου και τοῦ ἐδρεύοντος στὴ Νέα Ὑόρκη Ἰδρύματος «Appeal of Conscience», στὴν Κωνσταντινούπολη (στὸ Ξενοδοχεῖο «The Bosphorus»), μεταξὺ 7ης και 9ης Φεβρουαρίου 1994. Θέμα τοῦ Συνεδρίου, στὸ ὁποῖο συμμετείχαν προσωπικότητες ἀπὸ τὶς τρεῖς μονοθεϊστικὲς θρησκείες, δηλ. τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦ Μουσουλμανισμοῦ και τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ἦταν τὸ «Εἰρήνη και ἀνεξιθρησκεία». Ὁ ρόλος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου στὸ Συνέδριο αὐτὸ ὑπῆρξε σημαντικὸς και καθοριστικὸς, τόσο διὰ τῶν βαρυστημάτων ὁμιλιῶν που ἔκαμε και διὰ τῶν παρεμβάσεων αὐτοῦ διαρκούντος τοῦ Συνεδρίου, ὅσον και διὰ τῆς συμβολῆς του στὴν τελικὴ διαμόρφωση τοῦ κειμένου τῆς Διακηρύξεως τοῦ Συνεδρίου, που θὰ μείνει στὴν ἱστορία ὡς ἡ «Διακήρυξις τοῦ Βοσπόρου»²⁹. Βαρυσήμαντο λόγο ἐκφώνησε ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης και στὴν ΣΤ' Γενικὴ Συνέλευση τῆς Παγκοσμίου Διασκέψεως περὶ τῆς Θρησκείας και τῆς Εἰρήνης, που πραγματοποιήθηκε στὴ Riva del Garde τῆς Ἰταλίας, τὴν 3η Νοεμβρίου 1994³⁰.

Βεβαίως, πρέπει νὰ ὑπογραμμισθεῖ ἐδῶ, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως, ὅτι σὲ καμιά περίπτωση δὲν πρέπει νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι μέσα ἀπὸ τὰ συνέδρια και τοὺς διαλόγους αὐτοὺς ἐπιχειρεῖται ἕνας ὁποιοσδήποτε συγκριτισμὸς μεταξὺ τῶν θρησκειῶν γιὰ τὴν ἀνάδειξη ἑνὸς σχήματος παραδεκτοῦ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Κάτι τέτοιο πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τὴν

πραγματικότητα και τοὺς σκοποὺς τῶν διαλόγων αὐτῶν. Καὶ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο εἶναι πολὺ προσεκτικὸ και εὐαίσθητο ὡς πρὸς τὸ θέμα αὐτό.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς πρωτοβουλίες και τὶς δραστηριότητες αὐτές, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ὡς θεσμὸς πανορθοδόξου ἐμβέλειας, ἔχον ἐπίγνωση τῆς εὐθύνης και τῆς ἀποστολῆς του, παρακολουθεῖ και ἐνδιαφέρεται γιὰ ὅλα τὰ προβλήματα που ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Προβλήματα κοινωνικά, πολιτισμικά και ἄλλα εὐρίσκονται συχνὰ στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας. Οἱ θέσεις, οἱ κρίσεις και οἱ προτάσεις του περιστρέφονται γύρω ἀπὸ ζωτικὴς σημασίας γιὰ τὸν ἄνθρωπο θέματα, ὅπως ἡ οἰκογένεια, ἡ ἐλευθερία, ἡ ἀνεξιθρησκεία, ἡ ἐδραίωση τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν λαῶν, ὁ ρόλος τῆς γυναίκας μέσα στὴν Ἐκκλησία και τὴν κοινωνία, οἱ ἐκπρώσεις, ἡ κοινωνικὴ ἀδικία, ἡ ἀνεργία, ἡ παιδεία κ.ἄ. Ἰδιαίτερη βαρῦτητα και προσοχὴ και ἐνδιαφέρον δείχνει τὸ Πατριαρχεῖο και γιὰ τὰ προβλήματα τῶν νέων, και καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια προσεγγίσεως αὐτῶν.

Ἀπὸ τὴν σύντομη αὐτὴ παρουσίαση τοῦ ἔργου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς ἔργου μαρτυρίας, διακονίας, εὐθύνης, θυσίας και πρωτοβουλιῶν, ἀποδεικνύεται ὁ λίαν σημαντικὸς και οὐσιαστικὸς ρόλος που διαδραματίζει αὐτὸ μέσα στὴν Ὁρθόδοξη, ἀλλὰ και στὴν παγκόσμια κοινότητα ἐδῶ και δεκαεπτὰ ὀλόκληρους αἰῶνες.

Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀτενίζει μετὰ αἰσιοδοξία πρὸς τὸ μέλλον. Ἡ ἐλπίδα γιὰ ἕνα καλύτερο αὐριο δὲν λείπει ποτὲ ἀπὸ τὸ Φανάρι. Ζοῦσε μέχρι πρότινος, μετὰ ἀπὸ τὴν πυρκαγιά τοῦ 1941, στὸ μικρὸ πέτρινο κτίριο πενήντα περὶ τοῦ χρόνια και ἡ ἀκτινοβολία του δὲν ἔσβησε. Καὶ εἶδε μέσα ἀπὸ τὴν τέφρα νὰ ξανακτίζεται ὁ οἶκος του, νὰ λάμπει ὁ ριζικῶς ἀνακαινισθεὶς Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναὸς τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου μετὰ δαπάνες τοῦ Ἄρχοντος Μεγάλου Λογοθέτου και Μεγάλου Εὐεργέτου τῆς Ἁγίας και Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κ. Παναγιώτου Ἀγγελοπούλου. Εἶδε νὰ ἀνακαινίζονται και ἄλλες ἐκκλησίες μέσα στὴν Πόλη. Τὸ Φανάρι ἐλπίζει, προσδοκᾷ, ἀλλὰ και ἀγωνίζεται.

(Συνεχίζεται)

29. Βλ. «Ὁρθοδοξία», περ. Β', τόμ. 1, τεύχ. Β' (1994), σσ. 343-347.

30. Βλ. τὴν ὁμιλία του στὸ περιοδικὸ «Ὁρθοδοξία», περ. Β', τεύχ. Δ' (1994), σσ. 747-754.

Η ΝΕΑ ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΞ ΕΠΟΨΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ*

Όταν ο πάπας Ίωάννης Παῦλος Β' στις 7 Δεκεμβρίου του 1992 παρουσίαζε τη νέα «Κατήχηση της Καθολικής Ἐκκλησίας», χαρακτήριζε τη δημοσίευσή της ως «ένα από τὰ μεγαλύτερα γεγονότα τῆς νεώτερης ἐκκλησιαστικῆς ιστορίας»¹ Στὸ μεταξὺ πολλοὶ Γερμανοὶ ρωμαιοκαθολικοὶ θεολόγοι μὲ τὴν ἐν μέρει δρυσμεία κριτική τους ἀμφισβήτησαν ποικιλοτρόπως τὴ σπουδαιότητα, ποὺ ἀποδόθηκε ἀρχικὰ στὸ ἔργο. Τὸ

Τοῦ κ. **ΘΕΟΔ. ΣΤ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ**
Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Μονάχου

περιοδικὸ «Herder Korrespondenz»² μάλιστα διεπίστωσε, μετὰ τὴ δημοσίευσή τοῦ ἔργου στὴ γερμανικὴ γλῶσσα (τὸ Μάιο τοῦ 1993)³, μὴ «αὐξανόμενη θρησκευτικὴ καὶ θεολογικὴ πόλωση» μεταξὺ ἐκπροσώπων «ὀξείας κριτικῆς» καὶ «θετικῆς ἐκτιμῆσεως»· ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἐμφανίζει ἐν προκειμένῳ ἡ ἔξις εἰδήσι: «Οἱ βιβλιοπώλες ἀναφέρουν, ὅτι πολλοὶ πελάτες ἀπευθύνονται μὲ ἀπολογητικὴ διάθεση στὸ ταμεῖο ἐξηγώντας, ὅτι πρέπει κανεὶς τέλος πάντων γιὰ ἐπαγγελματικούς λόγους ἢ καὶ ἀπὸ γενικώτερο ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίζει τὸ περιεχόμενο τοῦ ἔργου».

Ἐνώπιον μιᾶς τέτοιας διπολικῆς ἐνδοκαθο-

λικῆς τοποθετήσεως μοῦ δημιουργήθηκαν ἐνδοιασμοὶ γιὰ τὸ ἐὰν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀνταποκριθῶ στὴν παράκληση νὰ ἀναλάβω αὐτὴν τὴν εἰσήγησι. Διευκόλυνε ὅμως τὴν ἀπόφασή μου ἡ παραγορητικὴ σκέψη, ὅτι, ἐφόσον ἀνήκω σὲ μιὰ ἄλλη ἐκκλησία, δὲν διατρέχω τὸν κίνδυνο νὰ συγκαταριθμηθῶ αὐτομάτως σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς «γνωστούς τύπους» τῶν «δεινῶν ἐπικριτῶν» ἢ τῶν «ἐνθέρμων ὑποστηρικῶν». Οἱ ἀπόψεις μου περιλαμβάνουν ἄλλωστε τόσο κριτικὲς παρατηρήσεις ὅσο καὶ θετικὰ σχόλια. Ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, νομίζω, μπορεῖ νὰ ἀντλήσει κανεὶς ἀπὸ τὶς κριτικὲς ἐρωτήσεις μου θεολογικὸ καὶ πρὸ παντὸς οἰκουμενικὸ ἐνδιαφέρον.

Οἱ σκέψεις μου διαρθρώνονται σὲ δύο μέρη· τὸ πρῶτο τμήμα φέρει τὸν τίτλο «Περὶ τῶν «οὐσιωδῶν» καὶ περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ρωμαιοκαθολικῆς διδασκαλίας» καὶ στρέφεται γύρω ἀπὸ γενικὰ σημεῖα, ἰδιαίτερος μάλιστα τὸ καίριο θέμα τῶν πηγῶν τῆς Κατηχήσεως· τὸ δεύτερο μέρος ἀναφέρεται σὲ «Μερικὲς χαρακτηριστικὲς ἀπόψεις τῆς Κατηχήσεως ἀναφορικὰ μὲ τὶς διαφορὲς μεταξὺ τῆς ὀρθοδόξου καὶ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς διδασκαλίας».

1. Περὶ τῶν «οὐσιωδῶν» καὶ περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ρωμαιοκαθολικῆς διδασκαλίας

Συμφώνως πρὸς τὰ λόγια τῶν συντακτῶν τῆς ἢ Κατήχησης ἀποτελεῖ μιὰ «ὀργανικὴ σύνθεση τῶν οὐσιωδῶν καὶ βασικῶν περιεχομένων τῆς καθολικῆς διδασκαλίας περὶ πίστεως καὶ ἠθικῆς» (Ἄρ. 11)⁴. Πρόκειται κατὰ συνέπεια γιὰ ἕνα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀξιόπαινο ἐγχείρημα ὄχι μόνον γιὰ τοὺς οἰκείους πιστούς, ἀλλ' ἐπίσης γιὰ ὁλόκληρο τὸ χριστιανικὸ κόσμο. Ἄλλωστε ὁ καθέννας θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ γνωρίσει τὸ «οὐσιώδες» περιεχόμενο τῆς διδασκαλίας τῆς μεγαλύτερης χριστιανικῆς ἐκκλησίας. Ὅμως ἂν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψιν τοῦ τὴ σημαντικὴ ἔκταση τοῦ ἔργου, συνολικὰ 717 σελίδες (χωρὶς τοὺς πίνακες), πρέπει νὰ ἀναρωτηθεῖ, ἐὰν ὅλα αὐτὰ ποὺ περιέχονται σ' αὐτὸ μποροῦν νὰ ἀνήκουν

* Τὸ ἄρθρο αὐτὸ εἶναι τὸ κείμενο εἰσηγήσεως, ἡ ὁποία ἀνακοινώθηκε στις 13 Ἰανουαρίου 1994 στὰ πλαίσια τῆς σειρᾶς διαλέξεων μὲ τίτλο «Ἡ Κατήχηση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ συζήτηση»· ἡ σειρά αὐτῆ διαλέξεων διοργανώθηκε ἀπὸ τὸ «Seminar für christliche Weltanschauung, Religions- und Kulturtheorie» τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου. Τὸ γερμανικὸ πρωτότυπο θὰ δημοσιευθεῖ τὸ περιοδικὸ *Orthodoxes Forum. Zeitschrift des Instituts für Orthodoxe Theologie der Universität München* 9 (1995) τεύχος 1. Τὴν παρούσα μετάφραση ἐπιμελήθηκε ἡ θεολόγος Ὁμοειχὴ Χουβαρδά, τὴν ὁποία καὶ εὐχαριστῶ θερμῶς.

1. *Uhlrich Ruh*, Ein hoher Anspruch stösst an seine Grenzen. Der neue «Katechismus der katholischen Kirche», *Herder Korrespondenz* 47 (1993) 25.

2. 47 (1993) 329-330.

3. Ἡ παρούσα εἰσήγησι στηρίζεται στὴν ἔκδοσή αὐτῆ: *Katechismus der katholischen Kirche*, München u.a. 1993. Οἱ ἀριθμοὶ σὲ παρένθεση καὶ μετὰ τὴ λέξη «Ἄρ.» ὑποδηλώνουν τὶς παραγράφους τοῦ ἔργου.

4. Πρβλ. ἐπίσης Ἄρ. 187: Ἡ Κατήχηση εἶναι «μία ὀργανικὴ ἀνάπτυξη ὁλοκλήρου τῆς καθολικῆς πίστεως».

στὰ «οὐσιώδη». Ἡ ἐρώτηση αὐτὴ γίνεται ἀκόμη πὺ ἐνδιαφέρουσα, ὅταν ἀναλογισθεῖ κανεῖς, ὅτι τὸ οὐσιώδες τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος στὴν ἀρχαία ἀδιαίρετη Ἐκκλησία ἐμπεριέχεται μὲν σὲ λιγοστὲς προτάσεις (π.χ. στὶς βαπτισματικὲς ὁμολογίες) ἢ στὶς σύντομες διατυπώσεις τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Τὸ καλύτερο παράδειγμα ἐν προκειμένῳ ἀποτελεῖ τὸ Σύμβολο Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως, ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ Σύμβολο Πίστεως, τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει τὶς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Νικαίας (τὸ 325 μ.Χ.) καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (τὸ 381 μ.Χ.) καὶ ἐνώνει ἀκόμη καὶ σήμερα σύνολη τὴ χριστιανοσύνη ὡς πρὸς τὰ οὐσιώδη (πρβλ. Ἄρ. 195).

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἡ Κατήχηση παρὰ τὴν ἔκτασή της δὲν ἀσχολεῖται μὲ μερικὰ ἀκανθώδη ζητήματα, ὅπως π.χ. τὴ θεωρία τῆς ἐξελίξεως ἢ τὸ ἐρώτημα, πῶς δικαιολογεῖται ἡ ὑπαρξη τοῦ κράτους τοῦ Βατικανοῦ. Δὲν ἀποτελεῖ μὴπως δικαίωμα τοῦ σημερινοῦ χριστιανοῦ μὲ βάση τὴν ξεκαθαρισμένη ἀντίληψή του περὶ δημοκρατίας νὰ πληροφορηθεῖ ἀπὸ μιὰ τόσο ἐκτεταμένη Κατήχηση, μὲ ποιὸ βιβλικὸ ἢ μᾶλλον θεολογικὸ ἐπιχειρημα κατοχυρώνεται ἡ διατήρηση μιᾶς τέτοιας θεοκρατικῆς πολιτείας;

Μία πρόσθετη θεμελιακὴ προβληματικὴ περιοχὴ, τὴν ὁποία δὲν ἀναπτύσσει ἐπαρκῶς ἡ Κατήχηση, εἶναι τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ὄργανου αὐθεντικῆς διδασκαλίας μέσα στὴν Ἐκκλησία, ποιὸς δηλαδὴ καθορίζει τὸ «οὐσιώδες» περιεχόμενον τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας περὶ πίστεως καὶ ἠθικῆς. Ἡ Κατήχηση προϋποθέτει στὸ σημεῖο αὐτὸ τὸ ρωμαιοκαθολικὸ δόγμα περὶ τοῦ «ἀνωτάτου διδακτικοῦ ἀξιώματος», τὸ ὁποῖο ἀναγνωρίζουν στὸν πάπα καὶ μὲ βάση τὸ ὁποῖο ἐγείρει ὁ ἴδιος τὴν ἀξίωση νὰ ἐπιλύει συγκεντρωτικὰ καὶ ἐκεῖνα τὰ ζητήματα, τὰ ὁποία ἐν μέρει ὑπόκεινται στὶς κατὰ τόπους ποιμαντικὲς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας στὶς διάφορες περιοχὲς τοῦ πλανήτη μας. Δὲν ἀπαιτοῦν μὴπως τὸ θέμα τῶν ἀντισυλληπτικῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ προβληματικὴ τῆς θεολογίας τῆς ἀπελευθερώσεως (Befreiungstheologie) μιὰ διαφοροτικὴ ἀξιολόγηση καὶ ἐκτίμηση, π.χ. στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη ἀπ' ὅ,τι στὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ; Αὐτὴ ἡ συγκεντρωτικὴ ἀντιμετώπιση τῶν ζητημάτων ἔχει προκαλέσει πάντως τὴ δικαιολογημένη καὶ σὲ μένα μομφὴ κατὰ τῆς Κατηχήσεως, ὅτι «ἐπιχειρεῖ μιὰ παγκόσμια ἐπιβολὴ μιᾶς συγκεκριμένης διδασκαλίας (Indo-

trination) σὲ χιλιάδες ξεχωριστὲς περιπτώσεις»⁵.

Μὲ τὴν ἀξίωση τοῦ πάπα, ὅτι κατέχει ἓνα «ἀνώτατο διδακτικὸ ἀξίωμα», συνδέεται καὶ ἡ μομφὴ, πὺ προβάλλεται ἐπίσης ἐκ μέρους ρωμαιοκαθολικῶν θεολόγων, ὅτι ἡ Κατήχηση δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τῆς «τὰ ἀσφαλῆ συμπεράσματα τῆς ἀξιόπιστης ἐπιστημονικῆς ἔρευνας ὄλων τῶν θεολογικῶν κλάδων»· αὐτὸ ἰσχύει πρὸ πάντων ἀναφορικὰ μὲ τὰ «δεδομένα τῆς αὐστηρῆς βιβλικῆς ἐπιστήμης», τὰ ὁποία «ἀπλῶς de facto ἀγνοοῦνται»⁶. Ἡ ἔνσταση αὐτὴ θίγει ἓνα ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου ἄκρως λεπτὸ καὶ ταυτοχρόνως περίπλοκο θεολογικὸ πρόβλημα. Διότι στὴ συγκεκριμένη περίπτωση πρόκειται ὄχι μόνον γιὰ τὴν ἐρμηνεία καὶ κατανόηση τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀλλὰ πρὸ παντὸς γιὰ τὸ περιοχόμενό της. Πιθανῶς ἔχει σχέση μὲ τὸν ὑπερτονισμό τῶν παπικῶν ἀξιώσεων τὸ γεγονός, ὅτι ἤδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου⁷ γίνεται στὴ Δύση ἡ διάκριση «μεταξὺ ἐνὸς "magisterium cathedrae pastoralis" καὶ ἐνὸς "magisterium cathedrae magisterialis", πὺ σημαίνει ..., (ὅτι γίνεται διάκριση) μεταξὺ ἐνὸς διδακτικοῦ ἀξιώματος τῆς διοικήσεως ἐκκλησίας καὶ ἐνὸς διδακτικοῦ ἀξιώματος τῆς ἐπιστημονικῆς θεολογίας»⁸. Ἐὰν θεωρήσει κανεῖς αὐτὴ τὴ διάκριση ὡς βάσιμη, πρέπει ἀπ' ἐνὸς μὲν νὰ δεῖξει κατανόηση γιὰ τὴ μομφὴ τῶν θεολόγων, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ θεολογία ἔχει παραμείνει «ὀλοκληρωτικὰ ἐκτὸς τῶν πυλῶν!»⁹, ἀπ' ἐτέρου δὲ νὰ ἀποδεχθεῖ τὸ δογματικὸ χαρακτῆρα τῆς Κατηχήσεως, ἀφοῦ οὕτως ἢ ἄλλως τὸ «διδακτικὸ ἀξίωμα τῆς διοικήσεως ἐκκλησίας» ἀποδίδεται σὲ τελευταία ἀνάλυση μόνον στὸν πάπα. Ἡ «Ἀποστολικὴ διαταγὴ "fidei depositum"», ἡ ὁποία προλογίζει τρόπον τινὰ τὴν Κατήχηση, μᾶς προσκομίζει τὴν ἀπόδειξη γιὰ τὸ ὅτι ὁ πάπας σ' αὐτὴ τὴν Κατήχηση κάνει χρῆση τοῦ ὑποτιθεμένου διδακτικοῦ τοῦ ἀξιώματος ὡς «διάδοχος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου» (σ. 34). Ἐξηγεῖ περαιτέ-

5. Πρβλ. π.χ. Norbert Greinacher ἐν: *Süddeutsche Zeitung* 1.10.1993, σ. 13.

6. R. Heinzmann, *Zum Menschenbild, Zur Debatte* 23/5 (1993) 3.

7. *Contra impugnantes c. 2. Quodl III, q. 4, a. 1 (9); In IV Semt. 19. 2. q. 3 sol, 2 ad 4.*

8. Norbert Greinacher, *Römisch statt katholisch. Der neue Weltkathesismus ein Desaster, Süddeutsche Zeitung, Ἄρ. 6, 9/10. Januar 1993, σ. 113.*

9. Norbert Greinacher, ὁ.π.

ρω, ὅτι «ἐνέκρινε» τὴν Κατήχηση καὶ διέταξε τὴ «δημοσίευσή της δυνάμει τοῦ ἀποστολικοῦ τοῦ ἀξιώματος» (σ. 33)· ἐκτὸς τούτου, τὴν θεωρεῖ ὡς τὸν «ἀσφαλῆ κανόνα γιὰ τὴ διδασκαλία τῆς πίστεως» καὶ ὡς τὸ «βέβαιο καὶ αὐθεντικὸ σημεῖο ἀναφορᾶς γιὰ τὴν ἐκθεση τῆς καθολικῆς διδασκαλίας καὶ ἰδιαίτερος γιὰ τὴν ἐκπόνηση τῶν κατὰ τόπους κατηχήσεων» (σ. 34).

Ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου θεολογίας ὀφείλει κανεὶς νὰ προβάλλει σοβαρὲς ἀντιρροήσεις πρὸς ἀμφοτέρους τὶς κατευθύνσεις, δηλαδὴ πρὸς τὸ «διδασκτικὸ ἀξίωμα τῆς ἐπιστημονικῆς θεολογίας» καὶ πρὸς τὸ «διδασκτικὸ ἀξίωμα τῆς διοικουσίας ἐκκλησίας» μὲ τὴν εἰδική του βεβαίως ρωμαιοκαθολικὴ μορφή, διότι καὶ τὰ δύο στεροῦνται τῆς βιβλικῆς - πατερικῆς θεμελιώσεως. Σ' αὐτὴ τὴ συνάφεια ὅμως δυστυχῶς δὲν δύναμαι νὰ ὑπείσθω σὲ λεπτομέρειες γι' αὐτὸ τὸ τόσο σημαντικὸ πλέγμα ἐρωτημάτων. Μόνον νύξεις θὰ μποροῦσα νὰ κάνω καὶ, ἀπευθυνόμενος κατ' ἀρχὰς πρὸς τοὺς ὑπερμάχους ἐνὸς «διδασκτικοῦ ἀξιώματος τῆς ἐπιστημονικῆς θεολογίας», νὰ πῶ, ὅτι ἡ θεολογία ἔχει βέβαια τὸ καθῆκον νὰ ἐρευνᾷ τὴν παραδεδομένη πίστη καὶ νὰ τὴν καθιστᾷ ὅσο τὸ δυνατόν πιὸ κατανοητὴ καὶ εὐληπτή· ὅμως ταυτοχρόνως εὐρίσκεται στὴν ὑπηρεσία τῆς πίστεως αὐτῆς καὶ δὲν τῆς ἐπιτρέπεται ἐπὶ τῆ βάσει ἐπιστημονικῶν πορισμάτων νὰ ἀλλοιώνει ἢ νὰ διευρύνει ἢ τέλος μάλιστα νὰ ὑποκαθιστᾷ τὸ οὐσιώδες περιεχόμενό της (π.χ. τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμολογίας πίστεως).

Ὅσον ἀφορᾷ ἐπίσης στὸ καλούμενο «διδασκτικὸ ἀξίωμα τῆς διοικουσίας ἐκκλησίας» πρέπει ἐξ αἰτίας τοῦ περιορισμένου χρόνου νὰ ἀρκεσθῶ σὲ λίγες μόνον σκέψεις, ἂν καὶ τὸ ἐν λόγῳ θέμα, ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, παίζει σημαντικό ρόλο στὴν Κατήχηση. Σύμφωνα μὲ τὰ λεγόμενα τῆς Κατηχήσεως ἐννοεῖται ἐδῶ κυρίως τὸ «χάρισμα τοῦ ἀλαθήτου», τοῦ ὁποίου «χαίρει ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης, ἡ κεφαλὴ τοῦ συλλόγου τῶν ἐπισκόπων, δυνάμει τοῦ ἀξιωματός του, ὅταν ὡς ὑπέρογτος ποιμὴν καὶ διδάσκαλος ὄλων τῶν πιστῶν χριστιανῶν, ὁ ὁποῖος ἐνδυναμώνει τοὺς ἀδελφούς του στὴν πίστη, κηρύττει μὴ διδασκαλία περὶ πίστεως καὶ ἠθικῆς τελεσιδίκως καὶ ὀριστικῶς (in eínem endgültigen Akt) ...» (Ἄρ. 891). Ἡ ἐν λόγῳ περιγραφή τοῦ «ὑπερογτοῦ διδασκτικοῦ ἀξιώματος» (Ἄρ. 891) προέρχεται ἀπὸ τὴ Β' Σύνοδο τοῦ Βατικανοῦ (Lumen Gentium 25). Ἐνῶ ὅμως στὸ Lumen Gentium, τὴ σχετικὴ

ἀπόφαση τῆς Συνόδου αὐτῆς, ἡ πρόταση ποὺ ἀκολουθεῖ περιέχει τὸν πυρῆνα τῆς ἀποφάσεως τῆς Α' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ, ὅτι δηλαδὴ «ὡς ἐκ τούτου ... οἱ ἀποφάσεις (ἐννοεῖται τοῦ πάπα) εἶναι ἀπρόσβλητες δικαιοματικὰ ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ὄχι λοιπὸν ἐπὶ τῆ βάσει τῆς συμφωνίας τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας», ἀπουσιάζουν τὰ λόγια αὐτὰ ἀπὸ τὴν Κατήχηση. Αὐτὴ ἡ ἀσφαλῶς σκόπιμη παράλειψη τῆς γνωστῆς καὶ ἄκρως προβληματικῆς ἐκφράσεως «ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae» τῆς Α' Βατικανῆς Συνόδου προδιαθέτει τοὺς ὀρθοδόξους θεολόγους εὐμενῶς καὶ πρέπει νὰ ἀξιολογηθεῖ θετικά.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὅμως δὲν διευκρινίζεται δυστυχῶς τὸ ζήτημα τοῦ ἀλαθήτου — ἢ γιὰ νὰ τὸ ποῦμε καλύτερα, τὸ ζήτημα τῆς ἀνόθευτης διαφυλάξεως καὶ ὑπερασπίσεως τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἢ ὁποῖα σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθόδοξη ἀντίληψη εἶναι ὑπόθεση ὀλοκλήρου τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας, κλήρου καὶ λαοῦ, καὶ εὐρίσκει τὴν ὑψιστὴ ἐγγύησή της στὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο¹⁰. Τὸ σχετικὸ χωρίο ἀπὸ τὸ Lumen Gentium (Ἄρ. 25) ἀναφέρει ἄλλωστε στὴ συνέχεια: «Τὸ ὑπεσχημένο στὴν ἐκκλησία ἀλάθητο ἐνοικεῖ ἐπίσης καὶ στὸ σῶμα τῶν ἐπισκόπων, ὅταν αὐτοὶ ἀσκοῦν τὸ ἀνώτατο διδασκτικὸ ἀξίωμα μαζί μὲ τὸ διάδοχο τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου», πρὸ πάντων δὲ σὲ μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (Lumen Gentium 25)» (Ἄρ. 891· πρὸβλ. ἐπίσης π.χ. Ἄρ. 85 καὶ Ἄρ. 2034 ἐξ.). Ἀκόμη καὶ ἂν ἀφήσουμε ἀρχικῶς τὸ γεγονὸς ἀσχολίαστο, ὅτι ἡ φράση «πρὸ πάντων δὲ σὲ μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδο» δὲν ἀπαντᾷ στὴ συνάφεια τοῦ «Lumen Gentium» καὶ ἀποτελεῖ κατὰ βάση μιὰ πολὺτιμη προσθήκη, ὀφείλουμε τοῦλάχιστον ν' ἀναρωτηθοῦμε γιὰ τὴ σημασία τῆς λέξεως «ἐπίσης» στὸ ἐν λόγῳ χωρίο.

(Συνεχίζεται)

10. Πρὸβλ. περισσότερα ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου: B. Bobrinskoy — O. Clément — B. Fize — J. Meyendorff (Hgg), Der Primat des Petrus in der orthodoxen Kirche, Zürich 1961. Stylianos Harkianakis, Περὶ τὸ ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Θεολογίᾳ, Athen 1965. Chrys. Konstantinidis, Autorität in der orthodoxen Kirche, Ökumenische Rundschau 31 (1982) 31-47. Th. Nikolaou, Zur «Theologie» des Ökumenischen Konzils am Beispiel des Konzils von Konstantinopel (381), in: Μνήμη Συνόδου Ἁγίας Β' Οἰκουμενικῆς, Thessaloniki 1983, σ. 289-309. Τοῦ ἰδίου, Lehramt kirchliches, II. Orth. Theol., in: Marienlexikon, hrsg. von R. Bäumer — L. Scheffczyk, Bd. 4, St. Ottilien 1992, σ. 85-87.

ΧΡΥΣΟΥΝ ΙΩΒΗΛΑΙΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΡΑΜΑΣ κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ (1945-1995)*

Ὁ κ. Πρόδρομος Παπαδόπουλος, θεολόγος - φιλόλογος - γυμνασιάρχης, ἔκαμε λόγον διὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ τιμωμένου ὡς Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἐδέσσης καὶ Πέλλης, εἰπὼν:

Εἶναι πολὺ δύσκολο πρᾶγμα τὸ νὰ ἀποδώσῃς διὰ λόγου ἢ «διὰ μέλανος καὶ χάρτου» τὸ εἰδικὸ πνευματικὸ βᾶρος, τὴν οὐσιώδη πνευματικὴν ἰδιοσυστασίαν μιᾶς προσωπικότητος. Αὐτὸ προϋποθέτει τὴν πλήρη καὶ τέλεια γνῶσιν τῆς σὲ βάθος καὶ πλάτος. Ἄφου ὅμως καὶ αὐτὸ τὸ «γνώθι σ' αὐτὸν» εἶναι τόσο δύσκολο, πόσο μᾶλλον δύσκολο εἶναι τὸ «γινῶναι τὸν ἕτερον». «Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου;»¹. Εἶναι ἐξ ἄλλου καὶ τὸ φιλότιμο τοῦ ἐκάστοτε ὁμιλητοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ λόγους εὐγενείας θὰ ἠθέλε νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν προσωπικότητα τὴν ὁποία σκιαγραφεῖ. Πολὺ ἀνθρώπινο καὶ φυσικὸ καὶ αὐτό. Ὑπάρχει ἐπὶ πλεόν ὁ φόβος κάποιας ὑπερβολῆς ἀπὸ ὑπερβάλλοντα ζῆλο ἢ καὶ κάποιας παραλείψεως ἀπὸ ἄγνοια.

Ὅλα αὐτὰ κάνουν τὸν ὁμιλητὴ, ποὺ θέλει νὰ εἶναι ἀντικειμενικός, νὰ αἰσθάνεται ὅτι βαδίζει «ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς».

Ἄν ὅμως εἶναι ἀλήθεια καὶ εἶναι ἀλήθεια, ἀφου εἶναι λόγος θεόπνευστος, ὅτι «ἐκ τοῦ καρποῦ γινώσκειται πᾶν δένδρον»², τότε σίγουρα τὰ ἔργα τοῦ κάθε ἀνθρώπου εἶναι ἓνα ἰδιάζον στοιχεῖο, γιὰ νὰ τὸν κρίνεις θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ.

Βεβαίως ὁ Σεβασμώτατος δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων ποὺ ἐπιθυμοῦν «νὰ λάβουν δόξαν παρὰ τῶν ἀνθρώπων». Οὔτε τὸ πνευματικὸν ἀνάστημα τοῦ ὁμιλοῦντος εἶναι κατάλληλο, νομίζω, γιὰ νὰ παρουσιάσῃ τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν του κατὰ μίαν περίοδον τοῦ βίου του. Ἄφου ὅμως ἀπὸ τὸν ἴδιον μου ἐζητήθη νὰ τὸ κάνω, παρὰ τοὺς ἀρχικούς δισταγμούς μου, ἐφαρμόζων τὸ ἀγιογραφικὸ «πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέικε-τε»³, θὰ προσπαθῆσω νὰ σκιαγραφήσω τὴν ζωὴν

Ὁ θεολόγος - καθηγητὴς κ. Πρόδρομος Παπαδόπουλος ἐπὶ τοῦ βήματος.

καὶ τὸ ἔργο τοῦ Μητροπολίτου Δράμας κ.κ. Διονυσίου, ὅπως τὸν ἐγνώρισα ὡς Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης - Πέλλης κατὰ τὰ ἔτη 1962-1965. Κατὰ τὸ χρονικὸ αὐτὸ διάστημα ὁ ὁμιλητὴς ὑπηρετήσῃ στὴν Ἐδεσσα ὡς ἐφεδρὸς ἀξιωματικὸς ἀρχικὰ καὶ ἔπειτα ὡς λαϊκὸς ἱεροκλήρυξ τῆς ἀκριτικῆς ἐκείνης Μητροπόλεως.

Τετάρτη 12 Ἰανουαρίου 1962. Ἦταν ἡ δευτέρα ἡμέρα τῆς ἀφίξεώς μου στὴν ὡραία πόλιν τῆς Ἐδέσσης ὅπου τοποθετήθηκα γιὰ νὰ ἀναλάβω τὴν διεύθυνση τοῦ Γραφείου τῆς Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἱ. Μεραρχίας πεζικοῦ ποὺ εἶχε ὡς ἔδρα τὴν Ἐδεσσα.

Ἐκανα τὴν ἀκόλουθη σκέψη: Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας λέγουν ὅτι «δίχα γνώμης Ἐπισκόπου οὐδὲν γινέσθω τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ». Πρέπει, λοιπόν, νὰ πάω στὴ Μητρόπολιν νὰ γνωρίσω τὸν οἰκεῖο Ἐπίσκοπο καί, κατὰ τὴν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 170 τοῦ ὑπ' ἀρ. 4 τεύχους.

1. Α' Κορινθ. θ' 11.

2. Λουκ. στ' 44.

3. Ἰωάν. ε' 41.

4. Ἐβρ. ιγ' 17.

κανονική τάξη, να πάρω την εύλογία του για τὸ ἔργο μου. Καὶ «ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον». Ὑλοποιῶ τὴν σκέψη μου καὶ ἐπισκέπτομαι γιὰ πρώτη φορὰ τὴν Ἱερὰ Μητρόπολη. Γεμάτος ἀπὸ συστολὴ εἰσέρχομαι στὸ Μητροπολιτικὸ Μέγαρο. Ὁ Ἐπίσκοπος, ὅπως ἔμαθα, ἀπουσίαζε εἰς Ἀθήνας, διότι ἦτο Συνοδικός. Ἔτσι μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσω, ἔχοντας πλέον περισσότερο χρόνο στὴν διάθεσή μου, τὸν Πρωτοσύγκελλο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀρχιμανδρίτη Διονύσιο Κυράτσο.

Κατ' ἀρχὴν μοῦ ἔκανε ἐντύπωση τὸ ὅλο παρουνιαστικὸ του. Σοβαρὸς καὶ ἐπιβλητικὸς, συγχρόνως ὁμως καὶ μειλίχιος καὶ ὀμιλητικὸς. Ἀφοῦ τοῦ συστήθηκα, με καλωσόρισε με ἓνα ἀνοιχτόκαρδο χαμόγελο καὶ μοῦ προσέφερε κάθισμα. Ἐξεπλάγη ἀπὸ τὸ φτωχὸ καὶ ἀπέριττο πρωτοσυγκελλικὸ γραφεῖο. Ἦταν ἀπελπιστικὰ μικρό. Μᾶλλον γιὰ περίληψη γραφείου ἐπρόκειτο, ἀφοῦ χωροῦσε τὸ πολὺ δύο καθίσματα γιὰ τοὺς ἐπισκέπτες. «Ταπεινὸς κληρικός», εἶπα μέσα μου, καὶ ἀμέσως προχώρησα στὸν ἐπόμενον συλλογισμό, ὅτι δηλ. ἡ παρουσία ὑλικῆς πτωχείας σὲ ὑψηλὰ ἰστάμενα πρόσωπα εἶναι δεῖγμα πλοῦτου ἐσωτερικοῦ.

Εἶχαμε, λοιπόν, μιὰ πρώτη γνωριμία τὴν ἡμέρα ἐκείνη καὶ φεύγοντας, ἀφοῦ φίλησα τὸ χέρι του, μοῦ εἶπε με ζεστασιὰ καὶ καλοσύνη: «Νὰ σὲ βλέπουμε συχνά. Ἡ πόρτα τοῦ Γραφείου μου εἶναι πάντα ἀνοιχτὴ γιὰ τὸν καθένα καὶ γιὰ σένα περισσότερο». Ἔτσι ἄρχισε νὰ δημιουργηθῆ ἀνάμεσά μας μιὰ ἀλληλοεκτίμηση ἢ ὅποια ἔλαβε τὴν μορφή γόνιμης καὶ δημιουργικῆς πνευματικῆς συνεργασίας. Στὴν ἐπόμενη ἐπίσκεψή μου μοῦ ἐπρότεινε νὰ ἀναλάβω τὸ Ἀνώτερο Κατηχητικὸ Σχολεῖο Ἀρρένων τῆς πόλεως Ἐδέσσης καὶ ἓνα Χριστιανικὸ Κύκλο Ἐργαζομένων Νέων. Ἀποδέχτηκα εὐχαρίστως τὴν πρόταση. Ὅσο κράτησε ἡ στρατιωτικὴ μου θητεία, ὁ Πρωτοσύγκελλος π. Διονύσιος ἦτο δι' ἐμὲ ἓνας πολὺτιμος σύμβουλος γιὰ τὸ ἔργο ποῦ ἔκανα στὸ στράτευμα. Ἄνθρωπος με φωτεινὴ σκέψη καὶ βαθειὰ κρίση, με πρωτοποριακὰ προγράμματα πνευματικῆς δράσεως, ὁραματιστὴς ἀλλὰ καὶ ρεαλιστὴς συγχρόνως.

Ποτὲ δὲν ἔπεσα ἔξω ὅταν ἐφήρμοζα τὶς πολὺτιμες καὶ σοφὲς συμβουλές του ἐγώ, ὁ νεαρὸς τότε, καὶ ἄπειρος ἀξιωματικὸς, ποῦ ἐρχόμουν ἀπὸ τὴν φύση τοῦ ἔργου μου σὲ ἄμεση ἐπαφὴ καὶ συνεργασία με διοικητὲς Μονάδων, ἀνωτέ-

ρους καὶ ἀνωτάτους ἀκόμα ἀξιωματικούς καὶ με αὐτὸ τὸν Στρατηγὸ - Διοικητὴ τῆς II Μεραρχίας Πεζικοῦ ἀείμνηστο Ἱ. Γεννηματᾶ. Τοῦ ἐκμυστηρευόμουν τοὺς προβληματισμούς καὶ τὶς δυσκολίες τοῦ ἔργου μου. Ἀλλὰ πάντα με ἄκουγε με νηφαλιότητα καὶ ὑπομονὴ πολλὴ καὶ με καθοδηγοῦσε με ἀληθινὴ μαεστρία.

Μεγάλη χαρὰ ἦτο γιὰ τὸν ὀμιλοῦντα, ὅταν μετὰ τὴν λήξη τῆς στρατιωτικῆς μου θητείας ὁ ἀοίδιμος Γέρον Ἐπίσκοπος Ἐδέσσης Διονύσιος, με ὑπόδειξε, πιστεύω, τοῦ Πρωτοσυγκελλου π. Διονυσίου, μοῦ ἐπρότεινε νὰ ἐργασθῶ στὴν Μητρόπολή του ὡς Λαϊκὸς Ἱεροκλήρυξ, κυρίως στὸν νεανικὸ τομέα. «Θύρα μοι ἀνέωγε μεγάλη καὶ ἐνεργῆς»⁵, εἶπα. Εἶχα γίνεϊ πλέον ὁ ἄμεσος συνεργάτης τοῦ Ἁγίου Πρωτοσυγκελλου στὸ πνευματικὸ του ἔργο καὶ δὲν ξεχνῶ ποτὲ τὴν συνεργασία μου μαζί του.

Ἀμέριστο καὶ διαρκὲς τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν κατὰ Χριστὸν μόρφωση καὶ προαγωγή τῆς μαθητιώσης νεολαίας τῆς Μητροπόλεως. Χριστιανικὲς νεανικὲς ἐστίες, ποῦ εἶχαν γίνεϊ πόλος ἔλξεως πλήθους μαθητῶν καὶ μαθητριῶν, λειτουργοῦσαν καὶ στὰ δύο κέντρα τῆς Μητροπόλεως, Ἐδεσσα καὶ Γιαννιτσά. Κατηχητικὰ Σχολεῖα ὅλων τῶν τύπων, Ὅμιλοι ἐργαζομένων νέων, Κύκλοι μελέτης Ἁγίας Γραφῆς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εὐημεροῦσαν σὲ ἀριθμοὺς καὶ ποιότητα σὲ ὅλες τὶς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ὅλο αὐτὸ τὸ ἔργο ἐπισφραγιζόνταν με ἐκκλησιαστικὲς ἀκολουθίες καὶ ἐντονη μυστηριακὴ ζωὴ. Νοῦς καὶ ψυχὴ ὅλης αὐτῆς τῆς ἐργασίας ἦτο ὁ π. Διονύσιος Κυράτσος. Πόσοι ἄνθρωποι δὲν ἀναπαύθηκαν ψυχικὰ καὶ δὲν ἐβίωσαν τὴ χάρη τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ κάτω ἀπὸ τὸ ταπεινὸ πετραχήλι τοῦ Πνευματικοῦ π. Διονυσίου!

Ἀπὸ τὸ πνευματικὸ ἐκείνο ἔργο προῆλθε ἓνα πλήθος καταξιωμένων στὴν κοινωνία ἀνθρώπων. Ἐκπαιδευτικοί, ἰατροί, ἀξιωματικοί, ἄλλοι ἐπιστήμονες καὶ ἀκαδημαϊκοὶ διδάσκαλοι ἀκόμη καὶ φυσικὰ πολλοὶ κληρικοί, μοναχοὶ καὶ μοναχές. Ὅλοι αὐτοὶ μπήκαν στὸ στίβο τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἔχοντας πλούσια πνευματικὴ ὑποδομὴ καὶ Ὁρθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα ἐπειδὴ ἔσπειρε στὸ χωράφι τῆς ψυχῆς τους ὁ π. Διονύσιος.

Πτωχοὶ καὶ πένητες ἀνακουφίζονταν ἀπὸ τὶς

5. Α' Κορινθ. ιστ' 9.

λογίες τῶν χριστιανῶν πάντοτε καὶ πῶς πολὺ κατὰ τὶς μεγάλες γιορτὲς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐνιαυτοῦ, Χριστοῦγεννα καὶ Πάσχα. Νοσοκομεῖα καὶ φυλακὲς, μὲ δικό του προγραμματισμό, εἶχαν τὴν εὐεργετικὴ παρουσία πνευματικῶν ἱερέων τῆς Μητροπόλεως ἢ καὶ τὴν δική του σὲ τακτὲς ἡμέρες κάθε μῆνα.

Στὸν διοικητικὸ τομέα τῆς Μητροπόλεως, ἂν καὶ δὲν μπορῶ ἐδῶ νὰ ἔχω ἄμεση γνώμη, ὅμως ὅλα ἔδειχναν ὅτι ὁ Γέρον Ἐπίσκοπος Ἐδέσσης Διονύσιος, ὑπεροδοηκοντούτης πλέον, εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα ἱκανὸ βοηθό. Ἔτσι στὸ πρόσωπο τοῦ Ἁγίου Πρωτοσυγκέλλου βρῆκε τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο πὺ ἐγίνε ὁ «δεξιὸς βραχίον», τὸ alter ego τοῦ γηραιοῦ Μητροπολίτου. Ἐκεῖνο πὺ τὸν χαρακτήριζε κυρίως ἦταν ἡ ἀρετὴ τῆς δικαιοσύνης. Δὲν ἔδινε «ὔπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς του καὶ τοῖς βλεφάροις του νυσταγμόν»⁶, γιὰ τὴν περισπούδαστη αὐτὴ διοικητικὴ ἀρετὴ. Κατὰ τὸ προφητικὸ «δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς»⁷ προσπαθοῦσε πάντοτε μὲ διακριτικὲς παρεμβάσεις «παρὰ τῷ Ἀρχιερεῖ» νὰ ἐπιβάλλεται τὸ δίκαιο στοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς Διοικήσεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους στὴ Μητρόπολη Ἐδέσσης καὶ Πέλλης, μὴ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χώρου, πὺ ἐγίνε ἀκόμα μεγαλύτερη τὴν πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Ἀλμωπίας, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους λέγω, εἶχε παρατηρηθεῖ μέγας οἰκοδομικὸς ὄργασμος. Δεκάδες ἐνοριῶν ἀπέκτησαν καινούργιους Ναοὺς καὶ ἐξωραίστηκαν. Σύμφωνα μὲ τὸν Ψαλμικὸ στίχο, «Κύριε ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου Σου καὶ τόπον σκηνώματος δόξης Σου»⁸, Ἐπίσκοπος καὶ Πρωτοσύγκελλος εἶχαν ἀποδυθεῖ, μὲ τὸν τρόπο του ὁ καθένας, σὲ μὴ κοπιώδη προσπάθεια γιὰ νὰ ἀποκτήσουν οἱ διάφορες ἐνορίες νέους περικαλλεῖς ναοὺς, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἦταν κτισμένοι ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ ἄλλοι πῶ παλιοὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας.

Γιὰ νὰ ἔχη πῶ ἄμεση ἐπαφή καὶ μὲ τὶς πλέον ἀπομακρυσμένες ἐνορίες τῆς Μητροπόλεως ὁ Πρωτοσύγκελλος μὴ φορᾶ τὴν ἐβδομά-

δα, ἡμέρα Τρίτη ἂν θυμᾶμαι καλά, κατέβαινε μὲ στρατιωτικὸ τζίπ στὴν ἐπαρχία Γιαννιτσῶν καὶ ἐπέστρεφε στὴν Ἐδεσσα ἀργά, ὅταν πῶ ἡ νύχτα ἔπεφτε γιὰ καλά. Αὐτὸ γινόταν σ' ὄλο τὸ χρόνο, χειμῶνα καλοκαίρι.

Ὡς Πρωτοσύγκελλος ἄρχισε καὶ τὸ συγγραφικὸ του ἔργο τὸ ὁποῖο ἀργότερα πῆρε τὶς διαστάσεις πὺ ὅλοι γνωρίζουμε. Γιὰ τὴν προσφορά του δὲ αὐτὴ στὰ Θεολογικὰ Γράμματα, ἢ περίσεμνος τῶν Θεολόγων Σχολῆ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τὸν ἀνεκίρῳζε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν διδάκτορά της.

Σὲ λίγες ἀδρὲς γραμμὲς προσπάθησα νὰ δώσω τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης - Πέλλης Ἀρχιμ. Διονυσίου Κυράτσου.

Ἄν ἦταν ἀναλυτικότερα νὰ ἀναφερόμουν στὸ ἔργο αὐτό, θὰ εἶχε ἐφαρμογὴ ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ἐπιλείψει με διηγούμενον ὁ χρόνος»⁹. Τὸ νοῆμον καὶ πολυπληθὲς ἀκροατήριον ἂς συμπεράνη ἐκ τῶν ὀλίγων τὰ πολλὰ.

Ὅλοι μας ἂς δοξάζωμεν πλήρεις εὐγνωμοσύνης τὸν Ἅγιον Θεόν, τὸν «καθ' ἐκάστην γενεὰν ἐκλεγόμενον τοὺς Αὐτῷ εὐαρεστοῦντας»¹⁰. Καὶ ὅπως «τὸ πάλαι ὁ Θεός, τὸν Ἀμῶς ἐκ τοῦ αἰπολίου, ἐνδυναμώσας διὰ Πνεύματος, ὕψωσε εἰς Προφήτην»¹¹, οὕτω καὶ νῦν τὸν ἀπλοῦν καὶ ἄσημον χωρικὸν Κυράτσον Παναγιώτην, ἐξ Ἀρναίας τῆς Χαλκιδικῆς ὀρμώμενον, ἐκ τῆς ἀφανείας ἀνασύρας ἀνέδειξεν αὐτὸν Ἐπίσκοπον πολλὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ προσενεγκόντα».

Διὰ ταῦτα πάντα εὐλογητὸς ὁ Θεός, οὗ αἰ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους δωρεαί, ὕψισται καὶ μέγισται καὶ «ἀνείκαστοι καὶ οὐκ ἀριθμηταί εἰσι».

Μὴ ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς, μὴ ἡμῖν «ἀλλὰ τῷ Σῷ Ὄνόματι δὸς δόξαν Κύριε»¹². Ἀμήν.

(Συνεχίζεται)

9. Ἐβρ. ια' 32.

10. Μ. Βασιλ. Ἐπιστολὴ 197 Πρὸς Ἀμβρόσιον Μεδιολάωνων.

11. Βλέπε ἀνωτέρω.

12. Ψαλμ. 113,9.

6. Ψαλμ. 131,4.

7. Ἠσαίας 26,9.

8. Ψαλμ. 25,8.

Ἡ Θεολογία τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ

Εἰς τὸ Καινοδιαθηκικὸν πλαίσιον τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (25ῃ Μαρτίου) τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ¹ τὸ ἐπιστέγασμα θέτει ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης², καθορίζων, μὲ ἀυθεντιαν θεόπνευστον καὶ δογματικὴν, τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν πεμπουσίαν τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ: «Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν, ἐν ἡμῖν»³.

Ι. Ὁ «Εἷς τῆς Τριάδος», Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἄυλος καὶ ἀσώματος καὶ

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. **ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΕΑ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ**
Δρος Θεολογίας - Ὑμνογράφου τῆς Σιωνίτιδος

ἄσαρκος, «δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, καὶ οὗ χωρὶς ἐγένετο οὐδὲ ἓν, ὃ γέγονεν»⁴, ἐν τῇ θεϊκῇ αὐτοῦ πανσοφίᾳ καὶ παντοδυναμίᾳ, ὑπεῖκων εἰς τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς, ἀπεφάσισε νὰ ἐνδυθῆ τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα, «ἡρετίσατο τὴν ἀνθρωπίνην ἐνδύσασθαι σάρκα, Θεὸς ὢν»⁵, συμπρατόντων καὶ τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς καὶ τοῦ συναϊδίου Ἁγίου Πνεύματος, διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν καὶ σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ συμπάσης τῆς κτίσεως «διὰ φιλανθρωπίαν»⁶ καὶ ἵνα ἀγιάσῃ τὴν ἐξαχρειωθείσαν καὶ μολυνθείσαν ἀνθρωπίνην σάρκα «ὃ ... τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἔνεκα τοῦ ἀγιάζειν τὴν σάρκα, γέγονεν ἄνθρωπος»⁷.

Μὲ δημιουργικὴν, λοιπόν, ἐνέργειαν, ἔκτισεν ὁ Τριαδικὸς Θεὸς τὸ δεσποτικὸν καὶ θεοῦπόστατον σῶμα τοῦ Θεοῦ Λόγου⁸, μὲ τὴν ὁποίαν ἔκτισε καὶ τὰ πάντα, τοῦτέστιν, ὄχι μὲ τὴν τάξιν τὴν φυσικὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν, διὰ σποράς τῶν γεννητόρων, γεννῶνται τὰ σῶματα τῶν ἀνθρώπων, σταθερῶς καὶ ὁμοιομόρφως.

Καὶ ἐπειδὴ βασικὴ θεολογικὴ ἀρχὴ εἶναι, τὸ ὅτι ἢ, ad extra, μία καὶ κοινὴ εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, τὸ δεσποτικὸν σῶμα τοῦ

σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου δὲν ἔκτισε καὶ συνέπηξε δημιουργικῶς, μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐκ τῶν πανάγων καὶ παναχράντων αἱμάτων τῆς κεχαριτωμένης Παρθένου Μαρίας, «ἀγνοοῦμεν δέ, ὅπως, ἐκ παρθενικῶν αἱμάτων, ἐτέρω, παρὰ τὴν φύσιν, θεσμῶ, διεπλάττετο»⁹.

Ἄλλὰ συνέπραξαν, εἰς τὴν ἀμώμητον κτίσιν τοῦ δεσποτικοῦ σώματος, καὶ ὁ Ἄναρχος Πατὴρ, καὶ ὁ συναϊδὸς Υἱὸς καὶ τὸ συναϊδιον Πανάγιον Πνεῦμα, ὅλη, δηλονότι, ἡ Ἁγία Τριάς. Καὶ ὁ μὲν Πατὴρ ἠὺδόκησε τὴν σάρκωσιν καὶ ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος, ὁ Δημιουργὸς πάντων, αὐτοῦργησεν αὐτήν, τὸ δὲ Ἅγιον Πνεῦμα ἐτελεσιούργησεν αὐτήν. Καθῶς, δηλονότι, ἀπὸ κοινού, ἡ Ἁγία Τριάς, συμβουλευθεῖσα καὶ συμπράξασα, ἔπλασε¹⁰ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, τὸν Ἀδάμ¹¹, ἐκ τῆς καθαρῶτερης παρθενικῆς γῆς, ὡς δηλοῖ τὸ ἐβραϊκὸν ὄνομα Ἀδάμ, οὕτω καὶ τὸν νέον Ἀδάμ, ἐκ τῆς Παρθένου Γῆς ἔκτισε, τῆς παρθενικῆς καὶ παναμώμου κοιλίας τῆς κεχαριτωμένης Παρθένου, τῆς Θεοτόκου Μαρίας· καὶ, δι' αὐτοῦ, ἀπειργάσθη τοῦ πεσόντος καὶ συντριβέντος Ἀδάμ, τὴν ἀνάπλασιν¹². Πίστις εἶναι τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι, τόσον, ἐν τῇ πλάσει τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῇ Ἐδέμ, ὅσον καί, ἐν τῇ ἀναπλάσει αὐτοῦ, ἐν τῇ γαστρὶ τῆς Παρθένου, «ἐφανερώθη καὶ συνέπραξεν ἡ Ἁγία Τριάς, παραγαγοῦσα τὴν προσωπικὴν τοῦ Σταυρωθέντος ἐνηνθρωπισμένου Θεοῦ Λόγου τὴν ἐμψυχον σάρκα»¹³.

Καὶ ὁ Μ. Βασίλειος († 379) ἐρμηνεύων τὸ «τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθέν, ἐκ Πνεύματός ἐστιν

9. Διονυσ. Ἀρειοπαγ. Περὶ Θείων Ὄνομ. 2,9 PG 3,648A.

10. Ἰωάννου Γεωμέτρου (10ος αἰ.) Λόγ. εἰς τὸν Εὐαγγελισμό. PG 106,829εξ.

11. Γέν. 1,26.

12. Ρωμ. 5,12-21.

13. Σωφρόν. Ἱεροσ. († 638): «Ἄμα γὰρ σὰρξ ἐμψυχος λογικῆ, ἄμα Θεοῦ Λόγου σὰρξ' ἐν αὐτῷ γὰρ τὴν ὑπόστασιν, οὐ, πρὸ αὐτοῦ, τὴν σύστασιν ἐσχίμεν, οὔτε τινὸς ἐτέρου σὰρξ τῶν, καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπων, γέγονε πώποτε, καί, τότε, τῷ Θεῷ Λόγῳ συνέδραμεν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τὸ εἶναι σὰρξ ἐμψυχος, λογικῆ, ἐκ παρθενικῶν καὶ ἀχράντων αἱμάτων, ληφθεῖσα τῆς ἀχράντου Παρθένου κεκλήρωκεν» (εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν PG 87Γ',3277).

1. Λουκ. 1,26-56.

2. Ἰω. 1,1-3,18.

3. Ἰω. 1,14.

4. Ἰω. 1,3. 5,26. 8,12. 9,5. 12,46. Ἐφεσ. 3,9. Κολ. 1,17. Ἐβρ. 1,2A. Ἰω. 5,11. Κυρῖλλ. Ἱεροσ. († 386) Κατήχ. 4,4. 6,9. 11,12,21. 15,30. 17,6. Κατήχ. 11,11,24.

5. Μεθόδ. Ὀλύμπ. († 311) Συμπόσ. 1.4 PG 18,45A.

6. Κυρῖλλ. Ἱεροσ. Κατήχ. 11,23.

7. Μ. Ἀθανάσι. Κατ' Ἀρειαν. Β. 10 PG 26,147.

8. Μ. Ἀθανάσι. Ἐπιστ. πρὸς Ἐπίκτ. PG 26, 1060B.

Ἁγίου»¹⁴, ἀπεφαίνεται: «Ἐντεῦθεν, δῆλον, ὡς, οὐ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν τῆς σαρκὸς ἢ σύστασις ἐγένετο τῷ Κυρίῳ· εὐθὺς γὰρ τέλειον, τῆ σαρκί, τὸ κυοφορούμενον, οὐ ταῖς, κατὰ μικρὸν διαπλάσσει μορφωθὲν, ὡς δηλοῖ τὰ ῥήματα· οὐ γὰρ εἴρηται τὸ κηθὲν (ἦτοι, τό, ἐν ἀδιαμορφώτῳ καταστάσει νεοσυλληφθέντος ἐμβρύου), ἀλλὰ τὸ γεννηθὲν» (πλήρως διαμορφωμένον, δηλαδὴ)¹⁵. Τοῦ ἀγιωτάτου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ὁ Ἅγιος καὶ θαυματουργὸς Ἀσκητῆς, Μάρκος ὁ Ἐρημίτης ἢ Μοναχὸς († 430) διασώζει τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου, τοῦ ὁποίου ἦτο μαθητῆς, περὶ τοῦ ὅτι: Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν τρισαγίαν ὥραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τὴν ὑπερφῶ σιγμὴν τῆς ἀσυλλήπτου Συλλήψεως καὶ Ὑποστατικῆς Ἐνώσεως, ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ προσέλαβεν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν Του. Ἐνήργησε, δηλαδὴ, τὴν Ὑποστατικὴν Ἐνωσιν τῆς Θεϊκῆς Του Φύσεως, μετὰ τῆς ἦν προσέλαβεν ἀνθρωπίνης Του Φύσεως, ἀπ' αὐτῆς τῆς σιγμῆς τῆς ὑπερφουῦς Συλλήψεως Του, ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς κεχαριτωμένης, μεταξὺ ἀπασῶν τῶν γυναικῶν, Παρθένου Μαρίας. Καὶ ἡ ἀγιωτάτη Παρθένος Μαρία, ἀπ' αὐτῆς τῆς θεοπεσίας σιγμῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, εἶναι καὶ λέγεται Θεοτόκος καὶ οὐχὶ ἀνθρωποτόκος, ἢ Χριστοτόκος, ὡς ἐβλασφήμει ὁ Νεστόριος († 431): «Ὁ Κύριος τὸ ἡμέτερον προσέλαβε σῶμα... οὐ γὰρ προϋπέστησεν αὐτό, καὶ τότε ἠνώθη, ἀλλ' ἀδαιρέτων, ἐκ μήτρας, ἐποιήσατο τὴν ἔνωσιν»¹⁶.

Μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου τούτου σώματος, ἀναληφθεὶς, ἐκάθισεν, ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς: «τὴν μετὰ σαρκὸς... τοῦ Κυρίου ἀνάληψιν, ἐν οὐρανῷ... ὡς ἀδαιρέτως, λοιπόν, τῷ Θεῷ Λόγῳ ἠνωμένης»¹⁷.

II. Μυστηριωδῶς καὶ ἀπερινοήτως, κατὰ τὴν ὑπερφῶ σιγμὴν τῆς Συλλήψεως, Σαρκώσεως καὶ Ἐνανθρωπήσεως Του, ὁ Κύριος, συγχρόνως ὑπῆρχεν ἐν Οὐρανοῖς, «σύνθρονος τῷ Πατρί», ὁ «καί, ἐν τοῖς Οὐρανοῖς, ὑπάρχων ἀδαιρέτως, καί, ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ, διαιτώμενος ἄμο-

λύντως, ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως»¹⁸, τοῦ Θεοῦ ἄρρενος Παιδίου Ἰησοῦ, ὅπερ, ἀπὸ τῆς σιγμῆς ἐκείνης, προσέλαβεν, ὑποστατικῶς ἐνώσας, εἰς τὴν θεϊκὴν Του ὑπόστασιν, ὁ Θεὸς Λόγος, «οὐ ταῖς, κατὰ μικρὸν, προσθήκαις, ἀπαρτιζομένου τοῦ σχήματος, ἀλλ' ὑφ' ἐν τελειωθέντος»¹⁹.

Ὡς πρὸς τὴν κορυφαίαν σιγμὴν τοῦ θεανθρωπίνου Δράματος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐμβρυϊκὴν διαμόρφωσιν τοῦ Κυρίου, διαφορετικὰ, πρὸς τὸν Μ. Βασίλειον καὶ Δαμασκηνόν, φρονοῦν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας, καθ' ἃ συνοψίζει Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης.

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος ὑποστηρίζει: «Καὶ πῶς γίνεται ἄνθρωπος; Εἰς μήτραν κυοφορεῖται, αὐξεται, κατὰ μικρὸν, καὶ ἄρχεται τὴν ὁδὸν τῆς ἡλικίας τῆς ἐμῆς. Τίς ἢ Οἰκονομία; Οὐχ ἢ Θεότης ἢ τοῦ δούλου μορφή, οὐχ ἢ τοῦ Δεσπότη ἢ σάρξ ἢ ἐμὴ, οὐχ ἢ οὐσία Ἐκείνου αὐξεται, κατὰ μικρὸν καὶ μίγνυται ἀνθρώποις»²⁰.

Καὶ ὁ Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας († 1126), ἐρμηνεύων τὸ τοῦ Γαβριὴλ: «διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ»²¹, ὑποστηρίζει: «Τό, κατὰ μέρος, ἐν τῇ μήτρᾳ σου, αὐξανόμενον, καὶ οὐκ εὐθὺς τέλεον ὑπάρξαν»²².

Αἰρεται δὲ ἡ ἐναντιοφάνεια αὕτη, ἀν ληφθῆ, ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ μὲν Χρυσόστομος (338-407) καταπολέμει τοὺς Δοκίτας καὶ τοὺς ἄλλους αἰρετικούς, ὧν οἱ μὲν ἐβλασφήμουν, ὅτι, κατὰ φαντασίαν, ἐσαρκώθη ὁ Χριστός, οἱ δὲ ἐφλυάρουν, ὅτι, κομίζων σῶμα ἐξ οὐρανοῦ, ὡς, διὰ σωλήνος, διήλθε τῆς Παρθένου Μαρίας.

(Συνεχίζεται)

18. Γρηγορίου Ἀντιοχείας († 593) Εἰς τὸ Βάπτ. 2.5 PG 88, 1876B.

19. Ὁ ἱερός Δαμασκηνὸς συμπτκνών, ἐν ἑαυτῷ, τὴν τῶν Ἐπτὰ πρώτων Αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ Πατερικὴν Δογματικὴν Θεολογίαν καὶ διασαφῶν τὴν, κατὰ τὴν κορυφαίαν σιγμὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, Σύλληψιν, Σάρκωσιν καὶ Ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὑποστηρίζει τὴν, ἐν τῷ ἅμα, διαμόρφωσιν τοῦ θεοῦ ἄρρενος Παιδίου Ἰησοῦ, ὅπερ, ἀπὸ τῆς σιγμῆς ἐκείνης, προσέλαβεν, ὑποστατικῶς, ἐνώσας, εἰς τὴν θεϊκὴν Του ὑπόστασιν, ὁ Θεὸς Λόγος «οὐ ταῖς, κατὰ μικρὸν, προσθήκαις ἀπαρτιζομένου τοῦ σχήματος, ἀλλ' ὑφ' ἐν τελειωθέντος», Ἐκδοσ. Ὁρθοδόξ. Πίστ. Γ' 2 (46).

20. Ἱ. Χρυσόστομος, Ὁμιλία, ὅτε τῆς Ἐκκλησίας, ἔξω, εὐρέθη Ἐυτρόπιος, PG 52B. 395-413.

21. Λουκ. 1,35.

22. Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, Ἐρμην. εἰς Λουκ. PG 23,693.

14. Ματθ. 1,20.

15. Μ. Βασίλ. († 379) Ὁμιλ. εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Γέννησιν, 4.

16. Κυρίλλ. Ἀλεξ. († 444) Ἐγχειρίδ. εἰς τὸν Μελχισεδέκ 5 PG 65,1124A.

17. Ἰσιδώρου Πηλουσ. († 436) Βιβλ. Α' Ἐπιστ. 478 PG 88,444B.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥΣ*

Ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης κοινωνικῆς δράσης του, χαρακτηρίστηκε ἀπὸ σύγχρονους του ιστορικούς «κατ' ἐξοχὴν ἀνὴρ τῆς πράξεως», διακρίθηκε ἀνάμεσα στοὺς σύγχρονους του, ἄσκησε μεγάλη ἐπίδραση στὴν ἐκκλησία, σὰν «παιδείας γεγονῶς ἀπάσης ἐμπλεως», μελέτησε βαθυστόχαστα τὴ φύση τῶν ὄντων, θεολόγησε ἀνυπέροβλητα γιὰ τὴ Θεότητα τοῦ Λόγου καὶ τὸ ἀ-

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΒΑΡΛΑ

νεξιχνίαστο τῆς Τριάδας μυστήριο καὶ ἀποκλήθηκε δίκαια «Θεοφάντωρ, Οὐρανοφάντωρ, Θεῖος Μύστης»¹. Μεταρρῦθμισε τὴ θεία λειτουργία καὶ διακρίθηκε ἐπὶ πλέον σὰν ἀσκητικὸς συγγραφέας, μέγας ἠθικολόγος καὶ ὁργανωτῆς τοῦ ἀνατολικοῦ ἀσκητικοῦ βίου. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ὀνομάστηκε «Μέγας», ἀπὸ δὲ τὸ φίλο του Γρηγόριο τὸ Θεολόγο «καὶ βίου καθηγητῆς καὶ δογμάτων διδάσκαλος».

Ἀπὸ τὰ ἔργα του θαυμάζονται οἱ ἐννιά ὁμιλίαι του «Εἰς τὴν Ἑξαήμερον», τὴν ἐντύπωση τῶν ὁποίων ἐκφράζει ἄριστα ἡ παρατήρηση τοῦ Ναζιανζηνοῦ. «Ὅταν τὴν Ἑξαήμερον μεταχειρίζομαι καὶ διὰ γλώσσης φέρω, μετὰ τοῦ Κτίστου γίνομαι καὶ γινώσκω κτίσεως λόγους καὶ θαυμάζω τὸν Κτίστην πλέον ἢ πρότερον, ὅψει μόνη διδασκάλῳ χρώμενος»².

Διαδόθηκε ἐπίσης ἡ περίφημη καὶ πραγματικὰ κλασικὴ πραγματεία του «Πρὸς τοὺς νέους ὅπως ἂν ἐξ Ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων», ὅπου εἰσηγεῖται στοὺς ὑπὸ ἐκπαίδευση νέους τὸ συνδυασμὸ Χριστιανικῆς καὶ κλασικῆς παιδείας, ἔργο πού καὶ σήμερα ἀκόμη ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρεῖται ἡ σπουδαιότερη μαρτυρία τῆς ἀξίας τῶν ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν. Ἄλλο ἔργο του «Τὰ Ἀσκητικά», θεωροῦνται ὁ ὑπέριτος γνώμονας τῶν μετέπειτα ἀσκητῶν καὶ ἠθικολόγων. Οἱ Κανονικὲς ἐπίσης Ἐπιστολές του, πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιο, ἀποτελέσαν ἐνωρὶς τὴ σπουδαιότα-

τη πηγὴ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου³. Θαυμάζεται ἀκόμη σήμερα ἡ λειτουργία του πού γίνεται δεκάφορὸς τὸ χρόνο. Τέλος ἀναμφισβήτητα ἐπέδρασε ὁ Βασίλειος στοὺς μεταγενέστερους μὲ τις μεγάλης σημασίας παιδαγωγικὲς του γνώμες, γιὰ τὸ ὑπέροχο λογοτεχνικὸ καὶ ρητορικὸ του ἄλγαντο, καθὼς καὶ μὲ τις ἐπιστολές του γιὰ τις ὁποῖες ὁ πολὺς Λιβάνιος φαίνεται νὰ ὁμολογεῖ «Ἐν κάλλει ἐπιστολῶν ἤττημαι. Βασίλειος κεκράτηκε». Τὸ κύρος τοῦ Βασιλείου ὑπῆρξε τέτοιο καὶ ἡ ἐπίδρασή του τόσο πολυμερῆς καὶ βαθειά, πού ἡ Ἀνατολὴ τὸν ὀνόμασε, «Οἰκουμενικὸ Μέγα Διδάσκαλο, καύχημα τῆς Ἐκκλησίας, Ἐνθεο τῆς Οἰκουμένης Φωστήρα».

Ἄς ἔλθουμε ὁμως τώρα στὸ δεύτερο μεγάλο τῆς σημερινῆς ἡμέρας, στὸν ἰσάδελφο καὶ ὁμότροπο φίλο τοῦ Βασιλείου, τὸ Γρηγόριο τὸ Ναζιανζηνό. Γεννήθηκε στὴν Ἀριανζὸ τῆς Καππαδοκίας τὸ 328. Σπούδασε στὴν ἀρχὴ στὴν Καισάρεια καὶ τὴν Ἀθήνα, ὅπου γνωρίστηκε μὲ τὸ Βασίλειο. Γυρίζοντας στὴν πατρίδα του βαπτίστηκε Χριστιανὸς καὶ ἀποσύρθηκε στὸν Πόντο ὅπου μόνασε μὲ τὸ Βασίλειο. Ἐπιστρέφοντας στὴ Ναζιανζὸ μετὰ τέσσερα χρόνια, χειροτονήθηκε πρεσβύτερος τὸ 362 ἀπὸ τὸν πατέρα του Γρηγόριο πού ἦταν ἐπίσκοπος. Τὸ 372 χειροτονήθηκε ἀπὸ τὸ φίλο του Βασίλειο, ἐπίσκοπος στὰ Σάσιμα. Τὸ 374 ὅταν πέθαναν οἱ γονεῖς του, πῆγε στὴ Σελεύκεια καὶ μόνασε γιὰ δύο χρόνια στὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Θέκλας. Ἀπὸ ἐκεῖ κλήθηκε στὴ Βασιλεύουσα ὅπου ἀπὸ τὸ μοναδικὸ τότε Ὁρθόδοξο ναὸ τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, καταπολέμησε μὲ τοὺς περίφημους Θεολογικοὺς λόγους του τὸν Ἀρειανισμό. Ἀναβιβάστηκε στὸ θρόνο τῆς Κωνσταντινούπολης ἀπὸ τὸ Μέγα Θεοδόσιο καὶ παραιτήθηκε μετὰ ἀπὸ ἓνα χρόνο, γυρίζοντας στὴν πατρίδα του, ὅπου μοίρασε ὅλη τὴν περιουσία του στοὺς φτωχοὺς. Ἐκεῖ πέθανε τὸ 391. Καὶ αὐτός, ὅπως καὶ

3. Ἀπὸ τις ἐπιστολές αὐτὲς συγκροτήθηκαν οἱ ἀποδιδόμενοι σ' αὐτὸν 92 κανόνες, οἱ ὁποῖοι ἀπέκτησαν κανονικὸ κύρος μὲ τὸ 2ο κανόνα τῆς Πενθέκτης Συνόδου. Βλ. Ράλλη - Ποτῆ, *Σύνταγμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων*, Δ (1864) σελ. 88 ἐξ. ὡς καὶ J. Pitra, *Juris ecclesiastici Graecorum hist et monum*, I, 1854, σελ. LXX.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 139 τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 τεύχους.

1. Βλ. Ἀμφιλοχίου *Βίος ἁγίου Βασιλείου*, «Ὡ Βασίλειο οὐρανοφάντωρ, Τριάδος ὑπέρομαχ».

2. Ἐπιτάφιος, 67.

ὁ Βασίλειος, μὲ τὴ θεολογικὴ καὶ ρητορικὴ του δεινότητα καὶ τὸ πλούσιο ποιητικὸ του τάλαντο, μὲ τὸ ὁποῖο συμβάδιζε ἑλληνομάθεια σπάνια καὶ ἦθος ὑπερκόσμιο καὶ γιὰ τὸ ὁποῖο ἀποκλήθηκε «Θεοφόρος διδάσκαλος, Θεῖον τοῦ Χριστοῦ στόμα, μέγας ἐν Θεολογία καὶ ταύτης ἐπώνυμος, Θεολόγος μετὰ τὸν ἕτερον»⁴, ἀναδείχθηκε μέγας. Μεγάλῃ ἐπίδραση ἄσκησαν στὴν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησιαστικὴ ὑμνογραφία οἱ περίφημοι Θεολογικοὶ λόγοι του, καθὼς καὶ τὰ ποιήματά του, παράλληλα ὅμως μὲ τὴ θεολογικὴ του ἐμβρίθεια, θαυμάστηκε σὰν ἐκκλησιαστικὸς ρήτορας καὶ θεωρήθηκε ὄχι μόνο ἐφάμιλλος ἀλλὰ καὶ ὑπέρτερος ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες ρήτορες.

Εἶναι «ὁ διατεμὼν τὸν τοῦ γράμματος γνόφον καὶ ἐκείθεν τὸ ὑπέρτερον φῶς τῆς φωτοχυσίας δεξάμενος», κατὰ τὸν ὑμνογράφο τῆς Ἐκκλησίας μας. Πνεῦμα ἀνήσυχο στὶς ἀλλεπάλληλες πτήσεις του πρὸς τὸ Θεὸ «πτηνόν... ραδίως μετάρσιον...» χαρακτηρίζει τὸν ἑαυτὸ του μὲ τὸν ἀνεπανάληπτο θεολογικὸ του οἶστρο. Παντοῦ θεολογεῖ καὶ συνδέει τὴ Χριστιανικὴ Θεολογία μὲ τὴν ἀνθρωπολογία. Γιατί κατὰ τὴ γνώμη του ἡ ὀρθὰ ἐξεταζόμενη ἀνθρωπολογία, ἐρμηνεύει τὸ Θεό. Γι' αὐτὸ ἴσως στὸν ἐγκωμιαστικὸ του λόγο πρὸς τὸ Μέγα Ἀθανάσιο, λέγει: «ἀρετὴν ἐπαινῶν, Θεὸν ἐπαινέσομαι, παρ' οὗ τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν ἀνάγεσθαι ἢ ἐπανάγεσθαι διὰ τῆς συνεχοῦς ἐλλάμψεως». Καὶ σήμερα ἀκόμη ἐτερόδοξοι κριτικοὶ θαυμάζουν τὴ ρητορικότητά του.

Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτῇ, ἀνυπερβλητὸς παραμένει ὁ τρίτος μέγας Ἱεράρχης ποὺ τιμᾶται σήμερα, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Ὁ Χρυσόστομος ποὺ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του ἀγαπήθηκε, μισήθηκε καὶ ἀδικήθηκε, ποὺ ἄσκησε τὴ μεγαλύτερη, εὐρύτερη καὶ βαθύτερη ἐπίδραση στὴν οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία, ποὺ θεωρήθηκε ἢ μεγαλύτερη ἐκκλησιαστικὴ αὐθεντία καὶ ἀποκλήθηκε «ὑποφήτης τῶν τοῦ Θεοῦ ἀπορρητῶν, θεοφόρος, πάνσοφος, λύρα τῆς μετανοίας, θεόπνευστον ὄργανον, θεορρήμων, χρυσορρήμων, χρυσὴ λύρα τοῦ πνεύματος, χρυσορρός, χρυσόστομος», γεννήθηκε στὴν Ἀντιόχεια τὸ 347 καὶ εἶχε σὰν δασκάλους τοὺς φιλοσόφους Ἀνδραγάθιο καὶ Λιβάνιο. Βαπτίστηκε Χριστιανὸς σὲ ἡλικία 20 χρονῶν καὶ χειροτονήθηκε πρεσβύτερος.

4. Βλ. Bardehever O., *Geschichte der altchrist. Literatur III*, σελ. 163.

Βαθὺς γνώστης τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς φέρει σὲ φῶς τὶς ἐλλείψεις τῆς καὶ ἀποκαλύπτει τὶς γενεσιουργὲς αἰτίες τῶν ἐλαττωμάτων καὶ τῶν παθῶν τῆς. Τὸ 397 ἀνέρχεται στὸ θρόνο τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἡ δράση τοῦ ρήτορα τῆς Ἀντιόχειας ἔχει φτάσει μέχρι τὴ Βασιλεύουσα. Στρέφει ἀμέσως τὴν προσοχή του στὴν κάθαρση τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντιμετωπίζει μὲ ἀπαράμιλλο θάρρος τὴν ὀργὴ καὶ τὴ δυσφορία τῶν ἀρχόντων τῆς ἐποχῆς του, γιὰ τὴν αὐστηρότητα τοῦ ἦθους του. Ἀναπτύσσει στοὺς πολυπληθεῖς ἀκροατὲς του τὴν οὐσία καὶ τὴν ἔννοια τῆς Γραφῆς κατὰ τέτοιο τρόπο καὶ μὲ τόσο στοχασμὸ καὶ ρητορικὴ δύναμη ποὺ προκαλεῖ θρήνους ἀνυπόκριτους, φρενίτιδες ἐνθουσιασμοῦ. Θεόπνευστος καὶ οὐρανογεῖτονας κήρυκας, χειρίζεται τὸν ἑλληνικὸν λόγο μὲ μοναδικὴ δεξιότητα καὶ χάρι. Χαρακτηριστικὸ δείγμα τῆς ρητορικῆς του δεινότητος ὁ λόγος του πρὸς Εὐτρόπιον, οἱ περίφημοι περὶ «Ἱερωσύνης» λόγοι του, οἱ ἐρμηνευτικὲς του ὁμιλίαι στὴν Ἁγία Γραφή, τὸ ποικιλόμορφο καὶ ἀνεκτίμητης ἀξίας τεράστιο ἔργο του. Ἄριστος ἐξηγητὴς τῶν Γραφῶν, μέγας δογματολόγος καὶ ἠθικολόγος, ὑμνεῖται ἀπὸ τὸν ὑμνογράφο τῆς ἐκκλησίας· «Φῶς τοῦ κόσμου τῷ κόσμῳ φαίνει. Ἄλας τῆς γῆς τὴν γῆν ἠδύνει. Σῦλον ζωῆς, ἀθανασίας καρποὺς προβάλλεται ὁ χρυσοῦς Ἅγιος».

Κατὰ τὸ μικρὸ διάστημα τῆς πατριαρχείας του ὁ Χρυσόστομος στρατολογεῖ συνεργάτες «ζήλω θεῖῳ πυρπολούμενους» καὶ ἐπιτελεῖ ἱεραποστολικὸ ἔργο χωρὶς προηγούμενο. Καθαίρει ἐπισκόπους ἀνίκανους, γιὰ νὰ ἐξυψώσει τὸ γόητρο τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ προσπάθεια τῆς αὐτοκράτειρας Εὐδοξίας νὰ τὸν ἐξοντώσει, δὲν τὸν φοβίζει καὶ ὁ ἱερός Ποιμενάρχης θὰ τὴν ἀντιμετωπίσει μὲ τὸ περιλάλητο «πάλιν Ἡρωδιάς μαίνεται, πάλιν ταράττεται, πάλιν ζητεῖ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ πίνακι». Οἱ κακὸδοξοὶ ἐχθροὶ του ὑπερισχούουν. Ὁ Ἱεράρχης ἐξορίζεται καὶ τὸ ἀσθενικὸ του σῶμα δὲν ἀντέχει τὶς κακουχίας. Πεθαίνει τὸ 407 στὰ Κόμανα τοῦ Πόντου, πηγαίνοντας σὲ καινούριο τόπο ἐξορίας. Ὁ προστάτης τῶν φτωχῶν, ὁ πρῶτος καὶ εἰρηνικὸς Ποιμενάρχης, ὁ Δημοσθένης τῆς ἐκκλησίας, ποὺ ἀνάλωσε τὴ ζωὴ του γιὰ τὰ πρόβατά του, πεθαίνει μακρὰ ἀπὸ τὸ θρόνο του.

(Συνεχίζεται)

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ — ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ — *

Ἡ σχέση ὁμως αὐτή, ὡς σχέση ἀμοιβαιότη-
τας δημιουργεῖ ἓνα ἄλλο πλαίσιο συνεργασίας,
στοῦ ὁποῖο οἱ μητροπολίτες καὶ οἱ ἐπίσκοποι τοῦ
Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν Εὐρώπη ἀπο-
τελοῦν τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρ-
θόδοξης Ἐκκλησίας, καὶ ὄχι μόνο, στὶς χώρες -
κράτη μέλη, ἐφ' ὅσον ὀφείλουν τὴν ἐκκλησιαστι-
κὴ ὑπόσταση τῶν ἐπαρχιῶν τους σ' αὐτὸ, τὸ Οἰ-

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥ

κουμενικὸ Πατριαρχεῖο, συγχρόνως δὲ καθί-
στανται ἡ αὐθεντικὴ προέκταση τοῦ Ὁρθοδόξου
Ἑλληνικοῦ πληρώματος στὸν δυτικὸ κόσμο.

Ἡ θέση τοῦ μητροπολίτη Ἑλβετίας Δαμα-
σκηνοῦ νομίζω ὅτι ἐκφράζει ἄριστα τὴν γενικό-
τερη ἀντίληψη γιὰ τὴ σημασία καὶ τὸ ρόλο τῆς
Ὁρθόδοξης Διασπορᾶς στὴ σύγχρονη Εὐρώπη:
*«Ἡ ἐξαίρετικὴ διακονία τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Θρόνου τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἐκφράζεται
μὲ τὴ συνεχῆ κατὰ βᾶσιν μέριμνα γιὰ τὴν ὁργά-
νωση καὶ τὴν ἀκτινοβολία τῆς ἀνὰ τὴν Οἰκουμέ-
νη Ὁρθόδοξου Διασπορᾶς, παρὰ τὶς ὑφιστάμε-
νες δικαιοδοσίες ἢ ἄλλες δυσχέρειες... ἡ δὲ
προσφορὰ τῆς Ὁρθόδοξου Διασπορᾶς ἔγκειται
εἰς τὴν ἔκφραση ἐνότητος τῆς Ὁρθοδοξίας σὲ
κάθε τόπο καὶ πνευματικὴ ἀκτινοβολία τῆς ἐμ-
πειρίας τῆς, σύμφωνα μὲ τὶς ἰδιαιτερότητες καὶ
τὶς ἀνάγκες κάθε εὐρύτερης εὐρωπαϊκῆς περιο-
χῆς»³⁵.*

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 137 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 3 τεύχους.

35. Δαμασκηνοῦ (Παπανδρέου), μητροπολίτου Ἑλβετίας,
Συγκρότησις πανορθόδοξου Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν διασφάλιση
καὶ ἀξιοποίηση τῶν πνευματικῶν καὶ πολιτισμικῶν ἐπιτευγ-
μάτων τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐν Πρακτικὰ Ζ' Πανελληνίου Θεο-
λογικοῦ Συνεδρίου «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴν Ἐνωμένη Εὐρώ-
πη» (7-9 Σεπτεμβρίου 1990), Ἀθῆναι 1991, σ. 412. Βλ. Φει-
δᾶ, Ἡ θεολογικὴ ὑπόδομη τῆς Ὁρθόδοξου Διασπορᾶς, Ἐ-
νθ' ἀνωτ. σσ. 244-245. Θεωροῦμαι ὅτι εἶναι ὄχι μόνο ἀπα-
ραίτητη, ἀλλὰ καὶ ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη μᾶς συνεργασίας
τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ποὺ ἐ-
δρεύουν στὸν εὐρωπαϊκὸν χώρο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότη-
τας, μὲ τὴν Ἐκ-
κλησία τῆς Ἑλλάδος, ὥστε σὲ πνεῦμα εὐκρινούς συνεργα-
σίας, συναλληλίας, παρᾶλληλου συντονισμοῦ καὶ ἀλληλοβοή-

Τὸ πρόβλημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνεργα-
σίας στὰ πλαίσια τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος ἴ-
σως ν' ἀποτελεῖ σήμερα ἀπὸ τὰ πλέον ἀκανθώ-
δη προβλήματα, συγχρόνως δὲ εἶναι ἡ κορυφὴ
τοῦ παγόβουνου, ἡ βάση τοῦ ὁποῖου θὰ ἐμφανι-
στεῖ ἀργότερα ὅταν θὰ ἀναφυοῦν τὰ προβλήμα-
τα γιὰ κοινὸ εὐρωπαϊκὸ ἐκκλησιαστικὸ δίκαιο ἢ
γιὰ τὸ εὐρωπαϊκὸ λεγόμενον ἡμερολόγιο, μὲ ὅλα
τὰ ἐπακόλουθα. Τὸ σημαντικό ὁμως ἀπ' ὅλα τὰ
προβλήματα θὰ εἶναι ὅταν τὰ λοιπὰ Ἐκκλησια-
στικὰ κέντρα καὶ πῶς συγκεκριμένα τῆς Ρωμαιο-
καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐμφανισθοῦν στὸν εὐρω-
παικὸν χώρο, ὄχι ὡς ἀπλοὶ θρησκευτικοὶ ἐκπρό-
σωποι, ἀλλ' ὡς ἐκκλησιαστικοὶ παράγοντες, μὲ
ὑπευθυνότητες καὶ ἐνδιαφέροντα, πέραν τῶν
ποιμαντικῶν τους, μὲ συγκεκριμένες προτάσεις
γιὰ τὴν μελλοντικὴ πορεία τῆς Κοινότητος καὶ
γιὰ τὴν προοπτικὴ τῆς συνεργασίας τῶν λαῶν
τῆς Εὐρώπης. Ἀπλὴ ἀνάγνωση κειμένων, γιὰ τὴ
θέση τῶν ἀντιπροσώπων - παρατηρητῶν καὶ γιὰ
τὴν ὁργάνωση τῆς Commission des Episcopales
de Communauté Europeenne³⁶ ἢ τέλος τὸ ἀνά-
λογο σχῆμα τῶν προτεσταντικῶν Ὁμολογιῶν,
θὰ μᾶς ὀδηγήσουν στὴν κατανόηση τοῦ τί πραγ-
ματοποιεῖται σήμερα στὸν εὐρύτερο Εὐρωπαϊκὸ
χώρο τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν.

Ἴσως ὅλα αὐτὰ νὰ ἀποτελοῦν σήμερα ἀπλὲς
σχέψεις οἱ ὁποῖες ἐνδεχομένως νὰ ἀνατραποῦν,
τὸ θέμα ὁμως τῆς εἰδικότερης ἀποστολῆς τῆς
Ὁρθοδοξίας στὴν νέα Εὐρωπαϊκὴ πραγματικό-

θειας νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ παρουσία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλη-
σίας, ὡς ἐνιαίας φωνῆς στὸ σημερινὸ Εὐρωπαϊκὸ γίνεσθαι.
Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ οἱ δύο Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀφ' ἐνὸς
μὲν θὰ ἀποκτήσουν δυναμικὸ ρόλο ἀλλὰ καὶ λόγο στὸν ἐξε-
λισσόμενο εὐρωπαϊκὸν χώρο ἀφ' ἑτέρου δὲ αὐτὴ ἡ συνεργα-
σία θὰ ἀποτελέσει θετικὸ παράδειγμα καὶ γιὰ τὶς ἄλλες
Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τῶν κρατῶν - μελῶν, τὰ ὅποια θὰ
ἐνταχθοῦν μελλοντικὰ στὴν Εὐρωπαϊκὴ Οἰκογένεια.

36. Πρβλ. Pietro Fantó, Una diplomazia per la Chiesa nel
mondo, Coletti. 1990. L' Osservatore Romano 10 Febbraio
1990. Σημαντικὴ γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ε.Ο.Κ. ἀπὸ ἀποψη ἐκ-
κλησιαστικῆ εἶναι ἡ προσφάτως συγκροτηθεῖσα σύνοδος τῶν
Ἐπισκόπων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ παπικὸ
κείμενο «ut testes simus Christiqui nos liberavit» (28 Νοεμ-
βρίου - 15 Δεκεμβρίου 1991).

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ*

Καιρός όμως, μετὰ ἀπὸ τὴν ἀπαραίτητη αὐτὴ ἀναφορά μας στὸν συγγραφέα καὶ τὸ λαμπρὸ δημιούργημά του, νὰ περάσουμε στὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενο τοῦ Μεγάλου Κανόνος³⁷ νὰ κατοπτρεύσουμε τὸ κατανυκτικὸ φῶς ποὺ ἐκπέμπει ὁ ἔξο-

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΣΥΜΕΩΝ Π. ΚΟΥΤΣΑ

χος αὐτὸς ὕμνος, καὶ τὸ ὁποῖο φωτίζει μὲ ἓναν μοναδικὸ τρόπο τὴν περιπέτεια τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δράμα τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας.

Ἐδῶ ὀφείλουμε νὰ σημειώσουμε ὅτι τὰ χρο-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 179 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 4 τεύχους.

τητα δὲν πρέπει καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀξιολογηθεῖ μόνο μὲ στατικά, ἠθικιστικά, εὐσεβιστικά ἢ ἀναδρομικά κριτήρια. Ἡ ἴδια ἢ Εὐρωπαϊκὴ πραγματικότητα παρουσιάζει μία συνεχῆ ἐξελεγκτικὴ δυναμικὴ, ἢ ὁποῖα ὑπερβαίνει τὶς προγραμματικὲς ἐπιλογὲς καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐρμηνευτῶν τῆς³⁷.

Δύο σκέψεις πρέπει νὰ ἔχουμε κατὰ νοῦν:

α. Ἡ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν σύγχρονη ἐξελισσόμενη Εὐρώπη, γιὰ τὴν συγκεκριμένη ἱστορικὴ φάση τῆς, εἶναι τὸ μόνιμο ἐρεθίσμα γιὰ τὴν ἐνεργοποίηση τῆς εὐρωπαϊκῆς μνήμης καὶ γιὰ τὸν σωστὸ προσανατολισμὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος πρὸς τὶς ἀθηντικὲς πηγὲς τῆς διαχρονικῆς του δημιουργίας³⁸.

β. Ἡ Ὁρθοδοξία ὀφείλει νὰ ἀφυπνισθεῖ γιὰ τὴν πραγμάτωσή της ὡς Οἰκουμενικὴ καὶ ὄχι τοπικὴ, γιὰ μία οὐσιαστικὴ καὶ δυναμικὴ παρουσία τῆς στὰ πλαίσια τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐκκλησιαστικῆς συνεργασίας καὶ γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῆς μαρτυρίας Τῆς, τοῦ ἱστορικοῦ Τῆς ρόλου καὶ τῆς Οἰκουμενικότητάς Τῆς. (Τέλος)

37. *Δαμασκηνῶ (Παπανδρέου)*, μητροπολίτου Ἑλβετίας, Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 405.

38. Πρὸβλ. π. *Γεωργίου Μεταλληνοῦ*, Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλληνικότητα, Ἀθήνα 1987, σ. 12 κ.ἐξ. *Εὐαγγ. Θεοδώρου*, Τὰ πνευματικὰ θεμέλια τῆς Εὐρώπης, ἐν ΕΚΚΛΗΣΙΑ ἘΖ' (1990), σ. 289 κ.ἐξ. π. *Γεωργίου Μεταλληνοῦ*, 1992: ἀπειλὴ ἢ ἐλπίδα, Ἀθήνα 1989. *Βλασ. Φειδᾶ*, Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 244.

νικὰ πλαίσια τῆς ὁμιλίας δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν μὴν ἐξαντλητικὴ παρουσίαση τῆς ἀνθρωπολογικῆς διδασκαλίας τοῦ Μεγάλου Κανόνος. Ἀναγκαστικά, λοιπόν, περιοριζόμαστε στὸ νὰ παρουσιάσουμε μερικὲς βασικὲς πλευρὲς τῆς· τὰ σημεῖα ἐκεῖνα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν οὐσία τοῦ μηνύματος ποὺ ἀπευθύνει σὲ ὅλους μας ὁ Μέγας Κανὼν κατὰ τὴν ἱερὴ αὐτὴ περίοδο ποὺ διανύουμε.

3. Ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου

Ἀφετηρία τῆς τραγικῆς περιπέτειας τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως μᾶς τὴν παρουσιάζει ὁ Μέγας Κανὼν, εἶναι ἡ πτώση τῶν πρωτοπλάστων καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἔκπτωση τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπὸ τὴ δυνατότητα κοινωνίας μὲ τὸν Τριαδικὸ Θεό, συμμετοχῆς στὴ θεία δόξα καὶ στὴ θεία ζωὴ.

Ὁ ποιητὴς μας βιώνει τὴν ἔκπτωση αὐτὴ ὄχι σὰν ἓνα παρωχημένο ἱστορικὸ γεγονός, ἀλλὰ σὰν μία διαρκὴ πραγματικότητα στὴν ὁποία συμμετέχει καὶ αὐτὸς, γιὰ τὴν ὁποῖα εὐθύνεται καὶ ὁ ἴδιος. Ἐπισκοπώντας τὴ ζωὴ του, διαπιστώνει ὅτι μιμήθηκε τὸν Ἀδάμ:

«Τὸν πρωτόπλαστον Ἀδάμ,
τῆ παραβιάσει παραζηλώσας,
ἔγνω ἑμαυτὸν, γυμνωθέντα Θεοῦ,
καὶ τῆς αἰδίου,
βασιλείου καὶ τρυφῆς,
διὰ τὰς ἀμαρτίας μου» (Α' 3).

Ἡ μίμηση αὐτὴ — ἓνα θέμα ποὺ ἀνευρίσκουμε νὰ ἐπεξεργάζονται θεολογικὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας — ὀδηγεῖ σ' ἓνα εἶδος ταύτισης μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀδάμ ποὺ ἀναδεικνύεται ἔτσι ταυτόχρονα ὄν προσωπικὸ καὶ συλλογικὸ, ἀφοῦ ἡ ἐκλογή του συμπαραξετάθηκε μὲ τὸ ἀνθρώπινο γένος σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἱστορίας.

Ἡ ψυχὴ υἱοθετεῖ ἀδιάκοπα καὶ τὴ στάση τῆς πρώτης Εὐᾶς:

«Ἀντὶ Εὐᾶς αἰσθητῆς,
ἢ νοητῆ μοι κατέστη Εὐᾶ...» (Α' 5).
«Οἴμοι τάλαινα ψυχῆ!
τί ὠμοιώθης τῆ πρώτῃ Εὐᾶ;
εἶδες γὰρ κακῶς, καὶ ἐτρόθης πικρῶς,

καὶ ἤψω τοῦ ξύλου,
καὶ ἐγεύσω προπετῶς
τῆς παραλόγου βρώσεως» (Α' 4).

Ἡ ἐμπειρία τῆς ἐκπτώσεως ποὺ βιώνει ὁ ποιητὴς μας σὰν ἓνα προσωπικὸ γεγονός καὶ ταυτόχρονα ὡς συνέχεια καὶ προέκταση τῆς πτώσεως τῶν πρωτοπλάστων διερμηνεύει τὴν ὄντολογικὴ ἐνότητα ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητος. Καθένας ἀπὸ μᾶς ταυτίζεται μὲ τὸν Ἀδάμ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο δὲν κληρονομοῦμε μιὰ προσωπικὴ ἐνοχή, ἀλλὰ μιὰν ὑπαρξὴ ποὺ ὑπόκειται στὴ φθορὰ καὶ τὸν θάνατο.

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἰσέρχεται στὸ δρόμο τῆς μετανοίας καὶ πενθεῖ κατὰ Θεόν, μετέχει στὸ θρήνο τοῦ ὄλου Ἀδάμ —τοῦ Ἀδαμιαίου γένους—, ὁ ὁποῖος ἐξόριστος ἀπὸ τὸν Παράδεισο, ἀναζητεῖ ματαίως νὰ ικανοποιήσει τὴ νοσταλγία τοῦ μέσα στὰ «πάθη». Ἀνακεφαλαιώνει τὴν ἱστορία τῆς πτώσεως ἢ περιπέτεια τοῦ γένους γίνεται δική του προσωπικὴ περιπέτεια. «Μόνο αὐτὴ ἢ πανανθρώπινη ἐμπειρία τοῦ πένθους», παρατηρεῖ σύγχρονος θεολόγος, «μᾶς ἐπιτρέπει νὰ κατανοήσουμε ἀπὸ τί εἴμαστε σωσμένοι. Μόνο ἢ ὄντολογικὴ ἀλληλεγγύη μας μὲ τὸν πρῶτον Ἀδάμ μᾶς δίνει μιὰν ἀλληλεγγύη ἀκόμη πιὸ δυνατὴ μὲ τὸν Χριστό, τὸν νέο Ἀδάμ. Μόνο ἢ μυστηριώδης κοινωνία τῶν ἀμαρτωλῶν μᾶς εἰσάγει στὴν κοινωνία τῶν ἁγίων, τῶν ζώντων» (O. Clement, *Le chant des larmes*, Paris 1982, σ. 51).

Ὁ Μέγας Κανὼν εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὕμνος μετανοίας. Καὶ καθὼς ἡ γνήσια μετάνοια προϋποθέτει τὴ βαθιὰ συναίσθηση τῆς ἀμαρτωλότητος καὶ τὴν ἐν συντριβῇ ψυχῆς ὁμολογία της, καὶ ὁ ἅγιος Ἀνδρέας δὲν διατάζει νὰ ὁμολογήσει τὴν ἀμαρτωλότητά του:

«Ἡμάρτηκα ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους·
μόνος ἡμάρτηκά σοι» (Β' 3).
«Οὐ γέγονεν ἐν τῷ βίῳ
ἀμάρτημα, οὐδὲ πρᾶξις, οὐδὲ κακία,
ἦν ἐγώ, Σωτῆρ, οὐκ ἐπλημμέλησα
κατὰ νοῦν καὶ λόγον καὶ προαίρεσιν...» (Δ' 4).

Ἡ βαθιὰ ἐπίγνωση τῆς ἀμαρτωλότητος τοῦ ἀνθρώπου σφραγίζει ὁλόκληρο τὸν Μεγάλον Κανόνα. Ὁ «βαρὺς κλοιὸς τῆς ἀμαρτίας» (Α' 16, 17, 18, 22) ποὺ συμπνίγει τὸν ποιητὴ, τὸν κάνει νὰ παρακαλεῖ ἐν μετανοίᾳ τὸν Θεό:

«Ἡμάρτηκα, Κύριε,
ἡμάρτηκά σοι, ἴλασθητί μοι·
οὐ γὰρ ἔστιν ὃς τις ἤμαρτεν

ἐν ἀνθρώποις,
ὃν οὐχ ὑπερέβην τοῖς πταίσμασι» (Γ' 13).

Γιὰ νὰ περιγράψει ὁ ποιητὴς τόσο τὴν κατάσταση τῆς ἀμαρτίας ὅσο καὶ τὴν πορεία τῆς μετανοίας καταφεύγει σὲ ἓνα πλήθος παραδειγμάτων —προσώπων καὶ γεγονότων— ποὺ ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν ἱερὴ ἱστορία καὶ ἐπεξεργάζεται ποιητικᾶ. Μὲ τὰ γεγονότα καὶ τὰ πρόσωπα αὐτὰ τῆς Ἀγίας Γραφῆς ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ταυτίζει τὸν ἑαυτό του, τὴν προσωπικὴ του περιπέτεια. Καὶ καθὼς ὑπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ ποιητοῦ κρύβεται κάθε ἄνθρωπος, ἢ Ἀγία Γραφὴ γίνεται ἢ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος τῆς ἀνθρωπότητος ποὺ πορεύεται ἀπὸ τὴν ἀμαρτία στὴ μετάνοια, ἀπὸ τὴν ἀποστασία στὴν ἐπιστροφή, ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωὴ.

«Τῆς παλαιᾶς Διαθήκης ἅπαντας,
παρήγαγόν σοι ψυχὴ, πρὸς ὑπογραμμόν·
μίμησαι τῶν δικαίων,
τὰς φιλοθέους πράξεις·
ἐκφυγε δὲ πάλιν
τῶν πονηρῶν τὰς ἀμαρτίας» (Η' 12).

4. Ἡ κατάσταση τῆς ἀμαρτίας

Εἰς τί συνίσταται ἢ τραγικὴ κατάσταση τῆς ἀμαρτίας; Ἀπὸ τίς πολλὰς ἐννοιες ποὺ μετέρχεται ὁ ποιητὴς μας γιὰ νὰ τὴν ἐκφράσει, ἐπισημαίνουμε δύο, τίς πλέον χαρακτηριστικῆς. Ἡ πρώτη εἶναι ἢ εἰδωλοποίηση τοῦ ἑαυτοῦ του.

«Αὐτεῖδωλον ἐγενόμην,
τοῖς πάθεσι τὴν ψυχὴν μου,
βλάπτων οἰκτίριμον...» (Α' 26).

Ἡ οὐσία τόσο τῆς ἀρχικῆς πτώσεως τῶν πρωτοπλάστων ὅσο καὶ τῆς συνεχιζόμενης τῶν ἀπογόνων τῶν ἐγκτεῖται στὴν αὐτονομία καὶ τὸν χωρισμὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεό· τὴν ἄρνηση καὶ τὴν ἀπόρριψη τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως ὡς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ. Ἀυτονομούμενος ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Θεό, ἀρνούμενος τὴν κοινωνία μὲ τὸν Θεό καὶ κατ' ἐπέκταση καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, φυλακίζεται στὸ ἐγὼ του, εἰδωλοποιεῖ τὸν ἑαυτό του, ἐπιδιώκει τὴν αὐτοθέωσή του. Καὶ ἢ ἐπιδίωξη αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου τὸν παρασύρει στὴ φοβερότερη περιπέτεια: ἀμαυρώνει τὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς, διαστρέφει τὸν νοῦ (Β' 6), σπιλώνει τὸν χιτῶνα τῆς σαρκὸς (Β' 15), ὑποδουλώνει στὴν τυραννία τῶν παθῶν (Β' 16).

Ὁ ζυγὸς τῆς ἀμαρτίας καὶ ἢ κυριαρχία τῶν παθῶν στὴν ὁποία ὀδηγεῖται ὁ ἄνθρωπος ὅταν καταχράται τοῦ θεοῦ δώρου τῆς ἐλευθερίας, ἀ-

ποτελεί κατά τον Άγιο Άνδρέα μία κατάσταση άλογίας. Καί άλογία έδώ δέν σημαίνει άπλώς την άρνηση του λογικού, αλλά του νοήματος της ύπάρξεως, του κατά Θεόν σκοπού της ζωής, του θείου προορισμού του ανθρώπου. Είναι αυτό που μάς έπισημαίνει και ο Άγιος Μάξιμος ο Όμολογητής, ο οποίος όρίζοντας την άμαρτία ως άστοχία και άποτυχία του ανθρώπου να παραμείνει στο «κατά φύσιν» [“Η άποτυχία και άδυναμία τo κακόν εισάγει, τή στερήσει του κατά φύσιν τo παρὰ φύσιν ποιούσα” (Σχόλια εις τo Περι θείων όνομάτων, PG 4, 348 C)], γράφει: «Άμαρτίαν, τουτέστιν άτευξίαν και άπόπτωσιν τινα του προσήκοντος, αυτό τo της στερήσεως καλεί και άσκοπον, αντί του, παρὰ τόν σκοπόν βάλλον, εκ μεταφοράς τών τοξευόντων. Του άγαθού και της κατά φύσιν κινήσεως, ήτοι τάξεως, άποτυγχάνοντες φερόμεθα εις την παρὰ φύσιν άλογον και παντελή και άνούσιον άνυπαρξίαν» (Σχόλια εις τo Περι θείων όνομάτων PG 4, 305 B).

Στην κατάσταση αυτή της άλογίας εύρισκόμενος ο άνθρωπος «καταναλίσκει την ουσίαν της ψυχής» (Α' 21), «άποκτείνει τον νούν ταίς φιληδόνοις όρμαίς» (Β' 35), «προκρίνει τας κτηνώδεις όρεξεις της Βασιλείας Χριστού» (Ζ' 3), αφήνεται να γίνει «καταγώγιον σαρκικών μολυσμάτων και σκευος αίσχρόν τών παθών» (Ζ' 13).

Η κατάσταση της άμαρτίας άνευρίσκει την πλέον άπτη άπεικόνισή της με τo σκοτάδι και τή νύχτα.

«Έν νυκτι τον βίον μου διήλθον άεί:

σκότος γάρ γέγονε

και βαθεία μοι άχλύς,

ή νύξ της άμαρτίας...» (Ε' 1).

Η συνειδητοποίηση αυτής της καταστάσεως φαίνεται προς στιγμήν να τρομάζει τον ποιητή μας:

«Γυμνός είμι του νυμφώνος,

γυμνός είμι και του γάμου, άμα και δείπνου·

ή λαμπάς έσβέσθη ως άνέλαιος·

ή παστὰς εκλείσθη μοι καθεύδοντι·

τo δείπνον έβρώθη...» (Δ' 21).

5. Η εν Χριστώ σωτηρία

Όμως εκεί που πρόσκαιρα φαίνεται να καποχύει ή άπελπισία, εκεί τελικά ανατέλλει ή έλπίδα. Η περιπέτεια της πτώσεως ποτε δέν μπορεί να εξαλείψει τo συγκλονιστικό γεγονός ότι

ο άνθρωπος είναι δημιούργημα και εικών του Θεού (Α' 10). Καί ή άμαρτία του ανθρώπου —όποια κι άν είναι, όσο μεγάλη κι άν είναι— άδυνατεί να νικήσει την άγάπη και τή φιλανθρωπία του Θεού.

Μās τo έπισημαίνει ο Μ. Βασίλειος: Τα άμαρτήματά μας «και μέτρω ύποβάλλεσθαι και αριθμητά είναι συμβαίνει, Θεού δε έλεος μετρησαι και οικτιρισμους αριθμησαι άδύνατον» (Όροι κατ' έπιτρομήν 13, ΒΕΠΕΣ 53, 236).

Το ίδιο όμολογει και ο ποιητής μας:

«Εί και ήμαρτον, Σωτήρ,

άλλ' οίδα ότι φιλάνθρωπος εί...» (Α' 12).

Το μέγεθος της θείας άγάπης και ή άνέκφραστη φιλανθρωπία του Θεού μάς άποκαλύπτεται εν προσώπω Ίησου Χριστού. Η σάρκωση του Θεού Λόγου —μυστήριο θείας συγκαταβάσεως— μάς άποκαλύπτει την άγάπη του εν Τριάδι Θεού και άνοίγει τo δρόμο της σωτηρίας για τον άνθρωπο:

«Χριστός έννηθρώπησε,

σαρκί προσομιλήσας μοι,

και πάντα όσα,

ύπάρχει της φύσεως,

βουλήσει επλήρωσε,

της άμαρτίας δίχα·

ύπογραμμόν σοι ώ ψυχή,

και είκόνα προδεικνύων,

της αυτού συγκαταβάσεως» (Θ' 5).

Ο Θεός γίνεται άνθρωπος, ένώνοντας στη θεανδρική ύπαρξή του για πάντα τον ουρανó και τή γή, τo άκτιστο και τo κτιστό, τον Θεó και τον άνθρωπο.

Η πρόσληψη και ή ένωση του «φυράματος», «της τών ανθρώπων φύσεως» (Ε' 23), με τήν θεότητα συντελείται στη μήτρα της Παρθένου Μαρίας:

«Η μήτρα σου, Θεόν ήμίν έτεκε,

μεμορφωμένον καθ' ήμάς...» (ΣΤ' 17).

Η Παρθένος συλλαμβάνει «άπειράνδρως» και θηλάζει «μείνασα Παρθένος» (Γ' 28). Ένώπιον του μεγάλου τούτου θαύματος —έργου της θείας δυνάμεως, ο ποιητής μας μένει έκσταστικός και όμολογει:

«Και τίκτεις και παρθενεύεις,

και μένεις δι' άμφοτέρων, φύσει Παρθένος·

ó τεχθεις καινίζει νόμους φύσεως,

ή νηδύς δε κύει μη λοχεύουσα.

Θεός όπου θέλει, νικάται φύσεως τάξις·

ποιεί γάρ όσα βούλεται» (Δ' 29).

(Συνεχίζεται)

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ ΚΑΙ ΕΛΒΕΤΙΑ (2-16 Δεκεμβρίου 1995)

Έπίσκεψη εϋθύνης και μαρτυρίας

Η ποιμαντορική αυτή επίσκεψη εϋθύνης και μαρτυρίας οφείλεται στην πραγμάτωση καλά προετοιμασμένου τετραπλού στόχου, που εκάλυψε αρχικά την οφειλομένη επίσκεψη στην Άγγλικανική Έκκλησία, σε ανταπόδοση της προτριετίας επίσημης επίσκεψης στην Κωνσταντι-

Του κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΘ. ΧΩΡΑ

νούπολη του Ποιμάτου της Άγγλίας, αρχιεπισκόπου George Carey.

Μετά ακολούθησε ή επίσκεψη της έδρας και των ένοριών της Ι. Άρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, με κορυφαία στιγμή την μεγάλη πατριαρχική λειτουργία στο έλληνορθόδοξο ναό της Άγ. Σοφίας Λονδίνου, κατά την μεγαλοιορτή του Άγ. Νικολάου. Άκολούθησαν κατά τόπους δοξολογίες, έσπερινοί, συγκεντρώσεις και άλλες επίσημες δεξιώσεις σε ένορίες του Λονδίνου, των έπαρχιακών πόλεων μέχρι του Μάντζεστερ και της περιφέρειας ορθόδοξης Μονής του Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ, στην Βόρεια Άγγλία, όπου τιμάται ο νεοφανής άγιος Σιλουανός ο Άθωνίτης (1866 - 1938), πνευματικός πατέρας του ίδρυτου της Μονής Σωφρονίου.

Παράλληλα ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος είχε τόσο στην Άγγλία όσο και στην Έλβετία επίσημες συναντήσεις με Υπουργούς, επικεφαλής Διεθνών Όργανισμών, Προέδρους Καντονίων ακόμη και με την βασίλισσα της Άγγλίας και είχε άμετρητες ιδιωτικές ακροάσεις προσώπων ή ομάδων, ή φίλων και συνεργατών του από παλιά, που έταξίδευσαν από γειτονικές χώρες της Κεντρικής Εϋρώπης ή και από μακρύτερα, ειδικά για να συναντήσουν και να λάβουν την εϋλογία του οικουμενικού πατριάρχου, του διαδόχου του Ίερού Χρυσοστόμου και του Φωτίου, του Κηρουλαρίου, του Κυρίλλου Λούκαρη και τόσοων άλλων άγιων και ένδοξων Ίεραρχών του πρώτου θρόνου της Ορθόδοξης Άνατολής.

Στους διεθνείς οργανισμούς της Γενεύης

Τρίτος στόχος του έπίπνου αυτού πατριαρχικού ταξιδίου μέσα στον χειμώνα, στην καρδιά της Εϋρώπης, ήταν ή ποιμαντορική επίσκεψη της Ι. Μητροπόλεως Έλβετίας, που αριθμοί 120.000 ορθόδοξους πιστούς, με επίκεντρο το σταυροπηγιακό πατριαρχικό Κέντρο του Chambesy της Γενεύης, που είναι ταυτόχρονα ή έδρα της Ι. Μητροπόλεως Έλβετίας υπό τον σπουδαίον Μητροπολίτην Δαμασκηνόν Παπανδρέου και είναι ακόμη ή ορθόδοξη εκείνη κυψέλη, όπου προετοιμάζεται ή Πανορθόδοξος Σύνοδος και πραγματοποιούνται εκεί αξιολογότερες σχετικές εκδόσεις με επίκαιρα διορθόδοξα και διεκκλησιαστικά συνέδρια, σεμινάρια κ.λπ.

Στην Γενεύη πάλιν ο Οικουμενικός Πατριάρχης έπεσκέφθη το Οικουμενικό Θεολογικό Ίνστιτούτο του Μποσσαί, άλλους εκεί Διεθνείς Όργανισμούς και επί διήμερο το Παγκόσμιο Συμβούλιο Έκκλησιών, όπου είχε προγραμματισμένες συσκέψεις και μεγάλη συνέντευξη Τύπου, κατά την οποία εξέθεσε τις κύριες γραμμές της Ορθόδοξης Έκκλησιολογίας και άπαντώντας σε έρωτήσεις δημοσιογράφων εξέγησε τους άγώνες και την άγωνία του για τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, την οικολογία και τις προσπάθειες του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την ένότητα των επί μέρους ορθόδοξων εκκλησιών, αλλά και την ένότητα και κατανόηση των διεσπασμένων χριστιανών.

Τί έφερε ο Πατριάρχης στις εϋρωπαϊκές μεγαλουπόλεις;

Την ίδια ώρα ο Πατριάρχης και ή Συνοδεία του παρακολουθούσαν από τα multi media επικοινωνίας τις έργασίες των άποδήμων Έλλήνων στο συνέδριο της Θεσσαλονίκης, την γενικότερη και παρατεινόμενη άπεργία των εργαζομένων στην Γαλλία, τα έπίμονα οικονομικά αίτήματα στις παραπλήσιες χώρες, το βοσνιακό, την τελωνειακή ένωση της Τουρκίας με την Εϋρωπαϊκή Ένωση και τις άλλες πτυχές της κοινωνικής και πολιτικής συγκυρίας και διερωτώμεθα μέσα μας: τί άραγε φέρνει ο Οικουμενικός Πατριάρχ-

χης ἀπὸ τὴν παλιὰ ἱστορικὴ ἔδρα τοῦ τῆς Κωνσταντινούπολης στὶς εὐτακτες καὶ καλοβαλμένες πόλεις τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, πὺς τὶς μέρες ἐκεῖνες δίνουν τὴν ἐντύπωση τῆς αὐτάρκειας, κάτω ἀπὸ τὰ φῶτα τοῦ ποικιλόχρωμου χριστουγεννιάτικου διάκοσμου μὲ τὴν ἀνάλογη μουσικὴ ὑπόκρουση καὶ τὴν ἐμπορικὴ κίνηση;

Ἡ ὀρθόδοξη ἐμπειρία

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἔφερε ἀπὸ τὴν αἰωνόβια καθέδρα τοῦ θησαυροῦς πίστεως καὶ εὐσεβείας, μὲ τοὺς ὁποίους ἐπλούτισε πολλοὺς, ὅπως οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ, «ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ τὰ πάντα κατέχοντες, ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες» (Β' Κορ. στ' 10).

Καὶ εἶδαμε στὰ πρόσωπα τῶν ἀκροατῶν τὴν προσοχὴ, τὴν ἀποδοχὴ, τὴν ἱκανοποίηση ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ, ὅταν στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μάνστον - Κέντ ἐγινε ὁ Παναγιώτατος δεκτὸς ἀπὸ δεκάδες ἐπώνυμων ὁμογενῶν τοῦ Λονδίνου, ὅταν ἀργότερα στὸ κατάμεστο Ἀββαεῖο τοῦ Οὐεστμίνστερ, στὸ τέλος τοῦ κατανυκτικοῦ ἔσπερινου μὲ ψαλμωδίες ἀπὸ δύο πολυφωνικοὺς χοροὺς καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση περικοπῶν τῆς Καινῆς καὶ Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἐκλεκτῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ, ὠμίλησε ὁ Πατριάρχης καὶ ἀνέπτυξε τὴν θεώρηση τῶν συγχρόνων προβλημάτων ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὅταν τὴν μεθεπομένη στὸν ἀσφυκτικὰ γεμάτο Ἰ. Ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας Λονδίνου, πὺς ἔωρτασε πρόσφατα τὰ 100 χρόνια ἀπὸ τὴν ἴδρυσή του, ἐκήρυξε ὁ Παναγιώτατος γιὰ τὴν ταπεινώση καὶ τὴν φιλανθρωπία, τὴν αὐτάρκεια καὶ τὸν πλοῦτο τὸν πνευματικὸ καὶ ἐκάλεσε τοὺς ξενητεμένους νὰ μείνουν πιστοὶ εἰς τὰ πάτρια καὶ τὰ ὄσια καὶ τὰ ἱερά.

Στὶς ἐνορίες τῆς Βόρειας Ἀγγλίας

Σὲ τρεῖς χιλιάδες ἀνέρχονται οἱ Ἕλληνες φοιτητὲς στὰ Ἀνώτατα Σχολεῖα τοῦ Μάντσεστερ, ὅπου ἡ ἀνθοῦσα ἀπὸ παλιὰ ἑλληνικὴ κοινότητα, μὲ τὸν ὠραῖο ναό, μὲ ζωντανὰ τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεως σπουδαίων ἐφημερίων, ὅπως τοῦ περιφημοῦ πρωτοπρεσβυτέρου καὶ πολυγραφώτατου ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως Κωνσταντίνου Καλλινίκου, τοῦ ἀρχιμανδρίτου τότε Μελίτωνος Χατζῆ, μετέπειτα Μητροπολίτου Χαλκηδόνος καὶ ἄλλων. Ὁ Πατριάρχης ἐπεκοινωνήσε

στὴν ἐκκλησία μὲ τοὺς πολλοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς φοιτητὲς, ἄκουσε ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους ἀπὸ βυζαντινὸ καὶ ἀπὸ πολυφωνικὸ ρωσικὸ χορὸ καὶ παρεκάθησε σὲ μεγάλο δεῖπνο, πὺς ὀργάνωσε ἢ ἐκεῖ ὁμογένεια μὲ πολὺ σεβασμὸ καὶ φανερὴ ἐγκαρδιότητα. Ἀνάλογες ἦταν οἱ συμβουλὲς καὶ οἱ πατριαρχικὲς εὐλογίες. Ἐκεῖ στὸ Μάντσεστερ εἶχαν προσέλθει καὶ οἱ ἐφημέριοι μὲ πιστοὺς τῶν γειτονικῶν ὀρθόδοξων ἐνοριῶν τῆς Βόρειας Ἀγγλίας ἀπὸ τὶς κοινότητες τοῦ Μπίρμιγχαμ, Νότινγχαμ, Ντέρμπυ, Λάνγκαστερ, Λίβερπουλ κ.ά.

Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἀκάματο Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπο Γρηγόριο καὶ τοὺς βοηθοὺς τοῦ Ἱεράρχης καὶ τὸ λοιπὸ ἱερατεῖο εἶναι ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες τοπικὲς ἐκκλησίες τῆς ὀρθόδοξης Διασπορᾶς τὸ ὀρθόδοξο χριστεπώνυμο πλήρωμα στὴν Ἀγγλία ἀνέρχεται σὲ 250.000 πιστοὺς καὶ ἦταν πολὺ συγκινητικὸ, τὸν μῆνα Δεκέμβριο 1955, πὺς κλείνει τό, ὅπως τὸ ἀνεκήρυξε ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, «ἔτος Ἀποκαλύψεως» νὰ ἀκούσωμε στὴν χιονισμένη βόρεια Ἀγγλία, στὴν κάτασπρη σταυροπηγιακὴ - πατριαρχικὴ ἱερὰ μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου τοῦ Ἑσσεξ ἀναγνώσματὰ ἀπὸ τὰ γραπτὰ κείμενα τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ νὰ βλέπωμε νὰ προσφέρεται στὸν Πατριάρχῃ μεγάλων διαστάσεων ζωγραφικὸς πίνακας, ἐμπνευσμένος ἀπὸ καὶ μὲ θέμα τὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου στὴν Πάτμο, ἐνῶ πολυμελὲς χορωδία ἔψαλε σὲ ὑψηλοὺς τόνους θρησκευτικοὺς ὕμνους, ἀφιερωμένους στὴν Παναγία, σὲ μουσικὴ τοῦ ὀρθόδοξου Ἀγγλοῦ συνθέτη John Tavener.

Ἡ τελευταία ἐκδήλωση ἐγινε στὸ Λονδίνο, ὅπου ἐπιστρέψαμε, μέσα στὸν ἀπέραντο χῶρο τοῦ Alexandra Palace, σὲ ἐπήκοο χιλίων καὶ πλέον πιστῶν, μὲ ἐπικεφαλῆς ἐκπροσώπους τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Κυπριακῶν Διπλωματικῶν Ἀρχῶν, μὲ παρατεταμένους τοὺς Συλλόγους τῶν ὁμογενῶν, μὲ τὶς σημαῖες τους, μὲ χοροὺς τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων, μὲ προσφωνήσεις πολλές, στὶς ὁποῖες ἀπήντησε καταλλήλως ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, συγκινημένος ἀπὸ τὴν ἀφοσίωση τῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν πυκνὴ παρουσία τους στὴν μεγάλη αὐτὴ παγγενιακὴ συγκέντρωση τῶν ὁμογενῶν.

(Συνεχίζεται)

Ο ΗΛΙΟΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ «ΑΣΜΑ ΚΑΙΝΟΝ»*

Εἶναι ἐπομένως ἀπορίας ἄξιο πῶς ἓνας ἐμβριθῆς σχολιαστῆς τοῦ «Ἄξιον ἐστὶ», τοῦ Ἑλύτη, ἐρευνητῆς διακεκριμένος, ὄντως φιλόλογος καὶ λογοτέχνης ἀποφαίνεται ὅτι, στὸν σχολιαζόμενο στίχο, ὅπως καὶ γενικώτερα ἐννοεῖται στὸ ἔργο αὐτό, «ἢ μυρσίνη... συμβολίζει τὴ δόξα», καθὼς καὶ κάτι ἄλλο...³¹. Ὡς φαίνεται, ὁ ὄξυδερκῆς ὑπομνηματιστῆς, παρὰ τὸν πλοῦτο τῶν

ἀνθρώπου»³⁵. Κατ' ἀκολουθίαν, ὁ σχολιαστῆς αὐτὸς δὲν φαίνεται νὰ ἀποδέχεται πῶς ὁ ἐλύτειος Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης ὑποδηλώνει τὸν Φωτοδότη - Ζωοδότη, «τὸν ἐλευθερωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν»³⁶.

Ὅμως στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐδῶ ἐνδείκνυται ἐμεῖς νὰ διερωτηθοῦμε: Τί ἐπακριβῶς ὁ ποιητῆς ὑπονοεῖ ἐκεῖ ἢ τί ἐπιτέλους ὑποδηλώνει, ὅταν μάλιστα σὲ μεταγενέστερο ἔργο του γράφει «τὴν ἀλήθεια τοῦ ἡλίου» καὶ ἀκόμη σημειώνει ὅτι «ἓνα φῶς νιώθεις νὰ ξεχνῆται αὐτοῦσιο [ἐνῶ] δὲν πρόκειται γιὰ κανένα φῶς ἀπ' αὐτὰ πού τὸ μάτι συλλαμβάνει ἀπ' ἔξω. Πρόκειται γιὰ κάποιο ἄλλο, ἀκόμη λαμπρότερο, πού ἀνήκει στὸ ἴδιο μάτι. Πού καὶ τὶς νύχτες, μὲς στὸ σκοτάδι, ἀναπηδάει καὶ ἀπλώνεται μπροστά σου. Πού, κι ἂν χαμηλώσεις τὰ βλέφαρα, ἐπειδὴ δὲ θέλεις νὰ δεῖς, πάλι ἐκεῖνο ἐξακολουθεῖ νὰ φωτίζει. Πού, καὶ νὰ πιέξεις τὸ μάτι σου, πάλι τὸ βλέπεις, ἀφοῦ ἐνυπάρχει μέσα σου. Στὴν περιπτώση αὐτῆ, βλέπεις χωρὶς νὰ βλέπεις τίποτα. Κι εἶναι τότε ἀκριβῶς πού βλέπεις. Ἐπειδὴ βλέπεις αὐτὸ τοῦτο τὸ φῶς... Χρειαζέται ὑπομονετικὰ νὰ προσμένεις τὴν ἐμφάνισή του καὶ νὰ προετοιμάζεσαι γιὰ τὴ στιγμή αὐτῆ, ἀκριβῶς ὅπως τὸ μάτι πού προσμένει νὰ ξεπροβάλλει ὁ ἡλιος... Βγαίνοντας ἐκεῖνος πάνω ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα... προσφέρεται στὰ βλέμματά μας. Τὸν ἀτενίζουμε. Ὅμως ἀπὸ πού μπορεῖ νὰ προβάλλει αὐτὸς πού ἀπλῶς εἰκόνα του εἶναι ὁ ἡλιος; Τίνος ὀρίζοντα τὴ γραμμὴ ν' ἀνέβει γιὰ νὰ φανεῖ;»³⁷. Τὴν ἀπόκριση στὴ δική μας ἀπορία, τὴν ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα πού θέσαμε προηγουμένως, περὶ τοῦ τί ἄρα γε νὰ ἐννοεῖ ὁ Ἑλύτης γιὰ «τὴν ἀλήθεια τοῦ ἡλίου» δὲν τὴν ἔδωσε ἔτσι ἐδῶ λοιπόν, ὅπως εἶδαμε, ὁ ἴδιος ὁ ποιητῆς; Ἄλλωστε, καθὼς πάλι ἐκεῖνος ἐπεξηγεῖ, γράφοντας

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΔΡΟΥΔΙΑ**, Καθηγητοῦ
Εἰδικοῦ Ἐπιστήμονος
τῆς «Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας»

συναφῶν γνώσεών του, δὲν ἔλαβε συνειρμικὰ ὑπόψη του οὔτε τὴν «μόνη, τὸν ἡλιον φέρουσαν Χριστόν»³², οὔτε τοὺς ἀντίστοιχους Χαιρετισμοὺς πού ἀπευθύνονται ἀπὸ τοὺς ἱερούς Ὑμνωδοὺς πρὸς τὴν πανύμνητη Μητέρα, ἢ Ὅποια προσαγορεύεται ποιητικὰ καὶ συμβολικὰ ὡς «ἄσπρη, ἐμφαίνων τὸν Ἥλιον»³³ ἢ «ἄστρον ἄδυτον, εἰσάγον κόσμῳ τὸν μέγαν Ἥλιον»³⁴. Γιατί λοιπὸν νὰ μὴ εἶχε κατὰ νοῦν ἢ νὰ μὴ ἔχει προβεῖ καὶ ὁ ποιητῆς μας σὲ παρόμοιο συνδυασμὸ καὶ συνειρμὸ;

Ἀκόμη θὰ ἀντιπαρατηρούσαμε, μάλιστα πρωθύστερα, πῶς ὁ προμνημονευθεὶς ἀείμνηστος μελετητῆς, ὑπομνηματίζοντας καὶ σχολιάζοντας «τὸ ἔκτο ἀνάγνωσμα τῶν παθῶν» στὸ «Ἄξιον ἐστὶ» τοῦ Ἑλύτη, ἐπισημαίνει πῶς γιὰ τὸν ἐν λόγῳ ποιητῆ «ὁ θάνατος, ἢ φθορὰ τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων, θὰ καταλυθοῦν ἀπὸ τὸν Ἥλιο τῆς Δικαιοσύνης, τὸ ἐλεύθερο πνεῦμα τοῦ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 95 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2 τεύχους.

31. Τοῦ ἴδιου, ὅ.π. σ. 162. Πρβλ. πῶς «ἀπὸ μυρτιᾶν σὰς ἐπλεξε... στέφανον ἢ μύρτος εἶναι φύλλον ἀτίμητον» Ἄνθρ. Κάλβου, Εἰς τὸν Ἱερὸν Λόγον, τετράστιχο 4ο (στίχ. 3,5) καὶ 5ο (στίχ. 2-3) καὶ ἀντιπρβλ. ὅτι γιὰ ἄλλου εἶδους παράσταση «πιθανῶς ἀκολουθεῖ μεταφορικὴ χρῆση...» στὸ ἐν λόγῳ ποιητικὸ ἔργου τοῦ Ἑλύτη, ἀπὸ τὸ ἄσμα ια' καὶ ἐξῆς, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ **Τ. Λιγνάδης**, μνημ. ἔργ. σ. 221.

32. Ἰωσήφ Ὑμνογράφου, μνημ. Κανῶν, ὠδὴ γ', τροπάριον 3ο.

33. Ἀκάθιστος Ὑμνος, Οἶκος 1ος (Α'), στίχ. 5ος, Χαῖρε 9ο.

34. Ἰωσήφ Ὑμνογράφου, ὅ.π. ὠδὴ θ', τροπάριον 2ο.

35. **Τ. Λιγνάδης**, ὅ.π. σ. 227.

36. Βλ. καὶ πρβλ. ἀνάλογη ὑμνογραφικὴ φράση καὶ ἐννοια: «ἀνέτειλεν ὁ ἡλιος τῆς δικαιοσύνης, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, φωτίζων τοὺς ἐν σκοτει... δεξάμενος... τὸν ἐλευθερωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν» Ἀπολυτίκιον Ὑπαπαντῆς, ἤχου α'.

37. Ὀδυσ. Ἑλύτη, Ἐν λευκῷ σσ. 245 (Τὰ μικρὰ ἔψιλον, Ὁ μεσογειακὸς ἄνθρωπος κατὰ τὸν Albert Camus), 311-312 (Τὰ μικρὰ ἔψιλον, Τὸ θεϊκὸ φῶς κατὰ τὸν Πλωτῖνο).

για την περίπτωση τής γλώσσας, «Δὲ μιλῶ για τὴ φυσικὴ ἰκανότητα νὰ συλλαμβάνει κανεὶς τ' ἀντικείμενα σ' ὅλες τους τὶς λεπτομέρειες ἀλλὰ για μεταφορικὴ... τὴ μεταφυσικὴ τους σημασιολογία... Μιὰν τέτοια, διεισδυτικὴ καὶ συνάμα μεταμορφωτικὴ, ἐπέμβαση μέσα στὴν πραγματικότητα ἐπιχείρησε, πιστεύω, ἀνεκαθεν καὶ κάθε ὑψηλὴ τέχνη... αὐτὸ εἶναι στὸ βάθος ἡ **ποίησις: ἡ τέχνη νὰ ὀδηγεῖσαι καὶ νὰ φτάνεις πρὸς αὐτὸ πρὸς σὲ ὑπερβαίνει**». Ἐξάλλου, ὅπως ἐπισημαίνει πάλι ὁ ποιητὴς, σὲ παρακάτω ἀπὸ τὴν προαναφερθεῖσα παράγραφο του, «ἐντὸς τοῦ κόσμου τούτου ἀνασυντίθεται ὁ ἄλλος κόσμος, ὁ «πέραν», ἡ δευτέρη πραγματικότητα... [καὶ] εἶται ταυτίσθηκε τὸ Ἄγαθὸν μὲ τὸν Ἥλιο... θέλω νὰ πῶ στὸ «ἔδῳ» καὶ στὸ «ἐπέκεινα»... [ἐπομένως] ὁ ἥλιος, κατὰ τὴ ρήσις τοῦ σοφοῦ [Ἡρακλείτου], ἐὰν ὑπερβεῖ τὰ μέτρα, καταντᾷ ὕβρις. Χρειαζέται νὰ βρισκόμαστε στὴ σωστὴ ἀπόστασις ἀπὸ τὸν ἠθικὸν ἥλιο, ὅπως ὁ πλανήτης μας ἀπὸ τὸν φυσικὸν ἥλιο, για νὰ γίνεται ἡ ζωὴ ἐπιτρεπτή. [Ἀκόμη] ἡ γλώσσα... [πρέπει] ν' ἀποτελεῖ καί... φορεὰ ἠθικῶν ἀξιών... Ἐδῶ ἀξίζει νὰ σκεφτεῖ κανεὶς ὅτι... **τὸ ἐγκόσμιο φῶς γίνεται ὑπερκόσμιο, καὶ τανάπαλιν... τὸ φῶς δὲν εἶναι τοῦ ἡλίου πρὸς ξέρουμε μήτε κανενὸς ἄλλου τεχνητοῦ ἢ οὐρανοῦ σώματος. Εἶναι τὸ φῶς πρὸς δὲ χρειάζεται νὰ περάσει ἀπὸ τὰ μάτια για νὰ γίνῃ αἰσθητό**»^{37α}.

Μὲ ὅσα παραθέσαμε καὶ παρατηροῦμε, πιστεύουμε πῶς δὲν παραποιούμε τὶς προθέσεις

37α. Τοῦ ἴδιου, ὁ π. σσ. 317,319,321,323-325,327,333 (Λόγος στὴν Ἀκαδημία τῆς Στοκχόλμης), 415 (Πρόσω ἡρεμα). - Σ.Σ. Μετὰ ἀπὸ ὅσα παραθέσαμε, τὰ ὅποια ἐπισημαίνει, ἐπεξηγεῖ καὶ σχολιάζει ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς, σχετικὰ μὲ τὸ ὡς ἄνω θέμα, θὰ λέγαμε: «*τί ἐπι χρειᾶν ἔχομεν μαρτύρων;*» (Ματθ. κστ' 65) ἄλλων, για νὰ μᾶς ἐρμηνεύσουν ἐκεῖνοι τί ἡ ποιός ἢ ποιοὶ ἀκριβῶς ὑπονοοῦνται στὴν «ἐν θέματι» ποιητικὴ φράσις «τῆς δικαιοσύνης ἦλιε νοητὲ καὶ μυρσίνη σὺ δόξαστικὴ». Ἐκεῖνοι, οἱ ἄλλοι, πρὸς παρερμηνεύουν σχολιάζοντας ἢ ὑπομνηματίζοντας τὸν ποιητὴ μας, ἀνήκουν στοὺς δῆθεν «ρεαλιστές», ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ ἴδιος ὁ Ἐλύτης, οἱ ὅποιοι πάντως «χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν, ψαύουν κι ἀπὸ λίγο ὑπερπέραν... [πρὸς πάντως] εἶναι πάντοτε ὁ ἴδιος «δάκτυλος τοῦ ὑπερβατικοῦ»...», βλ. Ἄδυσ. Ἐλύτης, Ἐν λευκῷ, σσ. 278,279 (Τὰ μικρὰ ἐψίλον, Ὁ δάκτυλος τοῦ ὑπερβατικοῦ).

-Μήπως θὰ μπορούσαμε νὰ παραβάλαμε τὴν ἐλύτεια αὐτὴν ἀποψη μὲ μιὰν ἀνάλογη σαφρικὴ στάσις; Βλ. «Ἄν εἶχα δεῖ τὸν Θεό, ἐ; Ἄχ ἔδταν αὐτὸ ἕνας ἥλιος ἀπέναντι στὸν ἥλιο» Jean - Paul Sartre, Le diable et le bon Dieu, Paris 1951, σ. 87.

καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητῆ μας για τὸ ἀνάλογο θέμα μας στὸ ἰδιάζον ποιητικὸ ἐπίτευγμά του. Θὰ προσθέταμε ἐπομένως πῶς θεωροῦμε ὅτι, ἡ ἐλύτεια ἀλληγορία ἀφ' ἑνὸς για «τὸν νοητὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης», δηλαδή, ὅπως εἶναι προδῆλο, τὸν Φωσφόρο-Φωτοδότη, Ζωοδότη Θεάνθρωπο καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴ μυρσίνη³⁸, δηλονότι τὴ Θεομήτορα, πρὸς «καθ' ἡμᾶς» καθίσταται προφανές, ἡ Ὅποια ἐξάλλου εἶναι, κατὰ τὸν ὕμνο-γράφο, «ἀστὲρος ἀδύτου Μήτηρ»³⁹, ἔχει εἶσαι καταστρεῖ καταφανῆς (ἢ ἀλληγορία λέμε), ἀποβαίνοντας κατ' ἐπέκτασις καὶ πασιφανῆς. Αὐτοὺς παρακαλεῖ ὁ ποιητὴς, Αὐτὸν τὸν Ἥλιο τῆς Δικαιοσύνης, τὸν Δικαιοκρίτη καὶ ἐκεῖνην τὴν Μητέρα - «μυρσίνη» νὰ μὴ λησμονήσουν - νὰ μὴ ἐγκαταλείψουν τὴ χώρα του.

Διαφορετικὰ, οἱ ἀπὸ μέρους τοῦ ποιητῆ μας δανεισμοὶ ἀπὸ τὶς ἰουδαιοχριστιανικὲς πηγές, καθὼς καὶ οἱ μεταφυσικοὶ του ἀφορισμοί, τοὺς ὁποίους ἔχομε μελετήσει καὶ προβάλλει ἐδῶ, θὰ ἦταν μόνον λεκτικοὶ καὶ οὐδόλως ἐννοιολογικοὶ, κάτι πρὸς δὲν εἶναι ἀπολύτως ὀφθαλμοφανῆς καὶ σὲ τελευταία ἀνάλυσις δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ παντελῶς βέβαιο.

-Ἄς ἐπανέλθωμε ὁμως, μάλιστα μετὰ τὴ μυρσίνη, μᾶλλον ὕστερα ἀπὸ ὅσα σημειώσαμε για τὰ συναφῆ καὶ συνειρμικά μας, ἄς ἐπανέλθωμε ἐπαναλαμβάνομε στὸ 1ο κύριο θέμα μας, τὸ ὅποιο εἶναι «ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης».

(Συνεχίζεται)

38. Ἀξιοσημείωτο θεωροῦμε τὸ ὅτι ἡ πρωτότοκη, μεταξὺ τῶν 6 παιδιῶν τοῦ Παναγιώτη Ἀλεπουδέλη (πατέρα τοῦ ποιητῆ. Ἐλύτης εἶναι τὸ λογοτεχνικὸ του ψευδώνυμο) καὶ μοναχοκόρη, ἀδελφὴ τοῦ Ὀδυσσεῆ, ὀνομαζόταν **Μυρσίνη**, ἢ ὅποια ἀπεβίωσε σὲ ἡλικία μόλις εἴκοσι ἐτῶν. Βλ. **Τ. Λιγνάδη**, ὁπ.π. σ. 291. Πόσο θὰ συγκινούσε συνεπῶς τὸ ὄνομα - ἢ λέξις καὶ πιθανῶς τὸ φυτὸ αὐτὸ τὸν ποιητὴ μας; Βλ. καὶ πρὸς βλ. «στὴν Κόρη μὲ τὸν **θαλλὸν μυρσίνης**, τῆς Πάρου» μνημ. Ἐν λευκῷ, σ. 344. - Ἐπίσης πρὸς βλ. «Ἐνα κορίτσι πρὸς κρατάει ἕναν κλώνο **μυρτιάς** ἀπὸ τὸν Ἀρχιλοχο» μνημ. Ἐν λευκῷ (κεφάλ. Λόγος στὴν Ἀκαδημία τῆς Στοκχόλμης), σ. 333.

-Σ.Σ. 1) Στὴ γαλλικὴ μετάφρασις τοῦ κεμμένου τοῦ Ἐλύτη ἀπλῶς μεταγράφεται ἡ ἑλληνικὴ λέξις **μυρτιά** σὲ **μυγιτε** καὶ 2) Ἀρχιλοχος, ὁ Πάριος, λυρικὸς καὶ σατυρικὸς ποιητὴς (πρὸς παραπάνω ἀναφέρει ὁ Ἐλύτης) ἦταν σύγχρονος τοῦ Τυρταίου καὶ μεταγενέστερος τοῦ Τερπάνδρου. Βιογραφικὰ στοιχεῖα του βλ. σὲ μνημ. Ἐγκυκλ. Λεξικὸν «Ἡλίου», τόμ. 3ος, σσ. 703-704, ἐνὸς ἀποσπάσματα ἀπὸ ἔργα του βλ. σὲ **Κων. Γεωργανᾶ**, Ρίζες ἐλευθερίας, 2.500 πνευματικοὶ δημιουργοὶ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, Ἀθήνα 1994, σσ. 90-92.

39. **Ἀκάθιστος ὕμνος**, Οἶκος 9ος (I) Καίριε 1ο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Όρθοδοξία και Έλληνισμός.

Ό εις άλλας σελίδας του παρόντος τεύχους της «Έκκλησίας» δημοσιευόμενος πανηγυρικός Λόγος, τον οποίον ο Αντιπρόεδρος της Ιεράς Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος Σεβ. Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου κ. Προκόπιος έξεφώνησεν εν τῷ Ι. Καθεδρικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν κατὰ τὸν καθιερωμένον επίσημον έορτασμόν της Κυριακής της Όρθοδοξίας, υπέμνησε κατὰ τρόπον γλαφυρόν και συγχρόνως έπιγραμματικόν τὸ βαθύτερον νόημα της όρθοδοξου παραδόσεως, έντός της όποίας «ή εικόνα... συνδέει άσχηγῆτως, άπρέπτως, άχωρίστως και άδιαιρέτως την όλη Θεολογία της ένανθρωπήσεως του Λόγου του Θεού με τὸν βαθύτερο λόγο της πνευματικής ζωής του σώματος της Έκκλησίας». Η περι ής ό λόγος άρρηκτος συζυγία «τρέφει όχι μόνον τὸ σώμα της Έκκλησίας, αλλά και τὸν κοινωνικό δυναμισμό της Όρθοδοξίας σε κάθε τόπο και εποχή».

Άναφερόμενος ώσαύτως ό Σεβ. όμιλητής εις τὰς σχέσεις Όρθοδοξίας και Έλληνισμού, έτόνισεν, εκτός τῶν άλλων, ότι τὰ δύο αυτά «μοναδικά πνευματικά μεγέθη... άποτελοῦν συστατικά στοιχεία της γνήσιας εκκλησιαστικής παραδόσεως και έχουν σφραγίσει με ανεξίτηλη σφραγίδα την “άλληλοπεριχώρησίν” τους μέσα στον χρόνο και στην ιστορία. Αυτό είναι μία λειτουργική και όχι συμβατική πραγματικότητα, ή όποία ούτε μονομερῶς καταργείται, ούτε με περιστασιακές έπιλογές ή καιρικές ιδεολογικές σκοπιμότητες αλλοιώνεται». Η άλληλοπεριχώρησις αὐτή, ως προσετέθη υπό του Σεβ. Άντιπροέδρου της Ι. Συνόδου, «άνακτᾶ στην εποχή μας ένα νέο δυναμισμό άναγκαιότητας και προοπτικής, που προσδιορίζει την οικουμενική παρουσία της μέσα από μία και μόνη κοινή πορεία “συμφωνίας” και “συναλληλίας” και όχι έξαρτήσεως και ποδηγετήσεως... Στους παρόντες κρισίμους καιρούς ή πληρέστερη αξιοποίηση τῶν δοκιμασμένων και αξιόπιστων πηγῶν πνευματικού άνεφοδιασμού και δυναμικής άκτινοβολίας του Γένους είναι ζήτημα πρώτης προτεραιότητας τόσο για την Όρθοδοξία, όσο και για τὸν Έλληνισμό».

Έκκλησιαστικά όφφίκια.

Όφειλονται εύχαριστίαι εις την διακεκριμένην δημοσιογράφον κ. Έλένην Μπίστικα, διότι κατέ-

στησε γνωστόν εις τὸς άναγνώστας της «Καθημερινής» ότι κατὰ τὸν έορτασμόν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν έν Κωνσταντινουπόλει ό Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος προέβη εις την χειροθεσίαν εις Ἄρχοντα Μέγαν Δικαιοφύλακα της Ἁγίας του Χριστου Μεγάλης Έκκλησίας τὸν Εἰσαγγελέα του Ἀρείου Πάγου κ. Ἀθανάσιον Σιούλαν. Εἰς τὸ παρελθόν εἶχε γίνει ή χειροθεσία του Προέδρου του Ἀρείου Πάγου κ. Βασιλείου Κοκκίνου εις Ἄρχοντα Μέγαν Χαροφύλακα της ίδιας Έκκλησίας.

Άπαντῶν ό έντιμολογιώτατος Ἄρχων κ. Σιούλας εις την προσφώνησιν του Παναγιωτάτου, έξάραντος βαθυστοχάστως τὸ έργον τῶν λειτουργῶν της δικαιοσύνης, εκτός τῶν άλλων, εἶπεν: «Έπιτρέψατέ μου νά Σᾶς διαβεβαιώσω ότι ή στοργή Σας, Παναγιώτατε, διὰ την δικαιοσύνην εύρίσκει άπήχησιν και ένθουσιασμόν εις τὸς Εἰσαγγελεῖς και γενικώτερον εις τὸς Δικαστάς, οἱ όποιοι καταλέγονται εις τὰ πιστὰ τέκνα της Ἁγίας του Χριστου Μεγάλης Έκκλησίας».

Έξ άλλου, άναφερόμενος ό κ. Σιούλας εις την άποστολήν του Ἄρχοντος, έτόνισε: «Τὰ πνευματικά καθήκοντα και οἱ ύποχρεώσεις που άπορρέουν εκ του αξιώματός μου ως Ἄρχοντος θά τηρηθοῦν μετ' εύλαβείας. Οἱ εκκλησιαστικοὶ τίτλοι, Παναγιώτατε, δέν είναι κενοὶ περιεχομένου. Εἶναι οἱ άπανταχοῦ της γῆς προσβενταὶ του Οἰκουμενικού Θρόνου, μεταλαμπαδεύοντες τις θέσεις του επί τῶν θρησκευτικῶν και πολιτιστικῶν ζητημάτων και ένισχύοντες τὸ κύρος του. Στο σημείο αυτό θέλω νά τονίσω ότι οἱ Όφφικιαλοὶ προσομοιάζουν με τὸς εἰσαγγελεῖς της κοσμικής εξουσίας, οἱ όποιοι καθήκον έχουν νά επιβλέπουν διὰ την τήρησιν και εφαρμογήν τῶν νόμων... Η εύθύνη τῶν εἰσαγγελέων έπανξάνεται εκ της θέσεως αὐτῶν ως πιστῶν τέκνων της Έκκλησίας και γίνεται μαρτυρική ένώπιον του αξιώματος “σκληρός ό νόμος, αλλά νόμος”». Τὸ αξίωμα τούτο (dura lex, sed lex), κατέληξεν ό κ. Σιούλας, άπαλύνεται υπό της άρχῆς της έπεικειίας, «την όποία διεκήρυξεν ό Κύριος ήμῶν Ἰησοῦς Χριστός και ή όποία διατρέχει τὸν ανθρώπινο νόμο».

Η Ριζάρειος Έκκλησιαστική Σχολή.

Άξιον ιδιαίτερας έξάρσεως και προβολῆς είναι τὸ πρόσφατον δημοσίευμα του Όμοτ. Καθηγητου

κ. Ἀνδρέου Ἰωάν. Φυτράκη, Συμβούλου τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆ Σχολῆ 1844 - 1994. 150 ἔτη προσφοράς. Σημερινοὶ προβληματισμοί» (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περ. «Ἐκκλησία», Ἀθήναι, 1995, σσ. 1-48, σχ. 24X17 ἐκ.). Ὁ σ., - ὅστις, ὡς γνωστόν, ἔχει προσφέρει ἀνεκτιμήτους πολλαπλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Ἱεροσκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ εἰς τὴν ὡς ἄνω Σχολὴν, ἐν τῷ δημοσιεύματι τούτῳ, τὸ ὁποῖον εἶναι διευρυνσις ὁμιλίας γενομένης κατὰ τὸν ἐπίσημον ἐορτασμόν τῆς 150ῆς Ἐπετείου ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ριζαρείου Σχολῆς, ἀγωνιῶν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ μέλλοντος αὐτῆς, ὑπομνησκει ἀφ' ἑνὸς τὴν Διαθήκην καὶ τὴν βούλησιν τῶν ἀειμνήστων Ἰδρυτῶν τῆς ἀφ' ἑτέρου τοὺς σκοποὺς τοῦ ἀρχαιοτέρου αὐτοῦ Ἰδρύματος Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος· τρίτον τὰ μέχρι σήμερον λαμπρὰ ἐπιτεύγματά του, λ.χ. διὰ τῆς ἀναδείξεως πλήθους στελεχῶν πασῶν τῶν τάξεων τοῦ ἀνωτέρου κλήρου, τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν, τῆς Ἀκαδημίας κ.λπ.· τέταρτον τοὺς ὁραματισμοὺς διὰ τὴν μελλοντικὴν πορείαν τοῦ λαμπροῦ Ἰδρύματος, ἵνα καὶ τὸ «Κοινόν», οἱ «πολλοί», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς Ριζαρείου Διαθήκης, γίνουσι κοινωνοὶ τῶν σημερινῶν προβληματισμῶν καὶ στόχων του.

Ἐν τῷ δημοσιεύματι τούτῳ ὁ σεβαστὸς Καθηγητῆς κ. Ἀνδρ. Φυτράκης ὁμιλεῖ κατὰ τρόπον βιωματικόν, στηριζόμενος εἰς τὰς προσωπικὰς καί, οὐχὶ σπανίως, σκληρὰς ἐμπειρίας του, δοθέντος ὅτι ἀπὸ τοῦ 1945 μέχρι σήμερον συμμετέχει ἐνεργῶς εἰς τὰς διαφόρους πτυχὰς τοῦ καθ' ὅλου ἔργου τῆς Σχολῆς.

«Ἐκκλησιαστικὸν Ἰδρυμα».

Ἐν συνεχείᾳ κρίνομεν σκόπιμον νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ κ. Ἀνδρέας Φυτράκης κρούει τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου ὑποβαθμίσεως καὶ συρρικνώσεως τῆς Σχολῆς, ἐὰν τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἱεροσκευμάτων δὲν προωθήσῃ τὴν πραγμάτωσιν τῶν ἐκκρεμοῦσων προτάσεων τοῦ Συμβουλίου αὐτῆς, καὶ ἐὰν αὕτη παύσῃ νὰ εἶναι Ἰδρυμα Ἐκκλησιαστικόν. Χαρακτηριστικῶς τονίζει τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολὴ χαρακτηρίζεται, καὶ δικαιολογημένα, ὡς Ἱπειρωτικὸν Ἰδρυμα, διότι ἰδρύθη, πράγματι, μὲ τὸν μόχθον δύο μεγάλων Ἱπειρωτῶν Ἐθνικῶν Εὐεργετῶν. Συγχρόνως ὁμως, καὶ κατ' ἐξοχὴν, εἶναι καὶ Ἰδρυμα Ἐκκλησιαστικόν, διότι ὁ οὐσιώδης

καὶ μοναδικὸς σκοπὸς τῆς εἶναι ἡ ἀνάδειξις μορφωμένων Ἐφημερίων. Καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ ὅτι, διὰ τὴν ἐνδεδειγμένην κατάρτισιν τῶν Ἐφημερίων μας καὶ τὸν ὅλον πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν τῶν ὀπλισμόν, ἀρμοδιὰ, κατὰ κύριον λόγον, εἶναι ἡ Ἐκκλησία».

Ὅθεν, ὡς προσθέτει ὁ σεβαστὸς κ. Φυτράκης, «ἡ γεραρὰ Ριζαρείου, μὲ τὴν θαυμαστὴν τῆς προσφορὰν καὶ τὰς σημερινὰς τῆς δυνατότητας, διακαιοῦται νὰ εὐρίσκειται ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς στοργῆς καὶ τῆς εὐθύνης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐμπράκτου μερίμνης, ἰδίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε διὰ τῆς στενῆς συνεργασίας των, νὰ ἐπιτυγχάνεται εὐχερέστερα καὶ πληρέστερα ἢ, τόσον σημαντικὴ διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔργον, κοινὴ τῶν ἐπιδιώξεις». Ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία «ἔχει, ἀσφαλῶς, ἀνάγκην ἀπὸ πνευματικῶν ἐργάτων, φορεῖς καὶ ἀποστόλους τῶν ἑλληνορθόδοξων μας παραδόσεων, μὲ τὸν ζῆλον καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν πραγματικῶν Ἱεραποστόλων.

» Ἡ νέα Ριζαρείου φιλοδοξεῖ νὰ συμβάλῃ, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνατοτήτων τῆς, εἰς τὴν ἀνάδειξιν αὐτῶν τῶν Κληρικῶν, αὐτῶν τῶν Προσωπικότητων, πού θὰ ἐπωμισθοῦν τὸ δύσκολον, ἀλλὰ ὄντως σωτήριο καὶ τόσον γνώριμον εἰς τὰς οἰκουμενικὰς παραδόσεις μας, αὐτὸ ἔργον».

Τὸ περιοδικὸν «Τρεῖς Ἱεράρχαι».

Μετ' ἰδιαίτερας χαρᾶς λαμβάνομεν ἀνὰ δίμηνον τὰ τεύχη τοῦ ἐπὶ 86 ἔτη ἐκδιδομένου ἐκλεκτοῦ ἐθνικοῦ Ἱεροσκευτικῶν περιοδικῶν «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι», ὄργανου τοῦ παλαιφάτου ὁμωνύμου Ὁρθόδοξου Χριστιανικοῦ Συλλόγου, ὁ ὁποῖος ἐπὶ ἐννέα συναπτάς δεκαετίας ὑπήρξε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐκλεκτὸν δυναμικὸν ἐργοτάξιον εἰς τὸν ἀμπελώνα τοῦ Κυρίου καὶ προκεχωρημένον φυλάκιον τῆς Ἐκκλησίας μας ἐν νευραλγικῇ περιοχῇ τῶν Ἀθηνῶν, ὡς πειστικῶς ἔχει τονισθῆ ὑπὸ τοῦ νῦν Προέδρου τοῦ Συλλόγου τούτου κ. Ἰωάννου Τιμαγένους, Ἐπιτίμου Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Ὁ κ. Τιμαγένης, ὁ ὁποῖος εἶναι διακεκριμένος θεολόγος καὶ ἔχει προσφέρει σημαντικὰς ὑπηρεσίας ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καὶ ἐκπαιδευτικῷ χώρῳ, ἔχει ἐπὶ πλέον νῦν τὴν ιδιότητα τοῦ Διευθυντοῦ - Ἀρχιουκτάκτου τοῦ περιοδικῶν «Τρεῖς Ἱεράρχαι» καὶ συντελεῖ εἰς τὴν συνεχῆ ἀνύψωσιν τῆς ποιοτικῆς στάθμης αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ γίνεται ἰδιαίτερος αἰσθητὸν εἰς τὰ μετ' ἐκλεκτικῆς εὐαισθησίας ἐτοιμαζόμενα Ἀφιερώματα εἰς ἐπιφανεῖς προσωπικότητας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς

Θεολογίας, ὡς καὶ εἰς μεγάλους σταθμούς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἐθνικοῦ βίου, περὶ ὧν γίνεται λόγος εἰς τὴν ἐπομένην παρατήρησιν.

Ἐκλεκτὰ Ἀφιερώματα.

Ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρομεν δειγματοληπτικῶς τὰ Ἀφιερώματα τοῦ περιοδικοῦ «Τρεῖς Ἱεράρχαι» εἰς τὴν ὀγδοηκονταετηρίδα τοῦ ὁμωνύμου Συλλόγου, εἰς τὸν ἀείμνηστον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Δημήτριον, εἰς τὸν ἀοίδιμον Καθηγητὴν Παναγιώτην Ν. Τρεμπέλαν, εἰς τὸν ἀοίδιμον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χρυσόστομον Παπαδόπουλον, εἰς τὸν ἀοίδιμον Καθηγητὴν καὶ Ἀκαδημαϊκὸν Παναγιώτην Μπρατσιώτην, εἰς τὸν ἀείμνηστον Ἰδρυτὴν καὶ Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου «Τρεῖς Ἱεράρχαι» Παναγιώτην Ἀθ. Βαρυμποπιώτην, εἰς τὸν ἀείμνηστον ἀρχιμανδρίτην Ἐπιφάνιον Θεοδωρόπουλον, εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Θεολόγου, εἰς δεκαπεντάδα ἀειμνήστων Διδασκάλων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰς τὴν Α.Θ. Παναγιώτητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον, εἰς τὴν μνήμην τῆς Μικρᾶς Ἀσίας 70 ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν, εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν τοῦ Πόντου 77 ἔτη μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς γενοκτονίας τῶν ἀδελφῶν μας Ποντίων, εἰς τὸν ἀοίδιμον Ἀρχιεπίσκοπον Δαμασκηνόν, εἰς τὸν Ε.Ο.Χ.Α., εἰς τὴν ἐνενηκοστήν ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου «Τρεῖς Ἱεράρχαι», τοῖς ἀοιδίμοις Ριζάραις Μάνθω καὶ Γεωργίῳ καὶ εἰς τὴν 150ετηρίδα τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, εἰς τὸν ἀοίδιμον Ἀρχιεπίσκοπον Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς Μιχαὴλ Κωνσταντινίδην κ.λπ.

Τὰ Ἀφιερώματα αὐτά, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνθολόγια εὐστόχως χρησιμοποιουμένης ἐκλεκτῆς ὕλης καὶ προβάλλονται κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ προλόγους ἢ εἰσαγωγικά ἄρθρα τοῦ κ. Τιμαγένοῦς, ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην μεγάλας μορφᾶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος, παρουσιάζουν πρότυπα πρὸς μίμησην καὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἀναζωπύρησιν τῆς ἑλληνορθοδόξου αὐτοσυνειδησίας μας.

Ἡ πρόνοια ὑπὲρ τῶν ἐν φυλακαῖς.

Ἡ εἰς ἄλλην σελίδα τοῦ παρόντος τεύχους τῆς «Ἐκκλησίας» δημοσιευομένη περίληψις τῆς ἐμπεριστατωμένης εἰσηγήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κερκύρας, Παξῶν καὶ Διαποντίων Νήσων κ. Τιμοθέου, ἡ ὁποία ἔγινεν ἐν Ἀμβούργῳ εἰς εἰδικὴν σύσκεψιν περὶ τῶν φυλακῶν τῆς Εὐρώπης, ὑπομιμνήσκει ὅτι ἡ διὰ τῶν αἰῶνων πρόνοια ὑπὲρ τῶν ἐν

φυλακαῖς εὐρισκομένων εἶχεν ἀναπτυχθῆ προτίσως ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν.

Ἡ παραθεώρησις τῶν ἀρχῶν τούτων εἶναι ἐν τῶν κυρίων γενεσιουργῶν αἰτίων τῆς ἐκτεταμένης ἐξεγέρσεως, ἡ ὁποία ἐγένετο πρὸ τινῶν ἡμερῶν εἰς τὰς ἑλληνικὰς φυλακάς. Τὰς ἀρχὰς ταύτας εἶχεν ἐξάρει εὐγλώττως Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἶπε τὰ ἐξῆς: «Μὴ τοίνυν ἀμελῶμεν... παρακαλέσαι λόγῳ καὶ τὴν κειμένην ἀνασπῆσαι ψυχὴν καὶ ἕτερα ἐπικουρῆσαι πολλά, καὶ τοῖς ἐμβαλοῦσι διαλεγόμενοι, καὶ τοὺς ἐφροστώτας ἡμερωτέρους ποιούντες, καὶ ἡ μικρὸν ἢ μέγα πάντως ἐργασόμεθα κέρδος. Εἰ δὲ λέγεις ὅτι οὐκ εὐδαίμονές εἰσιν ἐκεῖ (ἐν ταῖς φυλακαῖς), οὐδὲ εὐχρηστοί, οὐδὲ ἐπιεικεῖς ἄνδρες, ἀλλ' ἀνδροφόνοι καὶ τυμβωρύχοι, καὶ βαλαντιοτόμοι, καὶ μοιχοί, καὶ ἀκόλαστοι, καὶ πολλῶν γέμοντες κακῶν, πάλιν ἀναγκαίαν μοι καὶ ἐντεῦθεν δεικνύεις τῆς ἐκεῖ διατριβῆς τὴν πρόφασιν. Οὐ γὰρ δὴ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἐλεεῖν, τοὺς δὲ πονηροὺς κολάζειν ἐκελεύσθημεν ἀλλὰ περὶ πάντας ἐνδεικνυσθαι τὴν φιλανθρωπίαν ταύτην. Γίνεσθε γάρ, φησὶν, ὅμοιοι τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Μὴ τοίνυν κατηγορεῖ τῶν ἀλλοτρίων πικρῶς, μηδὲ ἔσο σφοδρὸς δικαστῆς, ἀλλ' ἡμερὸς καὶ φιλάνθρωπος... Κάκεινό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἐπιεικεῖς ἄνδρας πολλοὺς εὐρήσομεν αὐτόθι, καὶ τῆς πόλεως πολλάκις ἀνταξίους πάσης. Ἐπεὶ καὶ τὸ δεσμοτήριον ἐκεῖνο, ἐνθα Ἰωσήφ ἦν πολλοὺς εἶχε πονηροὺς ἀλλ' ὅμως πάντων ἐπεμελεῖτο ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, καὶ ἦν καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων, κρυπτόμενος ὅστις ἦν. Καὶ γὰρ τῆς Αἰγύπτου πάσης ἀντάξιός ἦν, καὶ τὸ δεσμοτήριον ὅμως ᾤκει... Καὶ νῦν τοίνυν πολλοὺς εἶναι εἰκὸς χρηστοὺς καὶ ἐπιεικεῖς, εἰ καὶ μὴ πάντες εἶεν κατάδηλοι καὶ ἡ περὶ τοὺς τοιοῦτους ἐπιμέλεια, τῆς περὶ πάντας σπουδῆς δίδωσί σοι τὴν ἀμοιβήν. Ἄν καὶ μηδεὶς ἦ τοιοῦτος, καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἡ ἀντίδοσις. Ἐπεὶ καὶ ὁ Δεσπότης ὁ σὸς οὐχὶ δικαίους διελέγετο μόνον, ...παιδεύων ἡμᾶς συγκατιέναι τοῖς ἐν ἀμαρτίαις οὖσιν» (Migne Ἐ. Π. 59, 333-334).

Ε.Δ.Θ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἀνακοινωθέν

Ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὰς τακτικὰς Συνεδριάς Αὐτῆς τοῦ μηνὸς Μαρτίου ἐ.ε. ἠσχολήθη μὲ ἐπίκαιρα ἐκκλησιαστικά θέματα, τὰ ὅποια κατ' αὐτὰς ἀπασχολοῦν ὀλοκληρον τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ μὲ ἕτερα ὑπηρεσιακά.

Εἰδικώτερον ἐμελέτησε τὸ πρότερον ἀνακύβαν πρόβλημα ἐξ ἀφορμῆς τῆς διενέξεως μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, καὶ τῆς ἐκ μέρους τοῦ Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου διακοπῆς τοῦ «μνημοσύνου» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ τελευταίου ἀναγνωρίσεως τοῦ Ἀυτονόμου καθεστώτος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑσθονίας, ὅπερ παρεχωρήθη αὐτῇ ἐν ἔτει 1923 καὶ βία κατελύθη ὑπὸ τῶν Σοβιετικῶν ἀρχῶν ἐν ἔτει 1944.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐνημερώθη λεπτομερέστερον ὑπὸ Πατριαρχικῆς ἀντιπροσωπείας ἀφιχθείσης ἐνταῦθα τὴν 3ην Μαρτίου ἐ.ε., διὰ τὸν ὡς ἄνω σκοπὸν καὶ ἀποτελουμένης ἐκ τῶν Σεβ. Ἱεραρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Ἰωακείμ, Πέργης κ. Εὐαγγέλου καὶ Φιλαδελφείας κ. Μελίτανος. Τὸ θέμα θὰ μελετηθῇ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Συνοδικῶν ὑπηρεσιῶν, μὲ δεδομένον τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κανονικῆς ἐνότητος τῶν Ὁρθοδόξων ἀνὰ τὸν κόσμον Ἐκκλησιῶν.

Ὡσαύτως ἡ Δ.Ι.Σ. ἐνημερωθεῖσα παρὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων κ. Προκοπίου ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ, συνοδικῆ ἐντολῆ, πραγματοποιηθείσης ἐπισκέψεως εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Πολωνίας, ἵνα κομίση αὐτόθι οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἐν Λουβλίνῳ Ὁρθοδόξου Πνευματικοῦ Κέντρου, διεπίστωσε τὴν ὑπὲρ ποτε καὶ ἄλλοτε ἀνάγκην συνεργασίας καὶ ἀδελφικῆς συμπορευσεως τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἵνα τὸ σωτηριῶδες μήνυμα τοῦ θριάμβου τῆς Ὁρθοδοξίας καταστῇ καινὸς τόπος ὅλων τῶν χριστιανῶν καὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος γενικότερον.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Ὁ Ἁγιώτατος Πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλέξιος Β', ὑποδεχόμενος προσφάτως ρωμαιοκαθολικὴν ἀντιπροσωπείαν τῆς ἐπισκοπῆς Βερόνας, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ὁ προσηλυτισμὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης

συνεχίζεται δυστυχῶς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἀλλὰ, συγχρόνως, μερικαὶ εὐρωπαϊκαὶ καθολικαὶ ἐπισκοπαὶ ἀναπτύσσουσιν στενὰς οἰκουμενικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, θεωρουμένης ἀληθῶς ὡς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας».

— Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐκ μέρους τῶν ΡΚαθολικῶν προσηλυτισμοῦ εἰς Ρωσίαν ἐπραγματοποιήθη ἐν Ρώμῃ συνάντησις μεταξὺ ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σμολένσκ καὶ Καλίνινγκραντ κ. Κυρίλλου, ὑπευθύνου τοῦ τμήματος Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, καὶ ἐκπροσώπων τοῦ Ποντιφικοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν προώθησιν τῆς Ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν ὑπὸ τὸν Καρδινάλιον Edward Cassidy. Ἐν τῷ ἐκδοθέντι Ἀνακοινωθέντι ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς:

«Αἱ δύο ἀντιπροσωπείαι διεπίστωσαν ὅτι, ναὶ μὲν εἰς τὰ προηγούμενα κείμενα τῶν δύο Ἐκκλησιῶν λέγεται ὅτι ἀποκλείεται πᾶσα μορφή προσηλυτισμοῦ, εἰς τὴν πρᾶξιν ὅμως τὰ γεγονότα δὲν ἀνταποκρίνονται πάντοτε πρὸς τὴν πραγματοποιήσιν τῶν σχετικῶν ὑποσχέσεων, γεγονός τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ ἐντάσεις εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν».

Ε.Θ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Ἐν Ρουμανία ἐπανεισήθη ἡ ὀρθόδοξος ποιμαντικὴ φροντίς διὰ τοὺς ὑπηρετούντας εἰς τὸν στρατόν. Προσφάτως ὑπεγράφη συμφωνία μεταξὺ τοῦ Μακ. Πατριάρχου Θεοκτίστου Α' καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ ἀμύνης κ. Gheorge Tinca. Ὁ Πατριάρχης ἐχαρκτήρισε τὴν συμφωνίαν ταύτην ὡς «ἱστορικὸν γεγονός», διότι οὕτως ἀνεβίωσε μία πνευματικὴ παράδοσις, ἡ ὁποία τὸ 1948 εἶχε διακοπῆ ὑπὸ τῆς κομμουνιστικῆς ἐξουσίας. Ὁ Ὑπουργὸς ἀμύνης ἐλπίζει, ὅτι διὰ τῆς ἐπανεισαγωγῆς τῆς ποιμαντικῆς φροντίδος εἰς τὸν στρατόν θὰ ἰσχυροποιηθοῦν οἱ δεσμοὶ Ἐκκλησίας καὶ στρατοῦ, «διὰ τὸ καλὸν τῆς χώρας καὶ ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους». Οἱ στρατιωτικοὶ ἱερεῖς θὰ ἐκλέγωνται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ διορίζονται ὑπὸ τοῦ Κράτους.

Ἡ Ρουμανία εἶναι ἡ πρώτη ἐκ τῶν πρώην κομμουνιστικῶν χωρῶν, ἡ ὁποία ἐπανεισάγει ἐπίσημως τὴν θρησκευτικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ. Παρόμοια προσπάθειαι γίνονται ἐν Ρωσίᾳ, Οὐκρανίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ, ἀλλ' ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει ἀκόμη ὁ θεσμὸς τῶν στρατιωτικῶν ἱερέων.

Ε.Θ.

Παρουσιάσις εκδόσεως καλλιτεχνικοῦ χειρογράφου Ἱεροῦ Εὐαγγελίου

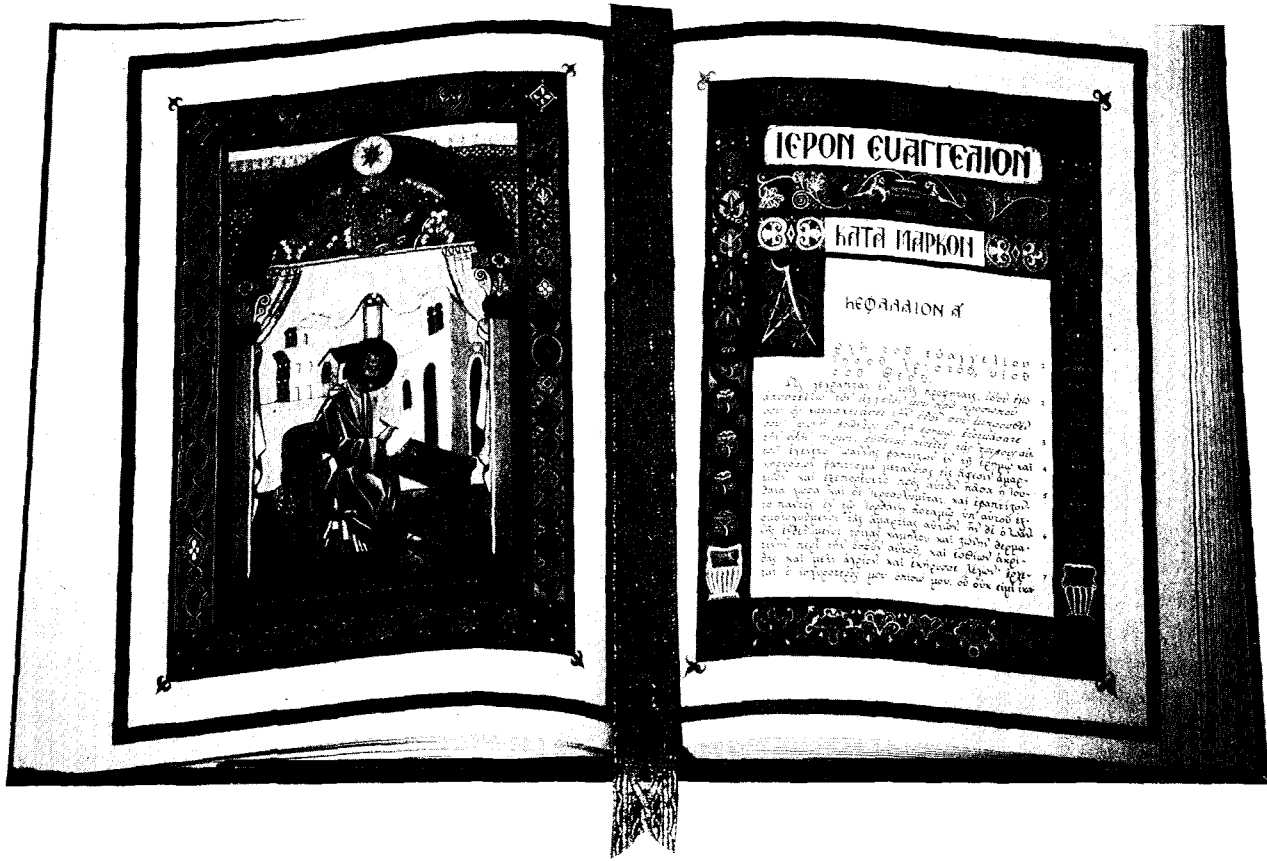
Τὸ ὅτι τὸ κείμενον τῶν ἱερῶν Εὐαγγελιστῶν ἔχει γιὰ μᾶς κατ' ἑξοχὴν λειτουργικὸν χαρακτήρα γίνεται φανερὸν πρῶτον ἐκ τοῦ ὅτι οἱ εὐαγγελικὲς περικοπέες, ποὺ ἀναγινώσκονται σὲ διάφορες λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις, παρουσιάζονται ἢ κατακλείονται μὲ λειτουργικὲς εὐχὲς ἢ φράσεις· δεύτερον ἐκ τοῦ ὅτι ἡ Ἐκκλησία συγκέντρωσε τὶς περικοπέες αὐτὲς σὲ ἰδιαίτερο λειτουργικὸ βιβλίον, στὸ ἰ. «Εὐαγγέλιον»· τρίτον ἐκ τοῦ ὅτι ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία σὲ ὅλους τοὺς αἰῶνες δὲν ἐφείσθη κόπων καὶ ἐξόδων πρὸς ἀνταξίαν τῶν σκοπῶν τῆς Λατρείας πολυτελῆ καλλιτεχνικὴ ἐμφάνισι τῶν χειρογράφων ἢ τῶν ἐντύπων, τὰ ὁποῖα περιέχουν τὸ λειτουργικὸ βιβλίον τοῦ ἰ. «Εὐαγγελίου», καὶ τέταρτον ἐκ τοῦ ὅτι τοῦτο τοποθετεῖται καὶ ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴν Ἁγία Τράπεζα, ἐπὶ τῆς ὁποίας τελεσιουργεῖται τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Ἡ παλαιογραφικὴ ἱστορία τοῦ ἰ. «Εὐαγγελίου» ἀποδεικνύει ὅτι ὁ χρυσοῦς, ὁ ἄργυρος, τὸ ἐλεφαντοστοῦν, ἢ πολὺτιμος περγαμινὴ καὶ ἢ περίτεχνος βυζαντινὴ μικρογραφία χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὴν κατασκευὴ θαυμασιῶν χειρογράφων «Εὐαγγελίων», ποὺ βρίσκονται στὰ μουσεῖα ἢ σὲ βιβλιοθήκας ἰ. Μονῶν (τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῶν Μετεώρων, τῆς Πάτμου, τοῦ Σινᾶ κ.λπ.).

Μετὰ τὴν ἀνακάλυψι καὶ διάδοσι τῆς Τυπογραφίας, τὰ περίτεχνα αὐτὰ «Εὐαγγέλια» ἤτο φυσικὸν νὰ ἐκτοπιζῶνται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὰ —πολλὲς φορές ἔξ ἴσου περίτεχνα— ἐντυπα. Ὁ ἐκτοπισμὸς αὐτὸς σήμερα εἶναι γενικὸς καὶ καθολικὸς. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ λησμονηθῆ καὶ ἐξαλειφθῆ τελειῶς ἢ λαμπρὰ παραδόσις τῶν καλλιτεχνικῶν χειρογράφων «Εὐαγγελίων», οἱ «Διαχρονικὲς Ἐκδόσεις Α.Ε.», οἱ ὁποῖες ἔχουν ὡς Διευθύνοντα Σύμβουλον τὸν κ. Κωνσταντῖνον Σιωρᾶ, ἐξέδωκαν χειρόγραφο ἰ. «Εὐαγγέλιον» σὲ πολὺτιμη πολυχρῶμη καλλιτεχνικὴ ἐκδοσι. Ἡ ἐκδοσις αὐτὴ ἐγινε ὑπὸ τὶς εὐλογίαις καὶ τὴν καθοδηγητικὴ συμβουλευτικὴ συμπαράστασι τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου καὶ μὲ τὴν ἠθικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσι τοῦ ἐντιμολογιώτατου Ἄρχοντος Μεγάλου Ἱερομνήμονος τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κ. Ἰακώβου Τσοῦνη, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστὸν, ἀκολουθεῖ στὰ ἴχνη τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ Γένους, ἀφοῦ μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου του καὶ μὲ σκληρὴ συστηματικὴ καὶ μεθοδικὴ ἐργασίαι διέσπασε τὸ φράγμα τῆς πτωχείας. Ἀθορῦβως καὶ μὲ ταπεινοφροσύνην χρησιμοποιεῖ τὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ δωρηθέντα σ' αὐτὸν ὕλικά ἀγαθὰ ὑπὲρ διαφόρων εὐγενῶν

καὶ ἱερῶν ἀνθρωπιστικῶν, ἀλτροῦιστικῶν, πολιτιστικῶν, κοινωνικῶν, ἐθνικῶν καὶ λοιπῶν σκοπῶν. Δικαίως ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ τοῦ ἔχει ἀπονεύσει τὸν «Τίμιον Σταυρὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου». Δικαίως ὅλα τὰ Ὁρθόδοξα Πατριαρχεῖα καὶ ἰδίως τὸ Οἰκουμενικόν, ἰ. Ἀρχιεπισκοπὲς καὶ πολλὲς ἰ. Μητροπόλεις ἔχουν ἐπαναλάβει τρόπον τινὰ γιὰ τὸν κ. Ἰακώβου Τσοῦνη τοὺς λόγους τοῦ ἱστορικοῦ Παλαδίου: «Ἐπήρκεσε καὶ ἐκκλησίαις εἰς ἀναθήματα ἱεραουργικὰ καὶ μοναστηρίοις καὶ κοινοβίοις καὶ πτωχοτροφείοις...». Ὁ κ. Τσοῦνης δὲν εἶναι μόνον ἐπιφανὲς στέλεχος τοῦ ἐφοπλιστικοῦ, ἐπιχειρηματικοῦ καὶ τραπεζοπιστωτικοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ διακρίνεται γιὰ τὸ ἀγωνιστικὸν τοῦ φρόνημα ὑπὲρ τῶν ἰδεωδῶν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ ἔθνους... Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος ἔχει γράψει γιὰ τὸν κ. ἰ. Τσοῦνη: «Ἐνας ἀμετανόητος ἰδεολόγος, ἕνας ἀληθινὸς Ἕλληνας. Μιὰ ζωὴ θυσία γιὰ τὴν Πατριδα... Κάθε τῆς ἀτύχημα τὸν βροῦκε σὰν βόλι στὴν καρδιά. Σὲ Δύση καὶ Ἀνατολὴ ἐπήγε μὲ τὴ Σημαία τῶν ἐθνικῶν μας δικαίων ὑψωμένη. Διεδικιώντας γι' αὐτὴν τὴν ἀναγνώριση, τὴν τιμὴ, τὴν καταξίωση. Καὶ παράλληλα τὸ ἄλλο πάθος του, ἡ Ὁρθοδοξία, τὰ Πατριαρχεῖα, οἱ Κληρικοὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι... Ἐβοήθησε ὅσον μποροῦσε τὰ ἔργα τῆς Ἐκκλησίας. Χωρὶς μικρόνοες συσχετισμοὺς ἢ ὑστεροβουλίες... Ἄς παραμείνει ἔτσι ὅπως τὸν γνωρίζομε: "ἀμετανόητος", ἀδιάφθορος, στοχαστικὸς. Μᾶς χρειάζονται τέτοιοι ἄνθρωποι, γιὰ νὰ ἐπιβιώνουν οἱ ἐλπίδες μας».

Ὁ κ. Τσοῦνης, πρὸς παρουσίαις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος πολυτίμου πολυχρῶμου ἐκδόσεως τοῦ καλλιτεχνικοῦ χειρογράφου «Εὐαγγελίου», ὠργάνωσε γενναιοφρόνως δεῖπνον σὲ μεγάλη αἴθουσα τοῦ ξενοδοχείου «Πεντελικὸν» (Κεφαλάρι Κηφισίας), στὸ ὁποῖο παρεκάθησαν Σεβ. Ἀρχιερεῖς, πρ. Πρωθυπουργοί, Ὑπουργοί, Βουλευτές, Ἀκαδημαϊκοί, Καθηγητὲς Πανεπιστημίου καὶ ἐπιφανεῖς προσωπικότητες. Ὅλοι οἱ προσκληθέντες θαύμασαν στὸν προθάλαμον τῆς αἰθούσης τὰ ἐξώφυλλα καὶ σελίδες τῶν ἐκτιθεμένων ἀντιτύπων τοῦ ἐκδοθέντος χειρογράφου Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖο διακρίνεται γιὰ τὴν ὑψηλὴ αἰσθητικὴ του ἀξία. Κυκλοφορήθηκαν 5.000 πολυτελῆ ἀντίτυπα μὲ δερμάτινον χειροποίητο ἐξώφυλλον, μὲ χρυσοτυπίαις ἢ ἀνάγλυφαις παραστάσεις. Στὶς 350 σελίδες ἔχουν ἐκτυπωθῆ τὰ χειρόγραφα κείμενα τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, καλλιγραφημένα ἀπὸ τὴν ζωγράφον κ. Char-

laine Wetwood «σὲ ξεχωριστὸ περίτεχνο διακοσμητικὸ πλαίσιο, διαφορετικὸ γιὰ κάθε ἀντίτυπο». Τὸ ἔργο εἶναι συσκευασμένο σὲ βελούδινη θήκη καὶ πολυτελὲς κουτί. Παραλλήλως ἔγινε μία ὑψηλῆς συλλεκτικῆς ἀξίας ὑπερπολυτελῆς ἔκδοσις 300 μόνον ἀντιτύπων μὲ βαρύτιμο ἐξώφυλλο ἀπὸ ἀσήμι χαραγμένο στὸ χέρι.

Κατὰ τὸ μνημονευθὲν Δείπνον ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀττικῆς κ. Παντελεήμων, ὡς ὀρθοί ἐκπρόσωπος τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ἀφοῦ διεβίβασε τὰ γιὰ τὴν ἔκδοσι συγχαρητήρια καὶ τὶς πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτῆς εὐχὲς τοῦ σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς Πρωτοθρόνου στὴν Ὁρθοδοξία Ἐκκλησίας τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων, ἐπεσήμανε μὲ εὐσύνοπτο —ἀλλὰ ἐναργῆ παραστατικὸ— λόγο μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἔκδοσεως καὶ ἐξέφρασε καὶ τὶς προσωπικὲς του συγχαρητήριες εὐχὲς.

Σύντομες ὁμιλίες ἔγιναν ἐπίσης ἀπὸ τὸν κ. Κωνσταντῖνο Σιωρᾶ καὶ τὸν κ. Τσουνῆ, ἐνῶ ἡ εὐσύνοπτος κριτικὴ ἀξιολόγησις τῆς ἔκδοσεως ἔγινεν ἀπὸ τὴν τ. Ὑφυπουργὸ κ. Νίκη Γουλανδρῆ, ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, ἔχει διακριθῆ καὶ προβάλλει ποικιλοτρόπως τὴν Ἑλλάδα ὡς «γυναίκα τῆς Εὐρώπης».

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Σιωρᾶς εἶπεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Ὁ καλὸς Θεὸς βοηθεῖ στὴν πραγματοποίησιν παρομοίων ἱερῶν ἐπιδιώξεων καὶ ἀπόδειξη αὐτοῦ εἶναι ἡ ὀλοκλήρωσις τῆς διακαοῦς ἐπιθυμίας μου μὲ τὴν ἀποψινὴ παρουσίασιν τοῦ ἔργου.

»Λόγοι ὅμως ἱστορικῆς ἀλήθειας δὲν μοῦ ὑπαγορεύουν ἀπλῶς, ἀλλὰ μοῦ ἐπιβάλλουν νὰ σὰς ὁμολογήσω ὅτι θὰ ἦταν ἀδύνατον, μόνος μου, νὰ ἐπιχειρήσω τὴν ὑλοποίησιν ἐνὸς τόσο φιλόδοξου ἐκδοτικοῦ σχεδίου.

»Ἡ μακρὰ καὶ στενὴ συνεργασία μου, γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ Εὐαγγελίου μὲ τὸν Ἐθνικὸ μας ἀγωνιστὴ καὶ μεγάλο εὐεργέτη κ. Ἰάκωβο Τσουνῆ, μοῦ ἔδωσε ἀνετη τὴν εὐκαιρία νὰ σπουδάσω καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν ὑποδομὴ του, γι' αὐτὸ καὶ γνωρίζω ὅτι κάθε δημόσιος ἐπαινος καὶ ἐκφραση εὐχαριστιῶν δι' ὅσα προσφέρει στὴν Ἑλλάδα καὶ σὲ ὅλους μας τὸν βρίσκουν ἀντίθετο.

»Ὅμως, ὁ ὡραῖος αὐτὸς ἄνθρωπος, μὲ ἐνεθάρρυνε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς προσπάθειάς μου, μὲ συνέδεσε μὲ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη καὶ μὲ ἄλλους Σεβασμίους Πατέρες τοῦ Πατριαρχείου, ἐμόχθησε ποικιλοτρόπως καὶ μοῦ προσέφερε ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες γιὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου, ποὺ ἀπόψε τίθεται στὴν κρίσιν σας.

»Τοῦ ἐκφράζω δημοσίως τὴν εὐγνωμοσύνη μου».

Ὁ κ. Ἰάκωβος Τσοῦνης, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τόνισε τὰ ἑξῆς:

«Ἐκλήθην νὰ σᾶς καλωσορίσω, καὶ νὰ σᾶς ἐκφράσω εὐγνωμόνους εὐχαριστίας διὰ τὴν τιμὴν ποὺ μᾶς περιποιεῖτε μὲ τὴν παρουσία σας.

»Ἀλλὰ συγχρόνως νὰ χαιρετίσω ὄλους ἐκεῖνους ποὺ ἐπενόησαν, προσεδόκησαν, ἐμόχθησαν καὶ ὑλοποίησαν τὸ ἔξοχον ἔργον, τῆς διὰ χειρὸς γραφῆς τοῦ ἐμφανιζομένου ἐνώπιόν σας Ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

»Αἰσθησις ὅμως στοιχειώδους εὐγνωμοσύνης, ἐκ τῆς ὑπερτάτης ὀφειλομένης, μοῦ ἐπιτρέπει τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω τὸ σεβαστὸν ἀκροατήριόν σας, ὅτι πρωτογενὴ ρόλον διεδραμάτισε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, πρωτίστως δὲ καὶ κυρίως, ὁ θεοδώρητος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μας, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἶχον πολλὰς συναντήσεις, καὶ ἐκ τοῦ ὁποῦ ἠντλήσαμεν τὴν σοφίαν καὶ τὰς ἀνεκτιμήτους ἐμπειρίας του, ἀπορρεούσας ἐκ τῆς παροιμιώδους μορφώσεώς του...».

Τέλος, ἡ κ. Νίκη Γουλανδρῆ εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Τιμοῦμε σήμερον ἓνα μεγάλο γιὰ τὴν ἐποχὴ μας ἔργο ποὺ μὴ ὁμάδα ἐμπνευσμένων ἀνθρώπων συνέλαβε καὶ πραγματοποιήθηκε μὲ ἀπόλυτη συνείδηση τῆς εὐθύνης ποὺ ἀνελάμβανε.

»Ἡ ἐποχὴ μας χαρακτηρίζεται ὡς ἐποχὴ ὑπεραγωγῆς καὶ ὑπερκατανάλωσης τοῦ ἐντύπου λόγου σὲ ὅλες τὶς μορφές: βιβλίου, περιοδικοῦ τύπου καὶ ἐφημερίδων καὶ ἀκόμα τεράστιων ὄγκων διαφημιστικῶν φυλλαδίων, ποὺ ὅλα μαζὶ προκαλοῦν προβληματισμὸ καὶ συμφορὴν στοὺς ἀναγνώστες καὶ ἀποδέκτες καὶ κυρίως προκαλοῦν κατασπατάληση τῆς πρώτης ὕλης τοῦ ξύλου - τῶν δασῶν.

»Μέσα σ' αὐτὸ τὸν ἱλιγγο τῆς παραγωγῆς, ποὺ ἀσφαλῶς ἔχει νὰ ἐπιδείξει καὶ ἀξιόλογες ἐκδόσεις πνευματικῆς δημιουργίας καὶ ἀρίστης ἐκτυπωτικῆς τέχνης, ἔρχεται τὸ ἔργο ποὺ παρουσιάζουμε σήμερον - τὸ Ἱερὸ Εὐαγγέλιον - νὰ ἀποτελέσει τὴν κορωνίδα.

»Μὲ δέος προσήγγισαν οἱ πρωτεργάτες τῆ σκέψης μᾶς ἐκδόσεως τῶν Εὐαγγελίων ποὺ θὰ ἀπέδιδε τὸ πιὸ ἔγκυρο κείμενο μὲ ἀνανεωμένη γραφὴ καὶ εἰκόνες. Τὰ πρῶτα βήματα συναντοῦμε τὸ 1973 ὅταν ὁ ἀείμνηστος οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος ἐξέφρασε τὴν εὐχὴ στοὺς κ.κ. Κωνσταντῖνο Σιωρᾶ καὶ Πέτρο Μπαλλίδη, ὡς ἐκ τῶν γνώσεών τους, νὰ προχωρήσουν σὲ μὴ ἔντεχνη ἐκδοσὴ τῶν Εὐαγγελίων. Ἡ σκέψις αὐτὴ ἐκνοφορεῖτο ἐπὶ μακρόν. Μὲ τὴν μεσολάβηση τοῦ Ἀρχοντος καὶ Μεγάλου Ἱερομνήμονος τοῦ Πατριαρχείου κ. Ἰακώβου Κ. Τσοῦνη, οἱ συμβουλῆς καὶ ὁδηγίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ κ.κ. Βαρθολομαίου κατηύθυναν τὴ σπουδὴ καὶ μελέτη τοῦ ἐγχειρήματος.

»Τὸ Ἱερὸ Εὐαγγέλιον ἔχει γνωρίσει τὴν πιὸ θαυμαστὴ χειροποίητη γραφὴ καὶ εἰκονογράφηση καὶ ἀπὸ

τὸν 15ο αἰῶνα τὶς πιὸ ἔντεχνες ἐκτυπώσεις σὲ ὅλες τὶς γλώσσες τοῦ κόσμου, ἐνῶ στὸ σύγχρονο ὀρθόδοξο κόσμον δὲν εἶχε μέχρι τώρα ἀποτελέσει ἀντικείμενο ἰδιαίτερης παρουσίας.

»Αὐτὸ τὸ κενὸ ἔρχεται νὰ ἀναπληρώσει τὸ ἔργο ποὺ παρουσιάζουμε σήμερον μὲ συνεργάτες τὸν ἐπιμελητὴ τῆς ἐκδόσεως κ. Κων/νο Σιωρᾶ καὶ τοὺς συνεργάτες του καὶ τὴν βρετανὴ ζωγράφου κ. Charlaïne Wetwood ποὺ ἔγινε ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη τοῦ Πατριαρχείου καὶ στὴν ὀλοκληρωμένη μορφή του παρουσιάστηκε στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸν Μάιο τοῦ 1995.

»Θὰ ἠθελε νὰ σταθῶ ἰδιαίτερα στὴν συμβολὴ τῆς κ. Wetwood, στὴν ὁποία ἀνήκει ἢ διὰ χειρὸς καλλιγράφηση τῶν κειμένων - σὲ γραφὴ εὐανάγνωστη στὸν σημερινὸ ἀναγνώστη - καὶ ἡ περὶ τεχνικὴ εἰκονογράφηση. Ἄν καὶ ξένη, ἀκολουθεῖ μὲ σεβασμὸ τὴ βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ ἀπέδωσε μὲ καλλιτεχνικὴ ἐλευθερία τὶς συνθέσεις ποὺ συνοδεύουν τὰ εὐαγγέλια.

»Μεγάλος ἐπαινος ἀνήκει καὶ στὶς "Διαχρονικὲς Ἐκδόσεις" ποὺ ἐπέτυχαν νὰ ἀποδώσουν τὸ ἔργο σὲ θαυμαστὴ ποιότητα.

»Τελειώνοντας θὰ ἀναφερθῶ στοὺς λόγους τοῦ Παναγιωτάτου Πατριαρχοῦ κ.κ. Βαρθολομαίου, ποὺ συνοδεύουν τὴν ἐκδοσὴ καὶ ἐκφράζουν τὴν ἱκανοποίησή του γιὰ τὸ "καλλιτεχνικῶς ἐκδοθὲν καὶ φιλοκάλως σταχωθὲν χειρόγραφον Εὐαγγέλιον κατὰ τὴν ἐκδοσὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου"».

Τὶ ἄλλο νὰ προσθέσωμε ἡμεῖς στὰ εὐγλωττα αὐτὰ κείμενα; Ἐκφράζομε τὴ χαρὰ μας, διότι οἱ «Διαχρονικὲς Ἐκδόσεις Α.Ε.» ἔθεσαν στὴ διάθεσι τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων 100 ἀντίτυπα τοῦ πολυτίμου ἔργου, τὰ ὁποῖα διετεθήσαν σὲ πρωτεύουσας σπουδαστῆς τῶν παραμεθορίων περιοχῶν, καὶ διότι προαναγγέλλουν γιὰ τὸ ἐγγὺς μέλλον καὶ ἄλλες σημαντικὲς - ὑψηλῆς ποιότητος - ἐκδόσεις.

Ἡ μόνη ὑπόδειξις μας εἶναι ὅτι προσεχῆς παρομοία καλλιτεχνικὴ ἐκδοσις τοῦ ἱ. «Εὐαγγελίου» θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι ἐξ ὀλοκληρου ἐκκλησιαστικὴ καὶ λειτουργικὴ μὲ τὴν παρουσίαν - ἀντὶ τῆς κατὰ σειράν παρουσιάσεως τοῦ κειμένου τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν - τῶν περικοπῶν τοῦ Εὐαγγελίου μὲ τὴ σειρά, κατὰ τὴν ὁποία αὐτὲς ἀναγινώσκονται στὴ Λατρεία μας. Αὐτὸ θὰ ἦταν συμφερότερον καὶ γιὰ τὴν ἐκδοτικὴ ἐταιρεία, διότι ἡ ἐκδοσις αὐτὴ, παρουσιάζοντας σὲ πολύτιμη καλλιτεχνικὴ μορφή τὸ ἐν χρήσει ἱερὸ Εὐαγγέλιον, θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ χρησιμοποιηθῆ ἀπὸ ὄλους τοὺς ὀρθόδοξους ἑλληνικοὺς ναοὺς. Ἐπίσης θὰ συνιστούσαμε καὶ μίαν πιὸ φθηνὴ καλλιτεχνικὴ ἐκδοσις τοῦ ἰδιοῦ ἱεροῦ βιβλίου γιὰ ὅλες τὶς τάξεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΦΙΛΙΠΠΩΝ, ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΘΑΣΟΥ

ΠΡΑΞΙΣ ύπ' άριθμ. 132

Περί άναδιατυπώσεως και συμπληρώσεως του ύπ' άριθμ. 26/30.1.1977 Κανονισμού Διοικήσεως, Διαχειρίσεως και Λειτουργίας του Έκκλησιαστικού Ίδρύματος ύπό την έπωνυμίαν «Πολίτειον Γηροκομείον ή Άγία Άνθούσα».

Ήμείς, ό Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου Προκόπιος

Έχοντες ύπ' όψει:

1. Τά θεία του Κυρίου παραγγέλματα, την διηνεκή πράξιν της Άγίας ήμών Έκκλησίας και τας έπιταγάς των Ίερών Κανόνων, την ανάγκην της ύπό της Έκκλησίας συμπαραστάσεως δι' έργων αγάπης και εύποιίας προς τά πάσχοντα μέλη Αύτης, τόν διακατέχοντα ήμάς πόθον της ύπέρ των γερόντων μερίμνης και της περιθάλψεως των χρονίως πασχόντων άδελφών ήμών, έπιθυμούντες δέ εις έργον μόνιμον να τρέψωμεν, προσκαλούντες εις τουτο και τους πιστούς.

2. Τας διατάξεις των άρθρων 29 παράγρ. 2 και 67 του Νόμου 590/1977, έν συνδυασμῶ προς τὸ άρθρον 20 του ύπ' άριθμ. 1/1969 Κανονισμού (ΦΕΚ 185/τ. Α'/11.9.1970).

3. Τας διατάξεις του Ν. Δ/τος 162/1973 «Περί μέτρων προστασίας ύπερηλικών και χρονίως πασχόντων άτομων» και του Π. Δ/τος 631/1974 «Περί των προϋποθέσεων χορηγήσεως άδείας ίδρύσεως και λειτουργίας Ίδιωτικών οίκων Εύγηρίας και Θεραπευτηρίων Χρονίων Παθήσεων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρος».

4. Την ύπ' άριθμ. 26/1977 ήμετέραν Πράξιν «Περί ίδρύσεως έν Χρυσουπόλει Νέστου Έκκλησιαστικού Ίδρύματος ύπό την έπωνυμίαν "ΠΟΛΙΤΕΙΟΝ ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟΝ Η ΑΓΙΑ ΑΝΘΟΥΣΑ"» κυρωθεισαν δια της ύπ' άριθμ. 1673/1977 Ύπουργικής Άποφάσεως δημοσιευθείσης εις τὸ ύπ' άριθμ. 431/7.5.1977 ΦΕΚ, τεύχος Β', ως και τόν εις τὸ αυτό ΦΕΚ δημοσιευθέντα Κανονισμόν Διοικήσεως, Διαχειρίσεως και Λειτουργίας του Ίδρύματος τουτου.

5. Τας ύπ' άριθμ. 20, 21 και 23/1996 Πράξεις του Διοικητικού Συμβουλίου του έν λόγω Ίδρύματος, περί άναδιατυπώσεως και συμπληρώσεως του άνωτέρω Κανονισμού εις τας όποιās διατυπώνται

ή άδήριτος ανάγκη λειτουργίας και «Θεραπευτηρίου χρονίως πασχόντων» εις τὸ περατωθέν και προς τουτο προσφερόμενον κτήριο του Γηροκομείου (ισόγειος χώρος) μετά την κτηθείσαν πείραν από την 18μηνον λειτουργίαν αυτού.

6. Την ύπ' άριθμ. 116/29.1.1996 ήμετέραν πρότασιν προς την Ίεράν Σύνοδον.

7. Την από 8.2.1996 Έγκριτικήν Άπόφασιν της Δ.Ι.Σ.

Άποφασίζομεν

Άναδιατυπούμεν και συμπληρούμεν τόν Κανονισμόν Διοικήσεως, Διαχειρίσεως και Λειτουργίας του παρα τή Χρυσουπόλει Νέστου της καθ' ήμάς Ίεράς Μητροπόλεως Εύαγους Ίδρύματος ύπό την έπωνυμίαν «Πολίτειον Γηροκομείον ή Άγία Άνθούσα» άποτελούμενον έξ άρθρων δέκα έννέα (19).

Ή παρούσα να δημοσιευθή εις την Έφημερίδα της Κυβερνήσεως και τὸ Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Έν Καβάλα τη 12η Φεβρουαρίου 1996

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ο Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου
ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

Διοικήσεως, Διαχειρίσεως και Λειτουργίας του Έκκλησιαστικού Ίδρύματος ύπό την έπωνυμίαν «ΠΟΛΙΤΕΙΟΝ ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟΝ Η ΑΓΙΑ ΑΝΘΟΥΣΑ»

Άρθρον 1

Συνιστάται παρα τή Ίερά Μητροπόλει Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου και έν Χρυσουπόλει Νέστου, Εύαγος Έκκλησιαστικόν Ίδρυμα ύπό την έπωνυμίαν «Πολίτειον Γηροκομείον Η Άγία Άνθούσα», ως Νομικόν Πρόσωπον Ίδιωτικού Δικαίου.

Εις τὸ παρόν Ίδρυμα, ως Παράρτημα αυτού, λειτουργεί «θεραπευτήριο χρονίως πασχόντων».

Άρθρον 2

Σκοπός του έν λόγω Ίδρύματος είναι ή ύπό της τοπικής Έκκλησίας προστασία τεσσαράκοντα και όκτώ (48) άπόρων γερόντων και των δύο φύλων έκ της Μητροπολιτικής Περιφέρειας Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου καταγομένων ή διαμενοντων, δια της παροχής δωρεάν στέγης, διατροφής, ιατροφαρμακευτικής κ.λπ. περιθάλψεως, του δέ θεραπευτηρίου χρονίως πασχόντων είναι: α) ή περιθαλ-

ψις τριάκοντα καὶ τεσσάρων (34) ἀτόμων, χρονίως πασχόντων καὶ τῶν δύο φύλων ἐξ ὄλων τῶν γεωγραφικῶν διαμερισμάτων τῆς χώρας, προτιμωμένων τῶν καταγομένων ἢ διαμενόντων εἰς τὴν Μητροπολιτικὴν Περιφέρειαν Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, β) ἢ κοινωνικὴ ἐπανεένταξις τῶν ἀτόμων αὐτῶν, κατὰ τὸ δυνατόν.

Ἄρθρον 3

Ἔδρα τοῦ Ἰδρύματος καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ Παραρτήματος, εἶναι ἡ Χρυσούπολις Νέστου. Τὸ Ἰδρυμα στεγάζεται εἰς ἴδιον οἶκημα ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ ἐπὶ ἰδιοκτητοῦ οἰκοπέδου, ἐνθα καὶ τὸ Παρακλήσιον τοῦ Προφήτου Ἠλιού.

Εἰς τὸ ἰσόγειον τοῦ οἰκήματος καὶ εἰς πτέρυγας εἰδικῶς ἐξοπλισμένας συστεγάζεται τὸ θεραπευτήριον χρονίως πασχόντων.

Ἄρθρον 4

Τὸ Ἰδρυμα τελεῖ ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὴν πνευματικὴν ἐποπτεῖαν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλίππων Νεαπόλεως καὶ Θάσου, διοικεῖται δὲ ὑπὸ ἐπταμελοῦς Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἀποτελουμένου ἐκ:

α. Τοῦ ἐκάστοτε Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, ὡς Προέδρου, ἀναπληρουμένου, ἐν κωλύματι ἢ ἀπουσίᾳ, ὑπὸ τοῦ νομίμου αὐτοῦ ἀναπληρωτοῦ.

β. Τοῦ ἐκάστοτε Προέδρου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Χρυσουπόλεως, ὡς Ἀντιπροέδρου, ἀναπληρουμένου ἐν κωλύματι ἢ ἀπουσίᾳ, ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Χρυσουπόλεως.

γ. Ἐκπροσώπου τῆς οἰκογενείας τοῦ μεγάλου εὐεργέτου Ἀθανασίου Πολίτη.

δ. Ἐκπροσώπου τοῦ Δήμου Χρυσουπόλεως μετὰ τοῦ ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ.

ε. Δύο μελῶν τῆς Ἱατρικῆς Ἑταιρείας Καβάλας ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου αὐτῆς διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ ὑλικὴν ὑποστήριξιν τῆς ἐν λόγῳ Ἑταιρείας πρὸς τὸ θεραπευτήριον τῶν χρονίως πασχόντων.

στ. ἐνὸς εὐύπολῆπτου καὶ εὐσεβοῦς κατοίκου τῆς Χρυσουπόλεως, ὀριζομένου διὰ πράξεως τοῦ Μητροπολίτου μετὰ τοῦ ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ.

Ἡ θητεία τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ὀρίζεται τριετῆς, δυναμένη νὰ ἀνανεωθῇ, τὸ δὲ ἀξίωμα αὐτῶν εἶναι τιμητικὸν καὶ ἄμισθον.

Εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Προέδρου ἀπόκειται ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ὑπὸ τὸ ἀποχρεῖον στ' μέλους τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ πρὸ τῆς λήξεως τῆς θητείας αὐτοῦ.

Ἄρθρον 5

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον εὐρίσκεται ἐν ἀπαρ-

τία παρισταμένων τουλάχιστον τεσσάρων μελῶν αὐτοῦ ἐν οἷς καὶ ὁ Πρόεδρος, αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτοῦ λαμβάνονται διὰ πλειοψηφίας, ἐν ἰσοψηφίᾳ νικώσης τῆς ψήφου τοῦ προέδρου.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν αὐτοῦ ἐκλέγει τὸν ταμίαν καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ.

Ἄρθρον 6

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον συνεδριάζει τακτικῶς ἀνὰ μῆνα καὶ ἐκτάκτως ὅποτεν παρίσταται ἀνάγκη, πάντοτε δὲ τῇ προσκλήσει τοῦ Προέδρου αὐτοῦ.

Εἰς τὰς συνεδριάσεις αὐτοῦ μετέχει καὶ ὁ Διοικητικὸς Διευθυντῆς τοῦ Ἰδρύματος, ὡς εἰσηγητῆς τῶν θεμάτων πρὸς συζήτησιν, ἄνευ δικαιώματος ψήφου. Τὰ πρὸς συζήτησιν θέματα καταχωροῦνται εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ἢ ὅποια κοινοποιεῖται ἐγκαίρως εἰς τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου μετὰ τῆς προσκλήσεως πρὸς Συνεδρίασιν.

Τὰ Πρακτικὰ ἐκάστης συνεδριάσεως ἐπικυρώνονται ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κατὰ τὴν ἐπομένην συνεδρίασιν καὶ καταχωροῦνται ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἰς εἰδικὸν Βιβλίον Πρακτικῶν, μονογραφημένου ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ.

Τὰ Πρακτικὰ ὑπογράφονται ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν ὑπολοίπων μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ἄρθρον 7

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον:

α. Διοικεῖ καὶ διαχειρίζεται ὅλας τὰς ὑποθέσεις τοῦ Ἰδρύματος, συμφώνως πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἰσχυοῦσας διατάξεις.

β. Ἐγκρίνει τὸν προϋπολογισμόν, ἀπολογισμόν καὶ ἰσολογισμόν τοῦ Ἰδρύματος καθὼς καὶ τὰς ἐπιμέρους δαπάνας τὰς ἀπαιτουμένας διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἰδρύματος ἐντὸς τῶν ὀρίων τοῦ προϋπολογισμοῦ.

γ. Διορίζει καὶ παύει ἅπαν τὸ προσωπικὸν τοῦ Ἰδρύματος συμφώνως πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἐν ἰσχύι νομικὰς διατάξεις καὶ ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν διατάξεων τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 13 ἄρθρου τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ.

δ. Ἀποφασίζει διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ εἰσαγομένους τροφίμους συμφώνως πρὸς τὰς προϋποθέσεις τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 9 ἄρθρου τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ.

ε. Εἶναι ἀρμόδιον διὰ πᾶν θέμα ἀφορὸν εἰς τὸ Ἰδρυμα, ἐκτὸς ἐκείνων διὰ τὰ ὅποια εἰς τὸν παρόντα Κανονισμόν εἰδικῶς ρυθμίζονται.

Ἄρθρον 8

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος ἀσκει τὰς κατωτέρω ἀρμοδιότητας:

α. Ἐκπροσωπεῖ τὸ Ἰδρυμα εἰς τὰς δικαστικὰς

καί εξωδίκους ύποθέσεις του καί διορίζει τούς δικαστικούς πληρεξουσίους. Ένώπιον δέ πάσης άλλης άρχής τò 'Ίδρυμα εκπροσωπείται ύπό μέλους τού Διοικητικού Συμβουλίου ειδικώς όριζόμενου ύπ' αυτού ή καί τού Διοικητικού Διευθυντού τού 'Ίδρύματος ειδικώς έξουσιοδοτουμένου πρός τούτο ύπό τού Προέδρου αυτού.

β. Προσκαλεί τά μέλη τού Διοικητικού Συμβουλίου εις τās συνεδριάσεις, καταρτίζει μετά τού Διοικητικού Διευθυντού τού 'Ίδρύματος τήν ήμερησίαν διάταξιν τών πρός συζήτησιν θεμάτων καί ύπογράφει τās προσκλήσεις εις τās όποιās όρίζεται ό τόπος, ή ήμέρα καί ή ώρα τής συνεδριάσεως. Εις τήν ήμερησίαν διάταξιν περιέχονται περιληπτικώς τά πρός συζήτησιν θέματα.

γ. Υπογράφει μετά τού Ταμίου τού Διοικητικού Συμβουλίου τās έπιταγās, τά έντάλματα πληρωμών καί τά γραμμάτια είσπράξεων, ώς καί τά έγγραφα διὰ τά όποία δέν έχουν έξουσιοδοτηθεί πρός τούτο ό Διοικητικός Διευθυντής ή οι Προϊστάμενοι τών Τμημάτων.

Ό Ταμίας τού Διοικητικού Συμβουλίου έχει τήν έποπτείαν όλων τών οικονομικών θεμάτων τού 'Ίδρύματος, προσυπογράφει τά έντάλματα πληρωμών καί τά γραμμάτια είσπράξεων καί μεριμνά διὰ τήν έξασφάλισιν τών άπαραιτήτων οικονομικών μέσων πρός λειτουργίαν τού 'Ίδρύματος.

Ό Γραμματεύς τού Διοικητικού Συμβουλίου τηρεί τά βιβλία Πρακτικών όπου καταχωρεί τά Πρακτικά έκάστης συνεδριάσεως καί μεριμνά περί τής έγκαίρου ύπογραφής των από τά μέλη τού Διοικητικού Συμβουλίου.

Άρθρον 9

1. Είς τò τμήμα τού Γηροκομείου τού 'Ίδρύματος εισάγονται γέροντες καί τών δύο φύλων ηλικίας έξήκοντα (60) έτών καί άνω, είναι αύτοεξυμνηρετούμενοι καί δέν πάσχουν έξ' άνιάτου ή μεταδοτικού νοσήματος ή έκ ψυχικών παθήσεων. Δικαιολογητικά εισαγωγής είναι:

α) Αίτησις εισαγωγής.

β) Άποδεικτικόν στοιχείων ταυτότητος.

γ) Βεβαίωσις τού οικείου Έφημερίου περί τού δόγματος, τής οικονομικής καί ήθικής έν γενεί καταστάσεως τού αίτούντος.

δ) Ιατρικόν πιστοποιητικόν.

2. Είς τò Παράρτημα τού «θεραπευτηρίου χρονίως πασχόντων», εισάγονται άσθενείς άμφοτέρων τών φύλων, ηλικίας από δεκαοκτώ (18) έτών καί άνω, χρόνια πάσχοντες. Δικαιολογητικά εισαγωγής είναι:

α) Αίτησις εισαγωγής.

β) Άποδεικτικόν στοιχείων ταυτότητος.

γ) Ιατρικόν πιστοποιητικόν άναγράφον τήν αίτιαν τού χρονίου νοσήματος καί τήν άναγκαιότητα

τής ιδρυματικής περιθάλψεως τού άσθενούς εις άνάλογον Ίδρυμα, ότι δέν πάσχει ύπό μολυσματικής ή μεταδοτικής νόσου ή άλλου βαρέος νοσήματος χρήζοντος ειδικής νοσηλείας, ώς καί ότι δέν πάσχει έκ ψυχοκινητικών διεγέρσεων καθιστάμενος άνήσυχος καί άκατάλληλος διὰ συμβίωσιν.

Άρθρον 10

Οί περιθαλπόμενοι συμμετέχουν εις τήν δαπάνην περιθάλψεως των αναλόγως τών οικονομικών δυνατοτήτων αυτών.

Άρθρον 11

Οικονομικοί πόροι τού 'Ίδρύματος είναι:

α) Η χρηματική καί πάσα άλλη προσφορά τής οικογενείας Πολίτη.

β) Έπιχορηγήσεις τού Κεντρικού Ταμείου Εύποιίας τής Ίερās Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου, τών Ένοριακών Ταμείων Εύποιίας αύτης, ώς καί άλλων Ταμείων τής αύτης Ίερās Μητροπόλεως.

γ) Έπιχορηγήσεις τού Έπουργείου Υγείας, Πρόνοιας καί Κοινωνικών Άσφαλίσεων καί πάσης άλλης Κρατικής, Δημοτικής ή Κοινοτικής Άρχής, ώς καί νοσήλεια άσφαλιστικών ταμείων.

δ) Δωρεά, κληρονομία καί κληροδοσία παντός φυσικού ή νομικού προσώπου.

ε) Αί εισφοραί τών τροφίμων.

στ) Αί εισφοραί εις χρήμα ή είδος παντός φιλανθρώπου.

ζ) Έπιχορηγήσεις τής Ιατρικής Έταιρείας Καβάλας.

Άρθρον 12

Τò Ίδρυμα έχει ιδίαν διαχείρισιν, τηρεί δέ τά διαχειριστικά αύτου βιβλία ώς ό νόμος όρίζει.

Ό Προϋπολογισμός, ό Άπολογισμός καί ό Ίσολογισμός τού 'Ίδρύματος καταρτίζονται ύπό τού Διοικητικού Διευθυντού τού 'Ίδρύματος, επί τή βάσει τής προγραμματισθείσης ύπό τού Διοικητικού Συμβουλίου δραστηριότητος. Έγκρίνεται δέ ύπό τού Διοικητικού Συμβουλίου.

Πάσα πληρωμή ένεργείται μετά χρηματικού έντάλματος τò όποϊον ύπογράφεται ύπό τού Προέδρου καί τού Ταμίου τού Διοικητικού Συμβουλίου. Τά Γραμμάτια Είσπράξεων ύπογράφονται ύπό τού Προέδρου καί τού Ταμίου τού Διοικητικού Συμβουλίου ή καί ύπό τού Διοικητικού Διευθυντού καί τού Λογιστού τού 'Ίδρύματος.

Άρθρον 13

1. Τò Προσωπικόν τού 'Ίδρύματος διακρίνεται:

α) Είς τò διοικητικόν προσωπικόν.

β) Είς τò προσωπικόν τού Γηροκομείου.

γ) Είς τò προσωπικόν τού «θεραπευτηρίου».

2. Διά του παρόντος συνιστώνται κατά τμήματα, ως προβλέπεται υπό της ισχυούσης πολιτειακής νομοθεσίας, κατ' ελάχιστον, αί ακόλουθοι θέσεις:

A. Είς τὸ τμήμα Διοικήσεως,

α) Μία (1) θέσις Διοικητικοῦ Διευθυντοῦ ΠΕ Κλάδου.

β) Μία (1) θέσις Λογιστοῦ - διαχειριστοῦ χρηματικοῦ ΔΕ Κλάδου.

γ) Μία (1) θέσις διαχειριστοῦ ὑλικοῦ, ΔΕ Κλάδου.

δ) Μία (1) θέσις Γραμματέως, ΔΕ Κλάδου.

B. Είς τὸ Τμήμα τοῦ Γηροκομείου.

α) Μία (1) θέσις Διοικητικοῦ Ὑπευθύνου, ὅστις ἐκτελεῖ χρέη Διευθυντοῦ, θέσις ἢ ὁποῖα δύναται νὰ καλυφθῆ καὶ ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἰδρύματος.

β) Μία (1) θέσις Ἰατροῦ.

γ) Μία (1) θέσις Προϊσταμένης Νοσηλευτρίας ΤΕ Κλάδου.

δ) Δύο (2) θέσεις βοηθῶν Νοσηλευτῶν/τριῶν ΤΕ Κλάδου ἢ ΔΕ Κλάδου.

ε) Μία (1) θέσις μαγείρου.

στ) Τρεῖς (3) θέσεις καθαριστριῶν, ΥΕ Κλάδου.

Γ. Είς τὸ Τμήμα τοῦ Θεραπευτηρίου

α) Μία (1) θέσις Διοικητικοῦ Προϊσταμένου, ἣτις δύναται νὰ καλυφθῆ καὶ ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἰδρύματος.

β) Μία (1) θέσις Ἰατροῦ.

γ) Μία (1) θέσις Προϊσταμένης Νοσηλευτρίας ΤΕ Κλάδου.

δ) Πέντε (5) θέσεις βοηθῶν νοσηλευτῶν/τριῶν ΤΕ ἢ ΔΕ Κλάδου.

ε) Μία (1) θέσις μαγείρου.

στ) Τρεῖς (3) θέσεις καθαριστριῶν, ΥΕ Κλάδου.

ζ) Τρεῖς (3) θέσεις τραπεζοκόμων, ΥΕ Κλάδου.

η) Μία (1) θέσις φυσιοθεραπευτοῦ ΤΕ Κλάδου.

θ) (1) θέσις κοινωνικοῦ λειτουργοῦ.

ι) Μία (1) θέσις ὑπευθύνου διὰ τὴν καθαριότητα καὶ συντήρησιν τοῦ ἱματισμοῦ ἐνδύσεως, ὑποδύσεως καὶ κλινοσκεπῆς, ΔΕ Κλάδου.

ια) Μία (1) θέσις ὁδηγοῦ-κλητῆρος-θυρωροῦ, ΥΕ Κλάδου.

3. Τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀνωτέρων θέσεων, ὡς καὶ οἱ ἀρμοδιότητες ἐνὸς ἐκάστου καθορίζονται εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμὸν τοῦ Ἰδρύματος ὁ ὁποῖος καταρτίζεται καὶ ψηφίζεται ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

4. Εἰς τὰς ἀνωτέρω θέσεις δύναται νὰ προσλαμβάνεται καὶ προσωπικὸν ἐπὶ συμβάσει Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, ὀρισμένου ἢ ἀορίστου χρόνου.

Ἄρθρον 14

Ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύμα-

τος ἀνακηρύσσονται δωρηταὶ οἱ προσφέροντες ποσὸν ἄνω τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου (1.000.000) δραχμῶν, εὐεργέται οἱ ἄνω τῶν πέντε ἑκατομμυρίων (5.000.000) δραχμῶν καὶ μεγάλοι εὐεργέται οἱ ἄνω τῶν δέκα ἑκατομμυρίων (10.000.000) δραχμῶν.

Ἄρθρον 15

Τὸ Ἰδρυμα ἐορτάζει τὴν 20ὴν Ἰουλίου ἡμέραν μνήμης τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ καὶ τὴν 22αν Αὐγούστου ἡμέραν μνήμης τῆς Ὀσίας Ἀνθούσης, καθ' ἣν τελεῖται τὸ μνημόσυνον τῶν κητόρων, εὐεργετῶν καὶ μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ Ἰδρύματος.

Ἄρθρον 16

Τὸ Ἰδρυμα ἔχει ἰδίαν σφραγίδα φέρουσαν κύκλω τὸν τίτλον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, ἐσωθεν δὲ τὴν ἐπωνυμίαν αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ τὸ μονόγραμμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἄρθρον 17

Εἰς περίπτωσιν διαλύσεως τοῦ Ἰδρύματος, ἅπαντα ἢ περιουσία αὐτοῦ περιέρχεται εἰς τὸ Κεντρικὸν Ταμεῖον Εὐποιίας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου.

Ἄρθρον 18

1. Ὁ παρὼν Κανονισμὸς δύναται νὰ τροποποιηθῆ ἢ συμπληρωθῆ κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς ἐγκρίσεως καὶ δημοσιεύσεως ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἑλλάδος, μεθ' ἣν καὶ ἰσχύουσι αἱ τροποποιήσεις καὶ συμπληρώσεις αὐτοῦ, ἐξαιρουμένων τῶν ἄρθρων 2 καὶ 3 δι' ὧν ὀρίζονται ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ἔδρα τοῦ Ἰδρύματος.

2. Ἡ πρότασις τροποίσεως ἢ συμπληρώσεως γίνεται ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος, λαμβανομένης τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως μετ' ἠϋξημένης πλειοψηφίας τῶν πέντε ἐβδόμων (5/7), ἐν συνεδρίᾳ εἰς ἣν συμμετέχει αὐτοπροσώπως ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ, ἐγκρινομένης ὑπὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἄρθρον 19

Κάλυψις δαπάνης

Ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, τὸ ὕψος τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῆ.

Ἐν Καβάλα τῆ 12.2.1996

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς

τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ
τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐκ Συνοδικῆς ἀποφάσεως, ληφθεῖσης ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Δ.Ι.Σ. τῆς 5.3.1996, καὶ κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 153/19.2.1996 Γράμματος τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὁ ἐκ τῶν συνταξιούχων κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς Ἀρχιμανδρίτης Σταμάτιος Χατζηκυριάκος, διὰ τὰ εἰς ἂν ὑπέπεσεν ἐν Αὐστραλίᾳ, ἐνθα ἀντικανονικῶς εἰσῆλθε καὶ ἐδραστηριοποιήθη, κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, τοῦ ἐν Αὐστραλίᾳ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας γενικώτερον, κανονικὰ παραπτώματα, καθυπεβλήθη τῇ ἐσχάτῃ ποινῇ τῆς ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης ὑπουργήματος καθαιρέσεως καὶ ἐπανήχθη εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν.

τὴν Κανονικὴν ταύτην ἀπόφασιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, παρακαλοῦμεν διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8ῃ Μαρτίου 1996

† Ὁ Διαυλείας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἀρθρῶν 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πληρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῷ

Ἁγίου Ἰωάννου Καλλιθέας Αἰγίου καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νεομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περατέρω.

Ἐν Αἰγίῳ τῇ 1ῃ Μαρτίου 1996

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κυθήρων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὁργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν ἱερῶν Ναῶν

α) Ἐφημερίων: 1) Ἁγίου Βασιλείου Ἀλλοιζιανικῶν 2) Γεν. Θεοτόκου Λειβαδίου 3) Ἐσταυρωμένου Πισινιανικῶν 4) Ἁγίας Ἐλέσης Πούρκου, 5) Ἁγίας Πελαγίας, Πελαγίας, 6) Ἀναλήψεως Σωτήρος Κ. Λειβαδίου, 7) Ἁγίας Τριάδος Μητῶν, 8) Ἁγίου Μηνᾶ Λογοθετιανικῶν καὶ β) Διακόνων: Ἀναλήψεως Σωτήρος Κ. Λειβαδίου καὶ Ἐσταυρωμένου Χώρας

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Κυθήροις τῇ 1ῃ Μαρτίου 1996

† Ὁ Κυθήρων ΙΑΚΩΒΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. καὶ Fax 72.18.308

ΕΠΙΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- † Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ
† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Ἀργολίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ὁμότ. Καθηγ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἄρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Μ.Χ.Ε.
Τακτικὸν Μέλος τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Προϊποθέσεις τῆς δικαίας κρίσεως (Λόγος στὰ πλαίσια ἐορτασμοῦ τῶν Δικαστῶν).

Μητροπ. Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου Προκοπίου, Ὁ ἐορτασμός τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἡ σχέση τῆς πρὸς τὸν Ἑλληνομι.

Ὁ Σεβ. Κερκύρας κ. Τιμόθεος στὸ Ἄμβουργο σὲ εἰδικὴ σύσκεψη γὰρ τοὺς φιλακασιμένους τῆς Εὐρώπης.

Επισκ. Ἀγγελῶν Εὐθυμίου, Ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Μητροπ. Καμπάλας κ. Θεοδώρου.

Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ, Οἰκουμενικὴ διάσταση καὶ διαχρονικὴ σημασία τῆς Ὁρθοδοξίας κατὰ τὸν ἱερό Φώτιο.

Νικ. Π. Μπρατσιώτου, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ὡς Ἁγία Γραφή. Σωτηρίου Βαρναλίδου, Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο: Μαρτυρία - Εὐθύνες - Πρωτοβουλίες.

Θεοδ. Στ. Νικολάου, Ἡ Νέα Κατήχησις τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου.

Χρυσῶν ἰωβηλαίων ἐκκλησι. διακονίας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου (1945-1995).

Ἀρχμ. Εὐθ. Ε. Ἐλευθεριάδου, Ἡ Θεολογία τῆς Ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ἀρχμ. Μακαρίου Βαρλά, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ ἡ κοινωνικὴ διδασκαλία τους.

Ἀρχμ. Χρυσ. Σαββάτου, Ἡ παρουσία τῆς Ὁρθ. Ἐκκλησίας στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη.

Ἀρχμ. Συμεὼν Π. Κούτσα, Ἡ περιπέτεια τοῦ ἀνθρώπου στὸ φῶς τοῦ Μεγάλου Κανόνος.

Γεωργίου Ἀθ. Χώρα, Ἡ παρουσία τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου στὴν Ἀγγλία καὶ Ἑλβετία (2-16.12.1995).

Ἰωάννου Δ. Δρούλια, Ὁ ἥμος τῆς Δικαιοσύνης καὶ τὸ «Ἄσμα καινόν».

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Παρουσίασις ἐκδόσεως καλλιτεχνικοῦ χειρογράφου Ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

Πράξεις συστάσεως Ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων.

Παράρτημα.